

Mirjana Bobić Mojsilović

glad

Ruža Čigaja

Mirjana Bobić Mojsilović

Glad

JEDAN

Napravljen sam od planina i južnih reka, napravljen sam, mislim, u žurbi, u nekoj vrsti obaveze, dužnosti, neko može da kaže da je napravljen iz ljubavi, ali ne ja.

Mada, šta bih o ljubavi, ja, uopšte, mogao da ispričam?

Ipak, ne mogu da zamislim da su se moj otac i majka voleli onako kako se danas na ljubav gleda, skoro da ih nikada nisam video da se gledaju sa nežnošću. Umesto toga, na njihovim licima uvek je titrala briga da li će biti dovoljno novca.

Napravljen sam, kažem, u žurbi, na brzinu, ispod jorgana u hladnjikavoj sobi bez grejanja, brzo, neizdrživo, pod majčinom spavaćicom od porheta sa odštampanim buketima plavičastih ruža, na brzinu sam napravljen, kažem, ispod te spavaćice, među bordo prugama očeve pižame, bez ljubavnih reči, bez krikova sladostrašća, bez šaputanja, tiho i pošteno, odgovorno, uredno.

Tako sam napravljen, ispod njihove venčane slike, crno-bele, u tankom zlatnom ramu. To je ta slika sa njihovog venčanja, glava uz glavu, retuširani su, Danica ima dva reda lažnih bisera, Sveta ima talasastu gustu kosu i značku u reveru, to je ta slika skromnosti koja je stajala na zidu njihove spavaće sobe, sve dok nisam pošao u školu.

Napravljen sam u toj sobi - veliki drveni krevet, sa svetloplavim pokrivačem od brokata i istim takvim baušastim jastučićima koje je moja majka svakog jutra slagala kao da će tu primati goste. U toj sobi, dakle, sa nahtkasnom, na kojoj je stajala jedna vaza od stakla koje je imitiralo ahat, i jedna lampa sa bordo čipkastim širmom, u koji sam gledao iz svog kreveta, nalazeći u senkama na zidu, svaki put, nešto sasvim drugo, očaravajuće i uspavljujuće.

Napravljen sam u braku koji je bio pošten, ozbiljan, stidljiv i nimalo duhovit, to su moji otac i majka, ništa ne prigovaram, takvi su bili, tako se živelo. Brak, deca, smrt.

Njene najlon čarape uredno složene preko ivice kreveta. Njegova odela koja mirišu na duvan. Njegove bele košulje koje ona više gladi nego njega.

Njene kućne cicane haljine, sa džepovima, u kojima je uvek po neka štipaljka i šnala za kosu. Tišina, kad on, posle posla, ode da

legne. Prst na njenim ustima kad mi daje znak da ga ne probudim.

Ponekad je on, moj otac, znao da je šljepne po zadnjici, tiho, stidljivo, kao da na to nema prava. Danica se uvek osvrkala da vidi da li spavam.

Tako sam napravljen, u toj sobi u kojoj su se oni svlačili, uvek iza otvorenih vrata šifonjera, u toj sobi u kojoj se šapatom govorilo da će plata da stigne prvoga, u toj sobi u kojoj bi joj on, Sveta, moj otac, svečano predavao kovertu sa celom platom, da ona raspoláže i ekonomiše, tako je ona govorila, hvaleći se tom njihovom ljubavlju pred tetkama, ujnama i komšinicama.

Tako sam napravljen, kao po tačnom redosledu pravog, običnog, zasluženog života u socijalizmu.

Deset meseci pošto su se registrovali u opštini, ležao sam u krevetu, u svetloplavoj posteljinici, sa cuclom u ustima, u heklanoj benkici i vunanim patikicama sa pufnama koje je ona napravila.

Tako sam napravljen, lepo, jednostavno, od te vunice, i klot i frket i pletenica na mojim džemperićima i kapama.

Napravljen sam u skromnosti, od praška za veš koji je u ranim godinama mog detinjstva jeo nežne ruke moje majke, od kuvane boranije koja se celo pre podne krčkala na šporetu. Napravljen sam od popare, od mirisa vrućeg mleka, od svinjske paštete i pekmeza od šljiva sa ljuspama, od domaćeg ajvara i pasulja, i graška sa piletinom, od bureka u pekari na pijaci.

Napravljen sam od smrdljivog sapuna za pranje veša, od belih kragnica koje mi majka namešta preko okovratnika džempera, napravljen sam od utakmice Partizana na koju me je otac vodio, napravljen sam od rođendana na kojima sam pred tetkama, tečama i stričevima recitovao Đuru Jakšića, napravljen sam od onih trenutaka kada kažem „Kupi mi, babo, pečenja jarećeg“, a svi počnu da tapšu.

Od toga, od ponosnog osmeha moga oca, od majčinih očiju punih suza dok mi zalizuje šiške na čelu, napravljen sam od tih rođendanskih torti, od čeških platnenih patika sa pertlama koje vezujem oko članka, kao balerine, od toga sam napravljen, od neizrecive sreće kad u rukama držim prvu fudbalsku loptu, koju mi je doneo stric iz Štutgarta. Od toga.

Od hleba i masti. I od bajatog hleba.

Napravljen sam, kažem, od njenih očiju i njegovih usana, napravljen sam od metalne kašice u koju su mi stavili prvu papirnu novčanicu, napravljen sam od štedne knjižice, od kredita za kombinovanu sobu, za tapete, za mašinu za pranje veša, napravljen sam od fiata 850, od izleta na Trešnju, od ćevapčića za kraj školske godine. Napravljen sam od kampovanja, od šatora za tri osobe, od primusa na kome Danica kuva supu u Sutomoru, kukajući kako je sve mnogo skuplje na moru, napravljen sam od šećerne vate u cirkusu Adria, od pionirske marame, od cigaret žvaka, napravljen sam od šamara koji su pljuštali po mojim obrazima svaki put kad bih slagao za ocenu, pobjegao sa časa ili se potukao sa nekim u parku.

Napravile su me moje kolekcije klikera i sličice fudbalera, i neverovatne priče automehaničarevog sina, Zorana Krntije, koji nas je zabavljao u parku izmišljajući sve ono u šta smo bezuslovno verovali - da je poljubio Brižit Bardo, da je video Svetlanine sise, i da je kroz prozor na prvom spratu zgrade u kojoj je živela Punjena Ptica, i na koji se popeo uz pomoć lopovskih merdevina koje mu je držao jedan naš drug, Slinavi Žare, video kako se ona „prca“, to je bio naš izraz, sa nekim pevačem koji se upravo proslavio na Beogradskom proleću. To me je napravilo.

Napravila me je moja soba, u našem novom dvosobnom stanu, bela, sa plakatom duž celog zida, u čije je staklene vitrine moja majka sa strahopoštovanjem poredala servise za kafu, porcelanske balerine, i kuće od kaučuka, zaklinjući me da se ne ritam, da ih ne polomim. Napravio me je moj skromni džeparac, štednja za prve bruks cipele. Auto-stop do mora, mladalačka letovanja na bureku, jedna teksas jakna. Gramofon, blaupunkt, pogađate, iz Štutgarta, od strica, skromna kolekcija ploča, soba u koju nije moglo da sedi više od tri osobe, a da ne bude gužva.

Napravljen sam od najlon kesa koje je Danica prala i sušila na konopcu za veš.

I, kad je umro Sveta, moj otac, napravljen sam od te studentske tuge što nosim čizme trofrtaljke koje propuštaju vodu, i od narodne mudrosti da ni čizme ne čuvaju glavu ako se ona sama ne čuva.

Od toga sam napravljen. Od skromnosti, od minimalnosti, od ideje da ideje menjaju svet.

Napravljen sam od u Srđana, mog najboljeg druga, čija je majka, Gordana, uvek nosila italijanske cipele, i setove kupljene u Londonu.

Napravljen sam od mirisa njegove velike sobe u kojoj smo se igrali njegovim skupim automobilčićima, čitali Politikin Zabavnik i, posle, kada smo bili malo stariji slušali muziku sa njegovih ogromnih zvučnika.

Napravljen sam od prvih špageta sa pravim parmezanom koji sam jeo kod njega, od koka-kole koju sam probao za tim stilskim trpezarijskim stolom, napravljen sam od pogleda na bife njegovog oca u kome je uvek bilo viskija i džina i drugih stranih pića, napravljen sam od svih tih želja, od mojih skromnih porudžbina iz Londona koje mi je donosio, od ploča i prvih starki. Od torti, masnih od čokolade, za njegove rođendane, od žureva kod njega, u tom ogromnom stanu u Njegoševoj ulici, gde su uvek bile poslužene kiflice sa susamom koje je pravila njegova baka, lekarka.

Napravljen sam od kompleksa niže vrednosti, od kompleksa više vrednosti, napravljen sam od mog ličnog besa, od mržnje, od nezasitosti, od poezije koju sam posle odbacio, od filozofije koju sam napustio, od Marksove Jedanaeste teze o Fojerbahu - da filozofi ne treba samo da definišu svet nego i da ga menjaju. Napravljen sam od ljubavi koju sam odbacio, napravljen sam od ideala koji su mi se smejali u lice, napravljen sam od gledanja u druge, od čežnje da pronađem sreću koja mi je neprestano izmicala.

Napravljen sam od ludosti, od lakoće i težine, od svih trenutaka u kojima sam zaboravljao ono što sam morao znati. Napravljen sam od sećanja, napravljen sam od gladi, od žeđi, od strasti puti, od besa i razočaranja, od divljanja i preterivanja, od depresije i od čežnje da budem zabavljen. Napravljen sam od toga, i od svega što je posle došlo, kao nagrada i kao kazna, kao pijanstvo i kao otrežnjenje.

Napravljen sam od iluzija, od susreta sa vlastitim demonima koji su me zavodili, dizali, ložili, bacali u prašinu, napravljen sam od zamki, od učena, od borbe sa stvarnošću, sa sobom. Napravljen sam od trenutaka bruke i od uludo protraćenog vremena, i od trenutaka koje ne mogu da zaboravim.

Napravljen sam od stida i bestidnosti, od banalnosti, od obesti i skromnosti, od gluposti i tačnih uvida, od knjiga kojima sam se

vratio, od izdaja i vlastitih niskosti, od želje da osvojim svet, od onoga što sam zgazio.

A, u stvari, samo sam tražio sreću.

Šta je sreća?

U Enciklopediji stoji ovo: Sreća: bonheur, glick, happiness, luck, fortuna, felicitas. euhjchia, euđaimonia...

Ali, od čega se ona sastoji? Koji su uslovi za sreću? Koji su uzroci sreće? Da li se sreća razlikuje od zadovoljstva? U kakvoj je ona vezi sa intelektom, sa čovekovom voljom, gde stoji sreća u ukupnoj teoriji kosmosa?

Toga se još uvek sećam. O tome sam razmišljao. Studirao sam filozofiju nekoliko godina.

Da li je najtačnija definicija sreće - Sokratova eupaiia, ili Platonovo „vlasništvo cele duše“, ili Aristotelova eudaimonia koja se razlikuje od hedone - sreća nije isto što i zadovoljstvo? Koliko znam, za Grke, sreća je bila uglavnom pitanje etike, dar bogova, nagrada za dobar život.

Ali šta je dobro? Možda je najbolja definicija ona koja kaže da je najviše dobro kad ne radimo ništa?

Šta sam mogao da prihvatim? Kapricioznu Fortunu koja deli svoje darove, ili obećanu nagradu za život u vrlini? Hrišćansku sreću, ili utilitarizam kao rafinirani hedonizam, ili beatitudo Tome Akvinskog kao najviši oblik sreće? Znaite, za sve hrišćanske mislioce, sreća je ono što dolazi posle smrti... Ali, ja sam bio živ i nisam hteo da mislim o smrti, i nije me zanimalo ništa posle, nikakvo posle, u koje, ionako, nisam verovao.

Niti sam mogao tada da prihvatim pesničku jednostavnost kojom Aleksandar Poup definiše sreću u tri reči - mir, zdravlje, zadovoljstvo?

Nije mi bilo dovoljno, bio sam mlad i gladan svega, ništa nisam, stvarno, razumeo.

Ili, Džon Stjuart Mil za koga je sreća odsustvo patnje. Zar mi je to moglo biti dovoljno. I njegov stav da je bolje biti nezadovoljen čovek, nego zadovoljena svinja. Kako prihvatiti te reči kad si mlad i u punoj snazi? Ili Kantova sreća u „dužnosti zbog dužnosti“, posedovanje istine, dobro duše, to sam sve čitao. Nije to bilo za mene.

I, napustio sam studije posle četiri godine i položenih svega nekoliko ispita. Nisam našao odgovore koji su me zadovoljili.

Nisam znao šta ću sa sobom. Mogao sam da pravim karijeru u omladinskoj organizaciji, mogao sam da se partijski angažujem, tako se lakše stizalo do sreće komunizma, ali i za to je moralo da se plati. Sreća društva bila mi je daleko manje zanimljiva tema od sreće pojedinca.

Nisam bio srećan.

Imao sam bušne čizme trofrtaljke, i stideo sam se toga.

Stideo sam se.

Što je još najluđe, stideo sam se što sam se stideo.

I, te oči moje majke, tužne, zabrinute, kao da stenju pod teškim bolom, uvek, nekako, na ivici suza.

Nosila je zakrpljene najlon čarape.

Ponekad je bila ljuta na život, to joj se jasno čitalo na licu, bila je ljuta na stari nameštaj, na tanku očevu penziju, bila je ljuta na mene, što ništa ne kažem kad ona, u zejtinu u kome je danas pržila piletinu, sutra napravi prženice. Volela bi da nešto kažem, da joj zamerim, da ima razloga da poludi, ali joj to zadovoljstvo nikada nisam pružio. Jer bi onda pokuljale njene progutane suze, taj očaj što ničim nije napredovala u životu, taj očaj što nije bila srećna od onog trenutka kad je videla da nisu svi jednaki, u društvu koje je proklamovalo jednakost, taj očaj što je niko ne voli, što je ostavljena i pre nego što je Sveta umro, što je nekako oduvek bila ostavljena, uplašena, bez novca, bez svog novca, mada to nikad nije izgovorila, video sam to na njenom licu,

Ta njena štednja, od prepadnutosti za budućnost, ta skromnost koja nije bila posledica hrišćanske težnje za vrlinom, nego datost o kojoj se ona ništa nije pitala, ta skromnost u kojoj nije bilo ničega osim panike, i te njene papuče sa lažnim krznom, koje je nosila i kad su se potpuno poderale, to me je napravilo.

To, što je godinama, umesto laka, na kosu stavljala pivo da joj učvrsti lokne, to što je manijakalno štirkala šustikle i redala ih po foteljama, nahtkasnama i zastakljenim delovima plakara, što je dobrovoljno ostajala u tom svetu nestalom odavno, sa svim onim računima, uredno složenim u plavim kovertama, to što je ona, u tim papučama i sa tim pogledom, pojačavala moju glad, i moju žeđ, i

moje nestrpljenje da pobegnem odatle, iz te kutije šibica, iz te bele sobe sa pseudoLuj plakarom i njenim porcelanom unutra, što je, ni neznajući, činila sve da osećam teskobu u tom njenom svetu u kome je sve bilo determinisano i konačno, nepromenljivo i namešteno, zauvek.

Ne može mlad čovek, odrastao bez vere, u komunizmu, da se nada nagradi bogova. Ne može dečko koji je rastao u beloj kombinovanoj sobi, uz taj pogled majke koja je, umesto da učini nešto sa svojim životom, neprestano prala prozore, štirkala, peglala, brisala prašinu i usisavala, ne može takav dečko, ma šta naučio od Spinoze, ili Kanta, ili od bilo koga drugog, da se

nada božijem prstu. Jedino što mu je ponuđeno jeste krotko prihvatanje, ćutljivost u hodanju stazicama koje nikada neće biti dovoljno široke, i nikada bezgranične.

Pa, ipak, filozofija pomaže.

Imam dvadesetak godina, ne želim da budem omeđeni čovečuljak, ne želim da ličim na svoje roditelje, želim da promenim svet, i nije mi dovoljno da samo tumačim.

Hteo sam nove čizme.

Mrzeo sam sneg. Mrzeo sam zimu.

Na zimi se sve vidi. So na obući, kaput koji miriše na naftalin, zima u kostima, zaprška od Daničinog pasulja, cupkanje na čošku kod bioskopa Jadran, pomodrele šake, jevtine cigarete. Moj pogled koji traži dokaze, na tuđim licima, kaputima, cipelama, u načinu na koji drugi drže glave, u izrazima lica prolaznika. Zabavljalo me je da ih gledam i pogađam odakle dolaze i kuda idu, da li im je toplo, kakve su im sobe, da li se gosti izuvaju i u njihovim predsobljima, kao kod moje Danice, da li idu na skijanje i kuda?

Mrzeo sam sve što nije ličilo na mene, prezirao sam sve što je bilo opuštenije od mene, svakog ko nije shvatao da je svaki moj tekst u „Studentu“ milion puta značajniji od njihovih ski-pasova, kariranih šaleva, od njihovih petnaest dana Boveca. Da je moj honorar u „Studentu“, za tekst o Encesbergerovoj zbirci eseja „Nemačka, Nemačka, između ostalog“, iako bedan, veći i značajniji od svih njihovih džeparaca, jer je zarađen. Jer sam ga zaradio svojom pameću, obrazovanjem, stavom, pogledom na svet, uverenjem.

Nisam, međutim, kao većina mojih kolega, koji su bili uglavnom iz unutrašnjosti i studirali društvene nauke, nikada, ni za trenutak, mogao da uživam u činjenici da sam siromašni pametnjaković. Nije me nikada obuzelo to brižljivo negovano osećanje, ta ideološka matrica, po kojoj je bilo časno biti siromašan, po kojoj je materijalna skromnost bila beznačajna u odnosu na duhovnu superiornost intelektualaca. Biti siromašan student, to je zvučalo gordo, to je bilo u duhu ali meni nije bilo dovoljno. Iako je taj stav bio ideološki tako korektan, životno tako spasonosan i umirujući, tako konstan mladom čoveku koji nema ništa, osim onoga što je pročitao, ja nikada nisam, potpuno, bio u toj priči. Mokre noge su mokre noge.

Pa ipak, nisam mogao, kao oni, da nosim cipele sa gumenim đonom, takozvane vatrogasne, ni u ludilu.

Te zime, na klizalištu Tašmajdan, ukrao sam nekome čizme. Italijanske, broj veće, braon, skoro potpuno nove.

Nisam mogao da odolim. Bilo je, u stvari, jednostavno. Došao sam sa hokejkama na ramenu, ali nisam imao nameru da se klizam, ne tog popodneva. Došao sam po čizme.

Šetao sam okolo, tražeći plen. Onda sam ih ugledao. Seo sam u boks i, gledajući nezainteresovano u beskrajno kruženje klizača po ledenoj ploči, podigao sam jednu čizmu. Još uvek je mirisala na Trst. Okrenuo sam je, i sa velikim olakšanjem sam na tren zažmurio.

Ima pravde, pomislio sam. Bila je broj 45, idealno, neće me žuljati, radovao sam se, spuštajući je pored sebe. U boksu nije bilo nikog, niko me nije gledao. Zatim sam opušteno skinuo svoje čizme i brzo navukao tuđe. Bile su kao da sam ih ja birao. Svoje stare čizme uredno sam složio i stavio ih sa ostalom obućom. Nekom će dobro doći, pomislio sam brižno, ja, lopov mekog srca. Zatim sam namestio svoj šal, prebacio hokejke preko ramena i mirnim hodom krenuo napolje.

Dok sam prolazio ka izlazu, pored ostalih boksova, u kojima su stajali roditelji čija su deca na ledu, gimnazijalci koji su pili čaj, srećni studenti koji su se smejali igrajući po taktu muzike, srce mi je tuklo kao ludo. Gledao sam u vrhove svojih čizama, koje su me nosile napred, napred, sve brže i daleko od te razuzdane gomile.

Bio sam u tuđim cipelama, i stvarno i simbolički.

Tek kada sam zamakao u ulicu 27. marta, pomislio sam kako je zbog mene neko ostao bos.

Prvo sam počeo da se smejem kao lud. Pomislio sam na nekog pederskog tatinog sina, sa Dedinja, na nekog studenta elektrotehnike, ili arhitekture, ili medicine, kako stoji u čarapama, u boksu, i nešto traži. I kako oblači moje razvaljene čizme, koje propuštaju vodu. I, kako je to pravda.

A onda sam, na trenutak, u mislima video nekog dečka koji je isti kao ja. Nekog, kome su te nove čizme jedino što ima u životu nekoga čija je majka nosila čizme koje propuštaju vodu da bi on dobio nove. Ta slika me je udarila po nosu, toliko jako da sam osetio peckanje u očima. Grlo mi se steglo, da nisam mogao da progutam pljuvačku.

Ali, popravnog nije moglo biti. Stvar je učinjena, tešio sam se.

Boli me uvo, govorio sam sebi, i meni je neko jednom, kad sam bio mali, na Tari, ukrao nove rolšue, pa nikom ništa.

Pogled odozgo, na nove čizme, brzinom munje prebrisao je sve moje moralne dileme.

Blijuzguvica se samo slivala niz glatku kožu. Mogao sam odjednom da pravim korake od sto milja, hodao sam po oblacima, i gledao u nebo, misleći kako sam i ja samo deo beskonačne supstance, deo kosmosa, i da ne mogu biti uništen. Ničim, osim možda sećanjem na Kanta, koga sam, naravno, odmah odbacio. Nisam mogao da mislim o moralnom zakonu u meni, a i nebo nad Beogradom, te večeri, nije bilo zvezdano.

Bilo je prekasno za popravljavanje stvari. Bio sam na suvom.

Ušao sam u prazan tramvaj, seo i krišom ih brisao o nogavice farmerki.

Osećao sam se kao nov čovek.

Uostalom, svi moji prijatelji su bar jednom ukrali nešto. Čak je Srđan ukrao, tog leta, lubenicu na Bajlonovoj pijaci. Valjao se od smeha dok je meni i svojoj majci pričao kako je bežao niz Dušanovu ulicu, sa lubenicom od osam kilograma, i kako ga je seljak jurio, sve do Francuske, i kako mu je ispala na šinama. Tetka Gordana mu je sa osmehom na licu, rekla da to nije lepo. Da ode sutradan i da seljaku da pare.

Toga sam se setio u tramvaju. To me je utešilo, relativizovalo moju krivicu i grižu savesti, prebrisalo svaku sumnju sa mog srca, svaku kap blata sa mog lica. Mala krađa, mala krivica. Uostalom, šta su jedne čizme naspram svega što me okružuje? Nisam uradio ništa strašno. Tako sam se težio, stvarno nisam uradio ništa strašno. Ali, nikome neću reći. Niko se ne bi valjao od smeha na moju priču.

Ipak, lubenica i čizme nisu isto. Ili, baš, jesu?

Nikome neću reći. Nikome neću reći.

Izašao sam iz tramvaja, još uvek je vejalalo. Bio sam na Slaviji, spustio se do Manješkog parka, i seo na klupu, razvaljen. Izgubio sam ljudsku nevinost. Pomislio sam na trenutak da ih izgrebem oštricom hokejke, da glatko lice ukradenih čizama učinim manje strašnim. Tek tad bi mogle da izgledaju kao da su moje. Kao da su od početka moje. Da bi ličile na mene, sa tim izgrebanim licem, kao da već imaju moju kilometražu, i moju fizionomiju. Da moja majka ništa ne primeti, da ne postavlja suvišna pitanja, da me ne gleda onako, preteće, optužujuće i tužno, zato sam to hteo da uradim, da umanjim osećanje krivice. Ali sam se predomislio. Bilo mi je žao da ih gulim. Nikome ništa neću da objašnjavam.

Ne mogu da zaboravim tu priču, koja me ne napušta ni danas, kad su moja stopala prevalila toliko puteva, kad sam poderao toliko donova, kad odavno više ništa nije problem, to ne mogu da zaboravim, to, da sam uzeo svoj život u svoje ruke, upravo tada, kada sam jedini put ukrao.

Od toga sam napravljen.

Ne mogu da zaboravim ni kako sam sutradan, u tim čizmama, zaboravivši na ono što im je prethodilo, na koncertu u SKC, stajao čvrsto na zemlji, siguran u sebe, dok sam prilazio Suzani. Iako sam znao da nemam kuda da je odvedem, bio sara veličanstven, kao neki pravi plejboj, bez kinte u džepovima, ali ponašao sam se kraljevski pred njom, pred tom princezom sa istorije umetnosti, upravo pristiglom iz Njujorka, ja, lažni mali princ, zagledan, umesto u zvezde, u svoja stopala.

Paradoksalno, te čizme su mi sačuvale glavu, te zime, iako su me moralno okrnjile i sa filozofskih visina bacile na zemlju, u blato. Te čizme su me odvele od studija filozofije i okrenule me prema

studiranju stvarnosti, prema osvajanju stvarnosti u kojoj je, shvatio sam to tada, najvažniji utisak.

Šta god da mi se dešavalo, morao sam da ostavljam utisak, morao sam da imam ono što ostavlja utisak.

Da, da, znam: odelo ne čini čoveka. Ali obuća?

Tu se ne bih složio.

Uvek sam, po cipelama, još kao mali, mogao da pročitam mnoge skrivene biografije. Sećam se kada sam, jednom, kad smo se vratili sa ekskurzije, a majke nas čekale ispred škole, shvatio tu činjenicu o cipelama i ljudima.

Danica me je čekala ispred škole, doterana, u haljini na cveće, sa karminom boje korala. Bila je lepa žena, ali uvek je falio neki mali detalj da bi mi bila najlepša. Nešto u njenom stavu, nešto u njenom držanju, neki mali detalj u njenoj garderobi, uvek je govorio o onome što je ona želela da sakrije. O njenoj žrtvi, o njenoj skromnosti, o njenim nikada do kraja ispunjenim željama. To se naročito videlo kada je stajala pored nekog. Pored Srđanove majke, na primer.

Nosila je, tada, valjda moderne, čipkane cipele. Nešto mi je odmah zasmetalo na njoj, odmah, čim sam je ugledao kako mi maše, ne znam šta, možda zato što su te njene cipele bile crne, upadljive, na tim njenim belim nogama.

A onda nam pored nje video Gordanu, Srđanovu majku. Moj pogled je skliznuo do njenih cipela - bile: su čipkane ali njene su bile stvarno čipkane, bež, sa kožinim đonom i bile su divne, neupadljive, upadljive jedino po tome što nisuhtele da se prave važne, što nisu bile veće i važnije od nje, što zbog njih nije bilo nikakvog odricanja, ni griže savesti, kao na onima koje su bile na stopalima moje majke.

Neverovatno kako dečko od dvanaest godina uopšte može da zapazi takvu stvar, ali majčine su mi odmah izgledale kao neka sramotna, loša kopija tetka Gordaninog originala. Dok me je mama ljubila, i govorila da i tata sutra dolazi sa službenog puta, iz Čačka, ja sam joj stidljivo šapnuo:

„Što nisi kupila cipele kao tetka Gordana?“

Odmakla me je od sebe, zanela se na sekund, preko ramena znatiželjno odmerivši tetka Gordanu od glave do pete.

„Pa, vidiš da su slične“, bila je samouverena.

„Ali, mama, njene su prave", promućao sam, već se stideći svojih reći, toga što ona to ne vidi, što ne razume, što ne pravi razliku, ljut što je dozvolila da se vidi da smo Srđan i ja, tog trenutka, dva sveta, dva nespojiva sveta, koji samo liče, a nemaju ničeg zajedničkog.

Godinama kasnije sećaću se ove slike, svojih reći, i stideću se, i sećaću se kako sam se postideo majke, koja nije imala pojma, koja nije znala i nije mogla znati da za svoje jedino dete nije dovoljno dobra.

„Kad porastem, kupiću ti sitroen - ajkulu, i vodiću te da vidiš Gradić Pejton", šapnuo sam joj te večeri, tiho, na ivici suza, kajući se, kad je došla da me pokrije i poljubi pred spavanje.

„Samo ti porasti i budi dobar dečko, to je mami najvažnije", rekla je nežno, poljubila me u obraz i ugasila lampu.

„Biću dobar dečko", pomislio sam, „ja jesam dobar dečko.

Te noći sanjao sam da se nalazim u trezoru Bajе Patka, da se kupam u novcu - moja predstava najvećeg mogućeg bogatstva bila je uslovljena tom scenom iz Diznijevog stripa iz Politikinog Zabavnika. Sanjao sam da se kupam u novcu, da se polivam zlatnim novčićima, da zarivam prste u zlato kao u očišćen grašak, da ležim na svežnjevima novčanica, da gazim po zlatnim polugama, da sa plafona vise zlatni lančići i narukvice i biseri, i dijademe, i da onda iz tog trezora vode jedna vrata. I da ja ulazim u drugi trezor u kome je samo čokolada, hiljade čokolada „Bata" i „Seka", i „Najlepše želje", da su po podu džakovi karamela i Negro bombona, i karamela sa lešnicima, i cigaret žvaka. A da je jedna polica puna minjona u svim bojama, i da iz česme curi čokolada. I da su, tamo negde, iza čoška, korneti i sladoledi u svim bojama, i brda čokoladica „Životinjsko carstvo", i da ih ja otvaram, halapljivo jedem, i u svakoj nalazim sličicu.

I, da je na svakoj sličici, u svakoj čokoladici, bila slika jarca.

Probudila me je mučnina, i počeo sam da povraćam. Majka je dotrčala sa laborom, držala mi je glavu i zabrinuto šaputala da mora da sam se prehladio, ili da me je uhvatila sunčanica.

„To je od one grozne jareće čorbe koju si me naterala da pojedem za večeru", uspeo sam da procedim padajući nazad na jastuk, besan na sebe, na nju, na sopstveni stomak, na njenu starinsku, bednu kuhinju.

„Nije bila jareća, nego jagnjeća“, rekla je kiselo, iznoseći lavor.

Tek godinama kasnije, kad budem mnogo toga naučio, postaće mi jasno da je taj moj san, iz detinjstva, inače jedan od nekoliko koje sam uopšte zapamtio, bio značajan san. Arhetipski. Od onih koji se retko sanjaju, i koji jesu neka vrsta predskazanja, a sigurno vrlo važna poruka.

Šta hoću da kažem?

U društvu koje se zasniva na poricanju Boga ne može biti ni Đavola. Ali, kao što je genijalno napisao Šari Bodler u Malim pesmama u prozi, najveće Đavolovo lukavstvo je da nas ubedi da ne postoji.

Iz prve ruke, iz ličnog iskustva, mogu da kažem da sam u godinama koje su za mnom, iskusio obojicu.

Ovo je priča o tome.

DVA

„Molim vas, da li možete da ne pušite“, kazala je malo nervozno, „smeta mi dim“.

Pogledao sam je u retrovizor, mrko, ali ništa nisam rekao. Otvorio sam prozor i izbacio pikavac izdahnuvši veliki kolut. Već sam bio navikao na to. Morao sam da ćutim, iako bih je najradije izbacio napolje. Bila je to žena od šezdesetak godina, nakolmovane kose, sa tankim ustima i naočarima, od onih što se raspravljaju sa seljacima na pijaci, od onih što se svađaju u svakom redu u kome stoje. Mogao sam da se kladim da gospoda krade deci fudbalsku loptu kad god padne u njeno dvorište. Bila je ono što smo mi, kad smo bili klinci, zvali - babuskera. Samo je streljala svojim sitnim svinjskim očima - čas je pomno motrila na taksimetar, čas je pratila stanje u saobraćaju, izvijajući glavu svaki put kada bih skrenuo u neku ulicu.

Već sam se, za te dve godine, koliko sam radio na taksiju, nagledao svakakvih likova. Baba me je nervirala do ludila, ali bar nije, kao ostali, mnogo pričala. Ja sam ćutao kao zaliven - sa takvim osobama nikad ne znate na čemu ste. Mogla je da izađe i da me prijavi policiji.

Nisam imao radio-stanicu, a nisam imao ni ikakvu identifikacionu karticu. Mogla je da zaključa da sam taksista - divljak, a to bi me, onda, mnogo koštalo. Hapšenje, kazne, problem sa autom koji nije bio moj, već tečin, i tome slično. Ovako, morao sam da budem besprekornog ponašanja i da istrpim sve što uđe u taksiju jer je novac koji sam zarađivao bio više nego pristojan. Trudio sam se da ne reagujem. Bacio sam cigaretu. Baba je izašla na Zelenom vencu, platila ćutke svoju vožnju i snažno zalupila vrata.

Noćna smena, to je bio moj izbor. Slinavi Žare, moj drug iz kraja, takođe je vozio taksiju, od njega sam pokupio sve fore. On mi je i dao ideju kako da na brzinu rešim sve svoje probleme.

Beograd noću to je bilo nešto, za onog koje hteo da posmatra. Tajni parovi, koji se kikoću na zadnjem sedištu, novinari koji su dočekivali fajront u boemskim kafanama i koji su uvek mirisali na roštilj i luk, devojke koje nervozno gledaju na sat, jer kasne kući. Najviše sam, priznajem, voleo da

vozim pijane oni su uvek plaćali okruglo. Nisu tražili kusur. Pred zoru bih samo pipnuo džep - bio je pun. Šta god da sam video, šta god da sam doživeo u toku noći bilo je nebitno pred tim osećajem da u mom džepu gomilica bubri. Novac popravlja raspoloženje.

Imao sam cilj. Da kupim auto. Hteo sam golfa. Hteo sam da započnem novi život. Hteo sam da se upišem na tenis na Partizanovim terenima, tamo je išao Srđan. Hteo sam da otputujem u London, da kupim najmoderniju garderobu, hteo sam da kupim novo ozvučenje i gomilu ploča, hteo sam da budem glavni frajer i da se više ne brinem. Hteo sam da odem od Danice, da imam svoj stan, na primer, svoje potkrovlje, ili bar sobu sa zasebnim ulazom, hteo sam da ne gledam beli plakar. Ali, čak i kad sam zaradio dovoljno novca da kupim nov nameštaj za svoju sobu, Danica nije htela ni da čuje da se nešto promeni. Balerine od porcelana nisu smele da se pomaknu.

Hteo sam da imam gde da dovedem devojkicu. Hteo sam da prestanem da mislim o novcu. A to može samo čovek koji ga ima dovoljno.

Zato sam počeo da vozim taksi. Da mogu kao čovek da odem u kafanu i da naručim Karađorđevu šniclu i pivo. Da kupim sebi farmerke. I ručni sat. Da ne osećam krivicu svaki put kad pružim ruku ka Danici i tražim joj pare za autobus, za skripta, za ispitnu prijavu.

Kad je shvatila da noću radim, samo je kršila ruke.

„A fakultet?“, pitala je, a brada joj se tresla. „Znači, ništa od tebe“, promrmljala je, „e, da je Sveta živ, ne bi ti tako“, mrmljala je, čisteći krpom za sudove glatku površinu kuhinjskog stola.

Znao sam za njen repertoar unapred, pa se nisam mnogo potresao. Toliko puta sam već bio čuo to „da je Sveta živ“, da sam postao imun.

Što se Danice tiče, kad god bih se usredsredio na nju, pogađala me je uvek ista mešavina stida i sažaljenja. Nikada nije bila zadovoljna mojim izborima - i kad sam se upisao na studije filozofije, ona je imala klasičan komentar neukih - „I šta, ti ćeš da budeš filozof? E, blago meni“.

U stvari, neprestano je žalila nad svojim životom. Nad tim što smo postajali sve siromašniji i siromašniji. Što nije mogla da mi pruži ništa

osim ručka i ispeglanih košulja, i što meni to nikada nije bilo dovoljno. Što nije mogla da se otarasi tog svog utučenog pogleda, tog svog unamunovskog tragičnog osećanja života. Što nije imala hrabrosti da me pita bilo šta o čizmama u kojima sam došao one noći. Što nije imala kuda da ode i da mi bar na jedan dan ostavi prazan stan. Što bi se, i kada bi otišla u posetu kod tetke i teče, brinula da joj neko ne izgužva šustikle, ne zavrne rese na tepihu ili ne daj bože, polomi šolju za kafu. Što je mrzela tu svoju vezanost za taj mali život koji je mogla da obuhvati pogledom, za taj svoj nameštani svet iz koga nije umela da izađe.

Što dva dana nije govorila sa mnom kad sam od teče pozajmio novac za polaganje vozačkog ispita.

„Brukaš nas“, to mi je rekla, „i kako ćeš to da vratiš?“

Što, kad sam joj doneo prve pare, da je častim, i rekao joj da ode kod frizera, nije ništa rekla. Nije umela da prima. Nije umela da uživa. Nije otišla kod frizera.

Što me je tim svojim očima, tim rečima koje nikada nije izgovorila, neprestano podsećala na to ko sam, i odakle dolazim. I, da je ona, u toj kućnoj haljini, mera i opis mog vlastitog života.

Hteo sam, naravno, da Suzana shvati da sam neko. Da sam vredan njene pažnje, da sam milion puta zabavniji, hrabriji, luđi, od njenih finih drugova iz finih porodica, čije su se majke družile, izlazile u Mažestik jednom mesečno da ogovaraju beogradsku čaršiju, i pile viski, i čiji su očevi putovali po svetu.

Ona je bila Dejzi moje mladosti, samo što ja još uvek nisam bio ni veliki, ni Getsbi.

Vozio sam taksi, na divljaka, krstarilo ulicama Beograda noću, posmatrao ljude i razmišljao o njihovim sudbinama, uvek pomalo gorak zbog nepravedno raspoređenog životnog starta. Bio sam pametan i obrazovan, pročitao sam više knjiga od svih koji su mi ikada ušli u taksi, bio sam hrabriji od cele moje generacije, jer sam imao petlje da nešto preduzmem, zarađivao sam vlastiti novac i nisam morao ni na koga da se oslanjam, pa ipak, nisam se osećao dobro kad bi mi u taksi, posle neke lude žurke, ušao bilo ko koga znam. Uvek sam osećao kao da me žale, kao da me otpisuju. Lagao sam da radim da bih kupio motor. Govorio sam da odlazim u

Ameriku da studiram, i da za to skupljam novac. Pravdao sam se, zato što radim.

Kada je jedne noći u moj taksi ušla Suzana, zagrljena sa nekim starijim tipom, umro sam. I obradovao sam se što ima novog dečka. Što je ostavila starog. I umro sam, što uopšte ima nekog.

Ljubili su se na ulici, to sam video pre nego što je muškarac podigao ruku i zaustavio me. Tek kad je sela iza mene, shvatio sam da je to ona. Sagnuo sam glavu. Muškarac je rekao da vozim na Senjak. Upalio sam taksimetar.

Napolju je sipila sitna kiša, trudio sam se da se na to koncentrišem, da ne osetim njen pogled na svom potiljku, da me ona ne otkrije. Šaputali su. Onda je on počeo da je ljubi, Moja Dejzi je tiho uzdisala.

Umro sam.

Učinilo mi se da sam je čuo kad mu kaže „profesore“, i popizdeo sam. Mirisao je na „Anteus“, to sam odmah osetio. Stavila mu je glavu na rame. Bio sam u iskušenju da ih ostavim u Miloša Velikog, da im kažem da izađu, nisam mogao to da gledam, ali sam se uzdržao. Nisam hteo da me ona vidi.

Kad su izašli, osetio sam se kao da me je neko udario pesnicom u lice. Mrzeo sam je tada neopisivo. Bio sam njen bezimeni, bezlični šofer. Otišla je kod „profesora“ da sa njim utvrdi gradivo o poznoj gotici, lagano se klataći u njegovom zagrljaju.

Stajao sam nekoliko sekundi, naslonjen na volan, i gledao za njima. Zaboleo me je stomak.

Odvezao sam se do Autokomande. Zatrpao sam se pljeskavicom i pivom. Glad je bila vučija. Nisam tada mislio ni o čemu, nisam mogao da mislim, samo sam morao da zadovoljim tu probuđenu aždaju u meni.

Ta rika iz mog stomaka uvek je bila rika užasa - užasnog bola, ili nemoći, rika stvarne životne gladi, moje neutažive potrebe da u sebe utrpam što više. Kad nisam imao reči, trpao sam u sebe sve što mi je dolazilo do ruku.

Sada znam da je takva glad, u stvari, nedostatak otmenosti, ona nikada nije samo trenutna, ona je uvek i jedno genetsko sećanje na glad, u njoj učestvuju čitave porodice, svi ti gladni preci, ona je uvek inat, neki uzbudljivi, snažni, dečiji odgovor svim sendvičima koji nisu

pojedeni, svim kolačima koji su stizali u tuđe tanjire, svim šunkama koje su virile iz tuđih kifli, svim onim Daničnim ručkovima bez mesa.

To je bilo ono što me je pratilo godinama. Glad.

Prve pare koje sam zaradio na taksiju, potrošio sam na jelo.

Otišao sam u Manjež i jeo sam dok mi se nije smučilo. I čevapčići, ražnjići, prebranac, pečurke na žaru, šopska salata, baklava, pivo. I još piva.

Prvi put u životu bio sam opušten u kafani, nisam morao da brinem o novcu, ni koliko smem da naručim, ni koliko šta košta, džepovi su mi bili puni, i osećao sam se dobro. Novac zaista utiče na samopoštovanje. Pun stomak umiruje.

Ujutru, kada sam završio sa vožnjom, otišao sam u samoposlugu i kupio dva litra ulja, kotur kačkavalja, biftek, pomorandže i banane, dugotrajno mleko, puter, pola kilograma kafe, pečenicu, paket jaja, i sve to stavio na kuhinjski sto. Njoj sam to kupio.

Legao sam da spavam, i kada sam se probudio oko podne, čekala me je skuvana kafa. Moja majka se smeškala. Bila je zahvalna što sam sve to ostavio na stolu, što nije morala ništa da primi iz mojih ruku. Što je nisam postideo.

„Ovo ti je za frizera“, rekao sam tutkajući joj pare u džep kućne haljine.

Ništa nije odgovorila, samo je uzvratila pitanjem šta hoću da mi spremi za ručak.

Godinama kasnije, kad sam se obogatio, to sećanje na glad vrebalo me je odasvud. Jelo je bila opipljiva mera mog uspeha, ono što se moglo videti na prvi pogled - moje kafane, moji izlasci, lakoća sa kojom baratam menijima plaćam karticama, kešom. Moj frižider bio je moj hram.

Ono što ostavljam na srebrnom poslužavniku bilo je značajno isto koliko i ono što sam jeo.

Ali, moja glad nije bila samo u vezi sa hranom. Moja nezasitost odnosila se na sve - aždaje su rikale iz mene na sve teme. Bio sam gladan ljubavi, pažnje, poštovanja, putovanja, garderobe, predmeta, čokolada, kao u onom mom dečijem snu, bio sam gladan dragulja, seksa, prijatelja, moći, ugleda, samopoštovanja, svega što čoveku stoji na raspolaganju u đavoljskoj poslastičarnici iskušenja. To sad vidim, sad mi je jasno.

Onda, kad sam krenuo u tu avanturu, samo sam koračao kuda me je vodio taj spektakularni, skoro bajkoviti put, i nisam mislio, nisam bio sposoban da mislim, ni o čemu drugom, osim o tome kako da otvorim još jedna vrata u onom trezoru iz sna.

Desetak godina kasnije bio sam milioner.

Moj put od siromašnog studenta filozofije koji na divlje vozi taksi po Beogradu, do vlasnika imponantnog voznog parka, dva trkačka konja, nekretnina na ekskluzivnim lokacijama, akcija na berzi, novca, novca, ogromnog novca, skoro da je dostojan avanturističkog romana, iako bi neke kockice mog „puta svile“ hroničar najtačnije mogao opisati kao maglovite.

Rekao sam, već, da je moj život počeo da se odvija u određenom pravcu one večeri na Tašmajdanskom klizalištu. I još više, nekoliko sekundi kasnije, kada sam se tešio da to svi rade, kada sam se sakrio u šumi u kojoj je svako drvo bilo opšte mesto, neka vrsta alibija da samo ličim na sve ljude koje poznajem, i da je zlo, kao i dobro, relativna kategorija. Da sve zavisi od toga odakle se posmatra.

Mislim, nisam imao loše namere, to je sigurno, a dodatno sam se uljuljkivao genijalnim filozofskim kalamburima od kojih su mi se posebno dopadali oni koji su zaključivali u stilu „Kako ono što ti je nužno, ne bi bilo i dopušteno?“

Tako sam prihvatio da nužnim nazovem ono bez čega ne mogu. Mislio sam da ću daleko veću snagu dobiti ako se budem borio protiv spoljašnjih sila koje me sprečavaju da dograbim ono što mi je nužno, nego ako se trošim u borbi protiv samoga sebe.

U svakom slučaju, mladom i gladnom čoveku, nemoguće je da se bori protiv sebe i nužnosti vlastitog apetita.

Tako sam naučio da podilazim sebi, da razvijem neverovatan talenat da se podvučem pod opšte mesto, da se poredim sa drugima, i u dobru i u vlastitom zlu, i to će u tolikoj meri i obojiti moj život u godinama koje su usledile, bez obzira to da li se radilo o mojim poslovnim ili drugim avanturama, da ću sa neverovatnom lakoćom uvek pronalaziti laka; opravdanja da se ne razlikujem, da ličim na sve ljude koji me okružuju, da se samo savršeno snalazim u datoj situaciji, i da sam pametniji i smeliji od većine.

Bilo je to kao u onoj reklami za „Bronhi“ bombone sa kojima - „Lakše se diše“. Sa takvim filozofskim inventarijumom zaista se lakše diše.

Dakle, da skratim - varao sam kad je to bilo neophodno, kad je to bio jedini način da zaradim novac. Lagao sam kad sam morao (kao da, da nisam morao - ne bih lagao?). Ali laganje, posle, postaje zgodna navika, zar ne? Rušio sam sve što je stajalo na putu moje nužnosti, i bio sam u tome neumoljiv poput elementarne nepogode.

Šta sam sve radio? Pa, ono što mi odmah pada na pamet, a što bi vama bilo blisko; podmetao sam požare, ako je to bio jedini način da se domognem jevtinog građevinskog zemljišta. Koristio sam nedozvoljene informacije da bi se obogatio na berzi, igrao sam igru koja nije bila fer, ali drugačije se uspeh ne može napraviti, zar ne? Podržava sam, tajno, one koje sam, zbog navodnih ideoloških razlika, napadao javno. Sklapao sam saveze u koje sam se zaklinjao prekrštenih prstiju. I, samo sam se ponašao shodno pravilima igre u kojoj sam želeo da budem veliki igrač. Onda bih, da udovoljim svome gladnom egu, činio dobra dela. Nije bilo one plemenite kantovske „dužnosti radi dužnosti“. Davao sam novac za Dečiju bolnicu, velikodušno sam slao ćebad za nastradale u poplavama, kupio sam dva mamografa za bolnice u Nišu i Somboru. Zašto baš u Nišu i Somboru? Pa, imena tih gradova lako se izgovaraju svuda.

Kada sada razmišljam, ne postoji nijedan od sedam smrtnih grehova kome nisam podlegao, i nijedna od deset božijih zapovesti koju nisam pogazio, i činio sam to lako, bez preteranog razmišljanja, pošto je svetlucavi cilj, naravno, uvek opravdavao sredstva.

Ali, kao što sam već rekao, tada nisam verovao da Bog postoji. Kad mi je đavo pao na pamet, kad sam ga primetio i krenuo da ga istražujem, stigao sam do one čuvene De Ružmonove istine: „Ako vam je ozbiljno stalo da ukebate Đavola, onda ću vam odati tajnu gde ćete ga najsigurnije naći: u fotelji u kojoj sedite“.

A što se tiče onog sna, i drugih snova, poznato je da snove mogu da prepričavaju samo oni koji su se probudili.

TRI

Ovako je to bilo.

Maja me je čvrsto držala za ruku, kao da ću da joj pobegnem. Pokušao sam da izvučem prste iz njene male šake, ali uradio sam to nespretno, u nezgodnom momentu.

Bio sam mlad i još uvek nisam imao pojma da je, između ostalog, i trenutak - ono što određuje karakter naših postupaka.

Bili smo na žuru kod nekog lika koga sam znao iz grada. Imao je stan u Vlajkovićevoj ulici, ogroman, starinski, kako smo mi to zvali. Salonac, sa lampama, kristalnim lusterima, alt dajč salonima i beržerama preko kojih su prebačene „košulje“ od panama platna.

Polu Beograda se muvalo po tim sobama, devojke u mantilima obučenim na golo, to je ta moda, osamdesete, Džoni Stulić, Azra, duvanje, loše vino, ali neki čudan osećaj u vazduhu, radost što postojimo, i još više - što ne želimo da ličimo na naše roditelje, iako smo u njihovoj garderobi. Ja naročito ne želim da ličim na Svetu i Danicu, ali sam u nekom Svetinom sakou iz šezdesetih, ogromna ramena, duplo kopčanje, zavrnuti rukavi, majica sa ogromnim izrezom ispod, takva je bila moda.

Maja, u staroj haljini svoje majke, zelenoj, od crni kaiš u struku, šimike i prugaste hulahop čarape, crni ajlajner kakav danas nosi Ejmi Vajnhaus, crveni karmin. Njeno lice, njena pojava - to je stav, to je hodajući plakat pobune. Bio je to beogradski pank i retro? na naš način.

Ona je moderna i lepo izgleda, obrazi su joj još uvek užareni, lepa puna usta, još uvek otečena od ljubljenja, njene smeđe oči poluotvorene. Izgleda kao da još uvek sanja. Maja ne igra, stoji pored mene, čvrsto me drži za ruku.

Ljubila bi se sa mnom, opet, došli smo kasno na žur, ja sam njen dečko, sat ranije vodili smo ljubav u njenoj devojačkoj sobi, na njenom devojačkom krevetu, među plišanim mecama, ljubili smo se zauzdavajući uzdahe uz glasno pušten radio Beograd 202, dok je njena majka u kuhinji zavijala sarme za sutra, a tata pio pivo uz televizor.

Tako smo to radili, kod nje, ponekad, u toj sobici, među njenim igračkama, i knjigama, među njenim rečnicima i zbirkama poezije,

među njenim devetkama i desetakama, u žurbi, u panici, poluobučeni, polusvučeni, drhtavi od te nečuvvene drskosti što to radimo dok su joj roditelji u stanu, i što znamo da su oni ubeđeni da spremamo ispit, ili da samo slušamo muziku.

Onda se na brzinu oblačimo, zatežemo jamboliju na njenom krevetu, popravljamo frizure jedno drugom, vraćamo medvede i mačiče na njihova mesta, i uredno sedamo na krevet kao da se ništa nije dogodilo.

„Volim te“, šapuće, dok me ljubi u vrat.

„I ja tebe“, kažem tiho, nežno je pomazivši po licu.

Zapalio bih onda cigaretu, i dok ispuštam dim, pomislio bih kako se osećam kao kod kuće. Kao da sam oduvek tu.

Voleo sam je, majke mi. U stvari, mislio sam da sam je voleo. Voleo sam da mislim da je volim, iako možda uopšte nisam znao šta je ljubav. Možda uopšte nisam bio u stanju da volim. Tada. A možda i nikada.

Ipak, voleo sam te trenutke, voleo sam tu njenu ušuškano malu sobu, njenu policu za knjige sa školjkama ulovljenim na plažama u Poreču i Dubrovniku, njen cvrkutavi smeh kad je zagolicam, njenu smeđu loknu koja joj pada preko oka, dok izlazi iz sobe da donese sok od višanja koji je njena mama napravila za zimnicu, i tu njenu drskost da se pojavi pod sijalicom od sto sveća u dnevnoj sobi, ili u kuhinji, pred ocem i majkom, spokojna, kao da je upravo završila preslišavanje za ispit. Voleo sam njeno vitko telo, slobodu kojom me je uzimala, njene male čvrste grudi i zlatni lančić oko njenog vrata, njene vitke prste i bordo lak na noktima, njenu spremnost da, od onoga što ima, napravi najbolji od svih mogućih svetova.

Voleo sam one trenutke kada njeni roditelji odu u vikendicu da beru jabuke, ili da prave ajvar, a nas dvoje ludujemo, sami, kod nje, u kuhinji. I, u dnevnoj sobi. I, u kupatilu: kad uđemo zajedno u kadu, i kad se igramo sa svetloplavom plastičnom zavesom - ona je volela da se igramo scene iz Psiha. I, da mi posle pravi kajganu na sto načina, i da bezobrazno otvori flašu šampanjca marke „Milion“ i da izigrava Aleksis iz „Dinastije“, terajući me da promenim glas. i da budem njen Dekster Dekster, dok nazdravljamo iz posrebnih pehara koji stoje u komodi, iz kojih niko nikada pre nas nije pio, i sa kojih čak, prethodno, nije ni obrisala prašinu.

„Božanstvena dekadencija“, govorila bi napućenih usta i široko otvorenih očiju, pokazujući rukom na svoje crne najlonke bačene na fotelju, aludirajući na čuvenu rečenicu Lize Mineli u „Kabareu“.

Voleo sam to što je umela da mašta, što je umela da od vlastitih činjenica života - a to je bilo - dvosoban stan na Konjarniku, jedna plata, pokvarena mašina za pranje veša ispred ulaznih vrata, stolec ispred solitera, hronični nedostatak novca - što je umela da napravi šarmantnu ili duhovitu priču. Maja je mogla skoro sve. Pametna, obrazovana i kreativna - pola svoje otkačene garderobe napravila je sama, neprestano nešto parajući, doživavajući, ukrašavajući.

Ona, za razliku od mene, nikada nije želela da bude neko drugi.

Prošla bi kroz sobu i sočno poljubila oca u obraz. Majci bi rekla „carice“, i nežno joj razbašurila lokne, u prolazu, dok joj na njene oči pelješi novčanik, uzimajući samo siću.

Maja je umela da govori.

„Moj život je fenomenalan i jednoga dana, kad budem bila pisac, živeću u sobi s pogledom na šumu. Pa kad se umorim, samo otvorim staklena vrata i izađem i gledam šumu izbliza...“

„Pa i sada, sine, gledaš na šumu“, sa osmehom je dobacivala njena majka, pokazujući rukom na „pogled s prozora“ sa osmog sprata njihovog stana.

„Eno ti je šuma.“

Maja se smejala na glas.

„Mislim na kuću, na veliku biblioteku, na ogroman radni sto, na kamin...“

„A gde ćemo, sine, tata i ja da budemo“, začikavala ju je majka, namigujući mi dok iznosi činiju šne-nokli na sto.

Ja sam samo mislio - baš joj vi trebate! Baš će da živi sa vama, sa tim vašim kupusima, ukrštenim rečima, zimnicama, jambolijama.

Kome trebaju roditelji u kući? Obični roditelji, sa običnim navikama, običnim idejama, običnim pogledom na svet? Oni, koji su bili ubeđeni da je sve jasno - samo da završi fakultet, da se zaposli negde kao profesorka, da se uda i da dobije decu pre tridesete - da je to dovoljno i za njih i za Maju. Da je to dovoljno za život. A da će sve ostalo, doći samo od sebe.

Ali, Maja je mislila da joj trebaju.

„Vi ćete biti u vašem delu kuće, i uživaćete. Pićemo kafu zajedno, na tremu“, rekla je, a onda bi prišla i sela pored mene, na njihov kauč u dnevnoj sobi.

Njena majka bi me milo pogledala, i krenula da mi sipa šne-nokte u činiju.

Računali su na mene u toj priči, sigurno, samo što to nikada nisu rekli.

Sa svakim zalogajem, činilo mi se da joj ostajem dužan, da moram da budem ozbiljan dečko, da ne uprskam nešto, u tom malom snu iz malog stana na Konjarniku.

Maja to nikada nije izgovorila, eksplicitno, ali mora da je mislila to isto. Da ćemo se venčati, da ćemo, kao i svi, živeti u iznajmljenom stanu, da ćemo se voleti i u siromaštvu, da ćemo roditi decu i da ćemo se, nekako, snaći. Da ću ja pisati pametne tekstove za književne i filozofske časopise, da će ona jednog dana objaviti roman, i da će nam biti divno.

Bila je uverena da je lepota života u trenucima, u pogledima, u dodirima, u rečenicama koje govorimo, u pokušaju da otkrivamo svet i da ga definišemo. Da, zapravo, tu i nema mnogo šta da se menja. Da je to sasvim dovoljno. Da je budala onaj ko misli da sreća i ispunjenje leže na drugoj strani. Da su gubitnici oni koji veruju da je život negde drugde. Ili, da su još beznadežniji slučajevi oni koji misle da je život ono što dolazi posle, kad se sve sredi i namesti. Tvrdila je da lepota ne leži u stvarima, već u očima onoga koji gleda, da se život ne meri kvadratima stana koje zaposedamo, niti da je sreća - u bežanju od onoga što jesi.

Da je, na primer, šetnja Kalemegdanom uvek spektakularan događaj - za one koji nisu izgubili sposobnost da gledaju. Da, u suštini, za pametne i maštovite, nikada i nema ponavljanja.

„ A mi ćemo uvek umeti da gledamo, zar ne“, rekla bi žmureći, napućenih usana, očekujući moj poljubac.

Ljubio sam je, majke mi, jesam.

Da kažem još nešto o Maji, koja tada ima dvadeset godina i studira svetsku književnost, o njenoj životnoj opuštenosti, o njenom potpunom osećanju slobode u pogledu na svet, u sistemu vrednosti, u stavu prema seksu, da kažem još nešto o njenom neverovatnom, istinskom osećanju za takozvanu malu sreću. Činjenicu da živi jedan

život koji liči na tolike živote studentskog prošeka, shvatala je ne samo sa humorom, već joj je to bila prilika da neprestano smišlja neverovatne načine kako da od vlastite sudbine napravi nešto fantastično. Ona je bila od onih ljudi kojima je bio važniji opis života od samog života. Nije čudo zašto je želela da postane pisac.

Tog leta, bila je predložila da napravimo more na krovu njene zgrade.

„Šta nam više treba? Dva peškiri, a, bokal limunade sa ledom, tranzistor i kantica za zalivanje cveća“, smejala se, gestikulirajući.

„Ili, još luđe: da napravimo performans, i da sa peškirim i kremama za sunčanje odemo i legnemo na ivicu fontane na Trgu Marksa i Engelsa? To bi bio naš doprinos plemenitoj ideji da je novac nebitan, ako čovek ima mašte.“

Smejao sam se, bila je neodoljiva u tim trenucima, mogao sam čak i da je zamislim kako, vrcajući, namešta svoj peškir za plažu na ivicu fontane, baš preko puta Muzeja Revolucije, kako se skida i ostaje u žutom kupaćem kostimu, kako hrabro leže na peškir naočigled zapanjenih prolaznika, penzionera, majki sa decom i beogradskih pomodarki koje tutnje, u majicama bez rukava, na zadnjim sedištima motora, širom otvorenih usta.

Ali, sebe nisam mogao da zamislim u toj priči. Nisam mogao da zamislim, kako bi se, na primer, takva scena mogla prevesti u vic, u štos, u nešto što bi bilo podsmevajuće, i samopodsmevajuće, a da me ne zaboli? Da me ne okrnji?

Bio sam malograđanin, priznajem. Do koske, i bilo je to jače od mene. Mislio sam da su za to krive pare. Novac koji nisam imao, i za kojim sam čeznuo. Ali, tek kada sam da se domogao, o čemu ću pričati kasnije, moja malograđanština dobila je svoju gigantsku potvrdu. Maja je za mene bila revolucionar, slobodarskog duha i potpuno neustrašiva pred demonima, kakvi su mene potajno opsedali.

Bila je bolja, neuporedivo bolja nego ja, ona je bila oslobođena verzija mene, sad mi je to jasno. Ali tada, tada sam mislio da je samo našla bolji način da se odbrani od istog osećanja uzaludnosti, nepravde i sputanosti, kakvo je mučilo mene.

Da je to, što ona radi, zapravo, surogat filozofija, dobronamerna oplata za opis jedne ogromne životne uskraćenosti.

Ipak, sve što ja nisam smeo, ona je smela.

Smela je da nosi lošu i jevtinu obuću, i da se svima hvali kako je na rasprodaji kupila čizme, i kako ih je posle lično ofarbala i zalepila im metalne delove i trake od satena. Smela je da kaže da nema kinte, da njena porodica živi od jedne plate, da joj „ćale dosta gladi stojadina“, i da se pritom smeje. I, bila je sigurna u to što govori, u svoju fantastičnu misiju da sve ljude oko sebe razuslovi od gluposti kao što su socijalni kompleksi, i da borbu protiv malograđanskog, u svima nama, učini prirodnim stavom duhovne elite, kako nas je sa ponosom oslovljavala.

„Ako si Oblak u pantalonama“, govorila je, „pa onda je nebitno kakve su ti pantalone“. Raširila bi ruke, lica ozarenog i tako sigurnog u vlastitu poentu, da je dobijala aplauz za kafanskim stolom.

„Čim počneš da misliš o tome kakve su ti pantalone prestaješ da budeš Oblak“, govorila je našim drugovima, ali je, zapravo, govorila meni.

Oboje smo znali zašto se toliko trudi oko te, kako je govorila, „predivne i nepodnošljive lakoće postojanja“.

Volela me je, u to sam siguran. U to sam, onako, bedno, muški, siguran, dozvoliću sebi čak i drskost da danas, posle toliko godina, izgovorim da me je volela više nego ja nju. Volela me je ludo. Ali, bili smo klincu studenti, nisam možda tada ni bio spreman da volim.

O.K. Počecu iz početka.

Volela me je. Uzvrćao sam joj ljubavlju u kojoj je, ipak, bilo neke zadržke. Nekako, uvek sam gledao preko nje. U budućnost, u ono što dolazi.

A, ka meni je išla Suzana.

Video sam je, prvi put, na fakultetu. Plava dugačka kosa, pogled plav, siv, hladan, otmen. Mršava, dugih nogu, izgledala mi je kao anđeo, u bež mantilu od jelenske kože, sa tamnozelenim čizmama od antilopa koje su stigle iz daleka, to se videlo na prvi pogled.

I ta njena sigurnost u hod. ta bezbrižnost njenog života na kojoj ništa nije morala da radi, koja je bila prirodna, posisana sa majčinim mlekom, ta otmenost koju je isijavala, taj ten breskvice, ta njena iskrena radoznalost sa kojom je slušala kolege na hodniku koji su raspravljali o najnovijem broju „Studenta“, i to što se na njenom licu videlo da uopšte ne zna o čemu oni govore, da to ne razume, i da je

potpuni stranac u toj marksističko-levičarskoj atmosferi na fakultetu, i to što je nisu doticale nikakve muke ideologije, i to što je izgledala drugačije nego svi studenti na svim grupama Filozofskog fakulteta, i to što se u njenoj pojavi moglo čitati da je izabrala da studira istoriju umetnosti jer joj je tata, verovatno, rekao da su to lepe studije za devojku iz fine kuće, koja neće morati ništa da radi, i to, što sam u jednom minijaturnom trenutku, kada me je nezainteresovano okrnula pogledom, mogao da vidim da bi samo neko, tako besan i bezobrazan, kao što sam ja, mogao da joj se svidi, samo kad bi joj rekao da ga ona uopšte ne zanima, to me je oborilo s nogu.

To, što je bila bezbrižna devojka. Što nije morala da izmišlja sreću.

Od tog trenutka, danonoćno sam maštao o njoj. Dva meseca je nisam bio video, nije se pojavljivala na fakultetu, kao da je u zemlju propala, a ja sam samo sanjao o toj plavoj kosi i tom plavetnilu njenih očiju. Što je vreme više prolazilo, to sam bio sve luđi za njom.

Dolazio sam na fakultet svakog dana, bio na predavanjima, ostajao na vežbama, sedeo po hodnicima i raspravljao o suštini bića, slobodi, i volji, i osvrtao se oko sebe. Bio sam opsednut. Smišljao sam samo kako da je fasciniram, šta da joj kažem kad se pojavi, kako da joj u jednoj jedinoj rečenici stavim do znanja da bez mene više neće moći da živi.

Maštao sam kao lud. Zamišljao sam da joj sklanjam kosu sa obraza, da je ljubim, da joj baš ja objašnjavam tajne sveta i govorim joj sve o disidentima, komunizmu, Ničeju, fašizmu, nihilizmu, samoubistvu i o tome kako je čovek zapravo samo proizvod žlezda i hormona koji mu određuju sudbinu. Bio sam otkrio, baš tada, tu tako modernu teoriju koja je povezivala fiziologiju i filozofiju. Čovek je ono što luči. To ću da joj objasnim.

I, zamišljao sam kako trepće tim svojim plavim, sivim očima, i kako pristaje na to da ja u našoj vezi budem pametniji, obrazovaniji i, sa tim u vezi, nezadovoljniji.

U međuvremenu, stigla je zima.

Pao je sneg.

Zbog Suzane, ukrao sam one čizme.

Zbog Suzane sam počeo još jače da se stidim svega iz čega sam ponikao. Nikakva filozofija tu nije mogla da mi pomogne. Stideo sam se stana u kome živim, počeo sam da prezirem rođenu majku,

preznojavao sam se pri užasavajućoj pomisli da bih jednog dana Suzanu morao da dovedem u moj stan, u moju sobu. Krvnički sam mrzeo majku u tim trenucima, dok sam zamišljao kako dovodim Suzanu, i kako moja majka sedi u dnevnoj sobi i ne pada joj u pamet da ode nekuda, i mogao sam jasno da vidim kako Suzana sa kurtoaznim zanimanjem gleda njene figurine u mom pseudoLuj plakaru, i bolelo me je stomak, bolelo me je stomak od tog užasa, od moje nedovoljnosti, od te zaljubljenosti, od tog uzaludnog nadanja da je tako nešto, uopšte, moguće.

Dok sam bolesno maštao o Suzani, Maja je počela da se smanjuje.

Sve je odjednom bilo malo. Ona, njena soba, njen krevet, lift u njenoj zgradi, njen optimizam, naivan, sitan poput graška, dostupan uvek, u svakoj prilici. Njeni poljupci, nekada tako sočni, odjednom su mi postali napadni i obavezujući, a njene nekada tako divne rečenice, izgledale su mi, odjednom, samo kao tužan trud da me zabavi. Da primiri ono od čega sam napravljen. Da ućutka moju glad prema onome, jedinom što nije mogla da mi da.

Što bi rekao filozof- „Udaljen od Biti, on želi Imati". Osećala je da nestajem.

Te večeri, na žuru u Vlajkovićevoj, Maja me je čvrsto držala za ruku, kao da ću da joj pobegnem. Kao što sam već rekao, pokušao sam da izvučem prste iz njene male šake, ali uradio sam to nespretno, u nezgodnom momentu. Bio sam mlad i još uvek nisam imao pojma da je, između ostalog, i trenutak ono što određuje karakter naših postupaka. U tom trenutku, Suzana je ušla u sobu.

* * *

Kao što sam već pomenuo, dve nedelje ranije, drsko sam joj bio prišao na koncertu u SKC-u.

„Dosada ne postoji. Dosada je opis ličnosti koja oseća", izgovorio sam, pošto sam stao pred nju, sa cigaretom između palca i kažiprsta, duvajući joj dim u lice, cupkajući po taktu muzike koja je dopirala iz velike sale SKC.

Pogledala me je zapanjeno, zatim je razmislila nekoliko sekundi, i onda se nasmejala. „Ma nemoj", rekla je mazno. Njeni zubi su bili krupni, negovani, beli, u njenom osmehu bilo je tračka nekog drhtaja

nesigurnosti, i to me je još više uverilo da imam prolaz. Onda me je brzim pogledom odmerila od glave do pete.

Bio sam spokojan. Na meni je sve bilo skoro savršeno. Čizme pogotovo.

„Ja sam Suzana.”

Pružila je svoju tanku ruku, na kojoj je zveckala debela zlatna narukvica, sa mnogo privezaka u obliku srca, morske zvezde, ribe.

„Je Γ to miraz?”, pitao sam, pokazujući na narukvicu.

Počela je da se smeje, podigla ruku ispred moga lica i počela da zveckea zlatnim privescima.

„Da”, rekla je, „zato i izlazim, tražim dobru priliku za, udaju”.

„Šta studiraš?”, brzo je skrenula temu.

„Filozofiju”, rekao sam, vodeći računa da to ni slučajno ne zvuči kao da se time hvalim. Svi kompleksaši sa fakulteta, kada bi odgovarali na slično pitanje, posebno su naglašavali to „filozofija”, i uvek su pravili značajnu pauzu koja je sagovornika trebalo da fascinira i uplaši. Ja sam hteo da ostavim upravo suprotan utisak. Da budem gradski frajer i šmeker kome je vrhunska pamet prirodna stvar, nešto urođeno, nešto tako očigledno, i nešto na šta se nikada posebno ne osvrćem.

„Ma nemoj”, pogledala me je kao da je zavitlavam. „Kako to da te nikada nisam videla na fakultetu?”

„Nisi mogla da me vidiš, jer ne dolaziš na fakultet”, rekao sam, povlačeći palcem preko usana, i gledajući je direktno u oči.

Vežbao sam za nju taj gest, iz filma „Do poslednjeg daha”. To, kad Belmondo uradi, to mi je bilo fantastično. Hteo sam da budem kao Belmondo.

„Da, bila sam u Njujorku, kod tetke, mesec dana, pa zato nisam dolazila”, rekla je pažljivo me posmatrajući.

Nehotice sam povukao rukave kaputa.

Istog momenta kroz glavu mi je prošla scena iz Kabarea, kad zaljubljeni siromašni Jevrejin, pred bogatom naslednicom, pokušava da sakrije iskrzane rukave svoje košulje. Nisam imao iskrzane rukave, ali taj mali nesvesni gest, taj gest koji je izašao iz sudbine moje porodice, oblio mi je lice nepodnošljivom vrelinom. Moje samopouzdanje ljuljalo se kao list na vetru.

„Suzana, izvini što kasnim”, čuo sam glas iza mojih leđa.

Mladić naših godina, okrznuo me je po ruci, prišavši da je poljubi. Uhvatio je pod ruku. Povukao sam se korak unazad.

Znao sam ga sa koncerata i sa beogradskih žureva, bio je sin nekog bogatog pekara, vozio je motore i skupe automobile, muvao se svuda gde je mogao da bude viđen. Bio je jedan od onih koji se nalaze svuda, beznačajan, ali prepoznatljiv, sa novcem koji ga je okruživao taj momak je privlačio, poput svetiljke, sve insekte noćnog života. Bio je to lepuškasti dečko, u crnoj kožnoj jakni, sa uredno nameštenom ćubom, crvenom bandanom oko vrata, u kaubojskim čizmama, to sam odmah video, bio je obučen skupo i nemarno. Imao pobednički osmeh na licu, koji je govorio da nemam šta tu da tražim.

„Ćao“, rekao je podižući bradu.

„Znate se?“, pitala je Suzana.

Klimnuo sam glavom. On nije ništa odgovorio, samo je zveckao ključevima automobila, gledajući okolo, kao da prisustvuje najdosadnijoj sceni na planeti. Njegovo lice nije odavalo nikakav drugi utisak, osim da je siguran u sebe, sa tom tatinom lovom, tim ključevima, tim brižljivo odabranim i vidljivim statusnim simbolima.

Glupak, pomislio sam. Uobraženi praznoglavac. Šta meni fali? Bio sam dobro obučen, imao sam nove čizme.

Ali, Suzana mu je spustila glavu na rame.

Nisam imao više šta tu da tražim. Ova runda nije mogla biti moja.

Mahnuo sam u prazno, glumeći da sam video nekog poznatog, i žurno napustio scenu. Odlazeći, dobacio sam joj da ćemo se videti na fakultetu. Učinilo mi se da je dečkić moj odlazak propratio nekim podrugljivim pogledom, ali nisam hteo da reagujem.

Ipak, nisam tako lako hteo da odustanem. Šta taj šupljoglavac može da joj kaže? Dok sam se gubio u gomili mislio sam samo jedno - Igra tek počinje. Videćete vi, tatini sinovi.

* * *

Kad je dve nedelje kasnije ušla na žur, pokušao da izvučem ruku iz Majine. Uradio sam to nespretno, glupo, kao svaki muškarac, bio je to gest koji je izgledao kao da želim da je se otresem, da se oslobodim svega što me je okruživalo, da odjednom budem za nju, za Suzanu, potpuno nov, i slobodan.

Ali Maja ja bila pametna, sve je odmah shvatila. Samo me je pogledala, onim pogledom koji je govorio da joj je sve jasno, da je razočarana, da je sve videla, da nema potrebe da me bilo šta pita, da bilo šta kaže. Zatim je hrabro pogledala u Suzanu, koja je treptala u do vratku, mahnuvši mi kratko, brzo.

Maja je onda pustila moju ruku, kao što se pušta ono što više ne može da se spase, pustila je moju ruku, naslonila je glavu na zid, ostala tako, nepomična, nema, i više me nije pogledala. Nekoliko sekundi kasnije, ispravila se i otišla, ne osvrnuvši se, ostavljajući za sobom ogroman prazan prostor.

Ništa poništava, kaže Hajdeger.

Bio sam ništa. Sve sam poništio.

Ali, bilo je jače od mene.

U tom trenutku, pomislio sam samo jedno. Ništa nisam kriv, ništa nisam kriv, nisam uradio ništa loše. U stvari, bio sam joj zahvalan na tome, Maji, što je bila pametna, što je bila tako superiorna, što je shvatila, što je pustila moju ruku, i što je otišla onog trenutka kada je ugledala ono, što ona nikada nije želela da bude.

Sada znam da Maja nije otišla zato što nije bila spremna da se bori sa Suzanom. Otišla je, jer je znala da bi bilo uludo boriti se sa mnom, i još gore - da bi bilo čisto traćenje vremena - boriti se za mene.

Suzana je bila moja nužnost, pa je zato meni sve bilo dozvoljeno, težio sam se, da odagnam osećaj krivice što sam devojkicu, sa kojom sam bio godinu dana, i koja me je volela, tako lako pustio da ode iz mog života. Onog trenutka kada mi je prišla devojkica mojih snova, nedodirljiva i nedostižna, ta otmena plavuša u džemper haljini kobaltne boje, ispod koje su se nazirale njene okrugle grudi, devojkica za kojom su svi okretali glave, moja krivica je nestala.

Muškarci su veće zveri od žena. Ja sam ono što lučim. Adrenalin, testosteron, enilorfin. serotonin, šta god, ona mi prilazi, i ja to ne mogu da propustim.

„Hoćeš li da se udaš za mene?“

To sam je pitao kad mi je prišla. Iskezio sam se, da ne pomisli da je pitam stvarno, želeo sam da u mom stavu vidi samo moju hrabrost, moju spremnost da je razoružam i pre nego što počne da razmišlja.

„Molim?“, izgledala je na sekund zaprepašćeno, a onda je počela da se smeje.

„Naravno, samo što ove nedelje nemam vremena“, rekla je trepćući.

„Stvarno bi se ženio? Nije valjda da u ovim već godinama razmišljaš o tome?“

„Ja ne razmišljam. Samo puštam moje hormone da oblikuju moj karakter. Video sam te, i to je dovoljno.“

„I šta si video, mene, u venčanici, je Γ to?“ koketirala je pijuckajući koka- kolu.

„Gde ti je dečko?“

„Koji?“

„Onaj iz SKC-a, roker.“

„Nije mi to dečko.“ Mrdnula je glavom i namestila kosu. „To mi je dobar prijatelj. Koji me izvodi, kad sam slobodna.“

Laknulo mi je. Hteo sam da joj kažem „definiši slobodu“, ali sam odustao, bilo bi to preozbiljno za taj trenutak. Smislio sam nešto zanimljivije. Taman sam se spremao da je fasciniram svojim pogledima na savremeni jugoslovenski film, novi talas, modu, uticaj motora na savremenu kulturu, kad je u priču, iznenada, upao neočekivani gost. Ka nama se, iz gužve u drugoj sobi, probijao Srđan. Moj najbolji drug iz detinjstva, Srđan, sa kojim sam odrastao, sa kojim sam išao na ekskurzije, sa kojim sam slavio rođendane i kod koga sam se igrao.

Nisam ga često viđao u poslednje vreme. Otkako smo upisali na fakultete, svako je bio zaokupljen svojim obavezama, ispitima, novim društvom. On je studirao arhitekturu, radio je mnogo, i ponekad bismo se samo čuli telefonom. Leto je bio proveo u nekom kampu u Americi, tako da smo se videli samo jednom, čim se odande vratio.

Iskreno oduševljen što me vidi, raširio je bratski ruke zagrlio me. Zatim je prišao mojoj Suzani i poljubio je u usta. Bio sam šokiran jer se nije izmakla. Naprotiv, uhvatila ga je za ruku.

„Ovo je moj dečko“, rekla je značajno.

Srđan je zbunjeno gledao čas u nju, čas u mene.

„Pa, vi se poznajete?“

„Da, sa fakulteta,“ promrmljao sam, pokušavajući da sakrijem totalni pad tonusa, moje duboko razočaranje, neočekivano rušenje svih

mojih iluzija.

„Suzi, pa to mi je drug još iz osnovne škole“, govorio je Srđan, pominjući naše zajedničke trenutke, a ja sam samo mislio kako da se što pre izvučem iz tog nepodnošljivog, neočekivanog klinča njihove sreće, iz te moje uloge glupaka koji je poverovao da je sam na sceni. Kroz glavu mi je samo sevnula misao kako sam je, samo nekoliko sekundi ranije, do duše, u šali, pitao da li hoće da se uda za mene.

Bio sam poražen, šestostruko, na sve načine.

Ona se samo kikota, slušala Srđanove priče o našem ćebovanju na ekskurziji na Ohridu, treptala svojim plavim očima, i privijala se uz njega.

„Koliko ste već zajedno?“, pitao sam.

Bilo je to glupo, znam, ali nisam mogao da odolim. Morao sam da znam, koliko je ta veza ozbiljna.

„Ljubimo se od kad sam se vratio iz Amerike...“ počeo je Srđan, značajno, nameštajući svoje naočari.

„Ali se znamo još od detinjstva“, nastavila je Suzana, nežno gladeći kašmir njegovog džempera.

„Znači, ugovoreni brak“, odvalio sam.

„Tako nekako, brate“, nasmejao se pobednički i poljubio je u usta.

Hteo sam da umrem.

„A ja sam je malopre pitao da se uda za mene“, rekao sam, da odagnam nelagodnost, da se iskupim za trenutke u kojima bi mu ona možda ispričala da sam je, kao kakav pravi luzer, stvarno startovao.

Je 17"

Okrenuo se prema njoj i znatiželjno je pogledao.

„I, je 1' pristala“, pitao je sa takvom samouverenošću da mi se zgadio.

Bilo je u njegovom tonu, u načinu na koji je okrenuo glavu, u krivulji njegovog potiljka, u napetosti njegovog vrata oko koga se savijala šal kragna tog skupog kašmirkog džempera, nekakvog nepodnošljivog osećanja superiornosti. Pitao je to, kao da se uzdržava da ne pukne od smeha pred jadnom idejom da bi, uopšte, iko, a pogotovo neko kao ja, mogao nekome kao što je on, da otme ženu kao što je Suzana.

Prvi put u životu video sam ga u tom svetlu, i sve što smo ikada proživeli zajedno, svaki trenutak našeg odrastanja, prošišao mi je u sekundi kroz glavu, obojen tim iznenadnim, bolnim saznanjem da se on, u bilo kom takmičenju sa mnom, ne samo oseća kao pobednik, nego da mu je ispod časti da se uopšte takmiči. Da nisam igrač iz njegove lige.

„Rekla sam mu da, ove nedelje, nemam vremena" rekla je Suzana gledajući ga zagonetno.

Srđan se slatko smejaio, iako nije mogao da shvati o čemu ona to govori, ali bilo mu je svejedno, zabacivao je glavu, pričao o tome kako se uželeo beogradskih žureva, i kako on i Suzana planiraju zajedničko skijanje u Kortini D' Ampeco.

Slušao sam ga glumeći pažnju, klimao sam glavom dok mi je, kao nekada, kad smo bili deca - o igračkama, sada do u tančine govorio o performansama novih skija i vezova, i cipela i staza. I, dok je Suzana ubacivala nešto o skijaškoj opremi i novim perjanim jaknama ja sam ispijao svoje piće i gledao ih, oboje, sa mešavinom zavisti, besa i neukrotive tuge, koja me je svojim koščatim, suvim rukama davila za vrat. U toj igri ja sam višak, ne samo zato što ne mogu nikako da budem njihov partner za taj bezbrižan razgovor o stvarima koje čine da se oni osećaju bolje. Nego i zato što ne mogu, nikako, da učestvujem u njihovoj sreći. Što ne mogu da podnesem njihovu sreću, napravljenu na mojoj nesreći, a da to njih dvoje uopšte ne znaju. Priznajem, pod Srđanovim uticajem, i ja sam hteo da se upišem na arhitekturu, ali me nisu primili. Zato sam otišao na filozofiju - upisao sam se bez problema, a i studije nisu bile toliko skupe. Ne mogu da kažem da me filozofija nije zanimala, ali da me je neko pitao šta nameravam posle da radim, ne bih umeo tačno da odgovorim.

Srđan je, za razliku od mene, tačno znao šta želi. Želeo je da postane slavan arhitekta, želeo je da gradi kuće, želeo je da dobija nagrade na konkursima, želeo je da živi jedan uspešan život u profesiji koju voli i koju je odabrao. Moram reći da sam mu i na tome zavideo. Krupnim koracima grabio je ka svom cilju.

Ja? Nisam znao šta želim, niti šta bi mogla da bude moja profesija. Jedno vreme mi se dopadala ideja da pišem članke za časopise, da vidim svoje ime odštampano u novinama, ali život koji sam video u

redakcijama, suštinski, nije mi se preterano svideo. Loša pića, sujeta, isprazne reči, polovičnost, lažna revolucionarnost, rečju - zabava za one koji nisu imali prilike da se zabavljaju nečim boljim. Sve što sam radio, uključujući i izučavanje filozofije, na primer, izgledalo mi je nedovoljno za stvaran svet oko mene, osim toga bilo je nedovoljno utešno, ili malo i beznačajno, a i dobit od učenja stizala je suviše sporo.

Sreća stanuje tamo gde nema briga, to sam zaključio još kao dete. Tamo gde nema bola, ni zavisti. Gde su dečije želje na vreme ispunjene. Gde je dobijanje prirodno stanje stvari. Gde nema prebacivanja, kao kod mene. Ni izmišljanja dopisivanja i doctavanja, kao kod Maje.

On, Srđan, uvek je bio bezbrižan, srećan, jednostavno srećan, sve mu je išlo od ruke. Sve je kod njega bilo glatko. Zavideo sam mu, privlačila me je ta njegova sreća. Imao je sve što sam ja želeo. Ili još bolje, sve što je imao, ja sam želeo. A pored toga, Srđanu sam gledao u leđa tolike godine.

Sada je još i ljubio moju Suzanu.

Nije pravedno, pomislio sam. Ništa nisam mogao da uradim, samo sam u tom trenutku osetio da neodoljivo ličim na moju majku. Ophrvalo me je ono njeno tragično osećanje.

„Idem po piće“, rekao sam, i šmugnuo ka vratima. Morao sam da pobeegnem.

Napolju je vejao sneg, lepeći se za moja usta i trepavice. Hodao sam Hilendarskom ka Palmotićevoj, izduvan, poravnan. Sažaljevaao sam sebe kao nikada ranije. Bio sam, na trenutak, poželeo da je Maja pored mene, da mi kaže neku od onih njenih optimističnih istina o jednostavnosti svega pod kapom nebeskom, ali ona je bila otišla, i to je bila njena najjasnija jednostavnost koju sam mogao da pojmem. Znao sam da mi se više neće vratiti, da nemam više čime da je vratim, da sam čak i ona emocionalni sitniš koji mi je bio ostao, potrošio uludo pred njenim razočaranim očima.

Nisam imao nikoga da me uteši. Čak mi je i pomisao na Suzanu, sa onim plavim, sivim pogledom, sa onim njenim maznim „ma nemoj“, odjednom bila odvratna i bolna. Ona, kako gladi Srđanovu mišicu, ta slika je u meni odjednom izazivala gađenje.

Ovo su činjenice života: bio sam lepši od Srđana. Bio sam viši za glavu od njega. Devojčice su me volele i zadirkivale, zvale su me na sve rođendane. Imao sam, za razliku od njega peticu iz srpskog. Trčao sam, pa sam, za razliku od njega, bio živa sajla. Bolje su mi stajale farmerke. Plivao sam brže od njega. Bolje sam igrao od njega. Mogao sam sa deset metara da ubacim trojku na Partizanovom košarkaškom stadionu na Kalemegdanu, kad hoću. Imao sam lepše zube od njega, i nisam kao on, do polaska na fakultet nosio protezu. Poznao sam život bolje od njega, i za razliku od njega, maminog sina iz fine kuće, ja sam bio spreman i da se potučem. On je nosio naočare, ja nišanu On je, kao mali, nosio ortopedске cipele, ja nisam. Ja sam smeo da pojedem celu ljutu papričicu, bez hleba, za opkladu, on nije nikada.

Pa ipak, gledao sam u njega, poredio se sa njim, i hteo sam da imam njegov život.

Dok sam hodao po vlažnom snegu, te noći, mislio sam samo o svojoj prosečnoj, beznačajnoj, skromnoj sudbini, čiji su dometi odavno precizno nacrtani. To, da sam predodređen najviše za drugo mesto, šta god činio, koliko god se trudio, ta pomisao mi je bila nepodnošljiva. Da uvek stižem prekasno.

Sneg je padao na moje vrele uši, a ja sam samo hodao, hodao, hodao. Hodanje, kad celo telo ude u ritam koraka, a koraci u ritam disanja, to je neverovatno umirujuće. To sam otkrio te noći, u kojoj sam, iako suvih nogu, u onim čizmama, bio potpuno pokisao.

Stavio sam ruku u džep kaputa. Našao sam samo zgužvanu autobusku kartu i nekoliko semenki, ostalih od jučerašnjeg bioskopa. Beograd je bio hladan, mokar i negostoljubiv. U prozorima ovičenim snegom, gorele su svetiljke. U daljini su se čule sirene hitne pomoći.

Maja je, verovatno, već ležala široko otvorenih očiju na svojoj crvenoj jamboliji, tražeći način da definiše ovo što se desilo. Srđan je Suzani, verovatno, već pridržavao bundu, na vratima, dok su izlazili i kretali ka njegovom novom stanu, sprat iznad onog u kome smo se, kao deca, igrali. Neki su, verovatno, već duvali, zavaljeni u salonske garniture, na žuru, kikoćući se na pomen reči „pandur“. Stonsi su prašili „I can't get no satisfaction“ i sve je bilo baš kako treba. Osim mene.

Znao sam odakle dolazim, ali nisam bio siguran kuda idem.

Te noći, odlučio sam da poslušam dobronameran savet Slinavog
Žareta i počnem da vozim taksi.
Ostalo sam vam već ispričao.

ČETIRI

„Nemoj da plačeš“, nakašljao sam se suvo.

„Neću, ne brini“, rekla je moja majka, sa osmehom iza kojeg je svakog trenutka mogla da provali bujica suza.

Javljaću ti se redovno.“

„Nadam se“, rekla je tiho, ovlaš spustivši dlan na moje rame.

Poljubili smo se, kosa joj je mirisala na pivo i farbu za kosu, koža na bebi sapun.

Dohvatio sam putnu torbu i uhvatio se za kvaku. Zastao sam nekoliko sekundi. Ostala je nepomična, sa sveže napravljenom frizuricom, u sivoj suknji i džemperu, ruku oborenih pored tela. Iza njenih leđa, svetlucala je plavičasta svetlost televizora.

Zatvorio sam vrata za sobom.

Još malo sam ostao ispred stana, ne znam zašto. Na otiraču je stajala umotana mokra krpa. Pozvao sam lift, i sišao na ulicu.

Ispred mojih vrata nikada neće biti mokra krpa na otiraču, pomislio sam.

I, nikada se više neću vratiti ovde.

Moje putovanje ka kraju duge, ka tom mitskom mestu na kome me čeka ćup sa zlatom, počelo je tada.

Sa ušteđevinom od taksija, smeštenom u torbicu od platna, koja je, okačena na traci ležala ispod majice na mojim grudima, krenuo sam da ostvarim svoje snove.

U Štutgartu, Hegelovom rodnom gradu, nisam tražio svetski duh, ni svetski razum, niti sam tamo otišao da saznam nešto više o njegovoj dijalektici.

Moj stric, koji je tamo živeo više od dvadeset godina ponudio se da mi pomogne. Našao mi je posao u kafani koju je držao jedan naš čovek. S obzirom da nisam znao nemački, ako izuzmemo nekoliko fraza „Ja vohl, bitte, aber, schnell“ koje sam, kao i svi iz moje generacije, pokupio iz partizanskih filmova koje sam gledao kao dete, zatim čuvene rečenice iz voza - ne nagingi se kroz prozor - „nicht hinaus lehnen“, zatim naše klinačke kovanice oberstrumebnfonstandatnfirer, inspirisane serijom „Otpisani“ i nekoliko termina iz klasične nemačke filozofije, koji nisu bili korisni

za komunikaciju sa stvarnošću, prvih nekoliko meseci radio sam u kuhinji.

Bio je to dobar početak, pogotovo za nekoga ko je, kao ja, bio u panici da ne ostane gladan.

Ubrzo sam naučio sam da seckam luk, da pravim kiselu čorbu, da mesim mleveno meso za ćevapčiče i pljeskavice, da napravim crevca u saftu. Brzo sam učio. Lepo je neko jednom rekao da ovaj svet nije napravljen za one koji sve znaju, nego za one koji su spremni da uče. Ja sam bio taj. Gazda je bio oduševljen mojom vrednošću. Nemački mi je išao relativno lako, mislim, nemački za kuhinju, za kafanu, za sporazumevanje na ulici i u radnjama.

I, svaku marku koju sam zaradio, štedeo sam da bih se što pre otisnuo dalje, tamo, gde nema mirisa Srbije, gastarbajtera, prženja, luka i iznutrica, tamo negde, gde je zaista bio život za kojim sam žudeo.

A taj život mogao sam jasno da vidim, a da čak ni ne zažmurim. Bila je to slika luksuza iz časopisa, iz filmova, iz Džems Bonda, to su uvek bili ogromni stanovi, skupi automobili, avioni, telefoni, šampanjci, najfinija garderoba, ligeštuli ispod palmi, moje slike u novinama. Posedovanje, moć nad predmetima, nad ljudima. Sve plavuše sveta. Osećaj sigurnosti. Putovanja. Brzina, dokolica, ponoća, obilje. Novac, ogroman novac.

Posle dve godine u Štutgartu, pokupio sam svoje stvari i krenuo dalje. Gazda kafane u kojoj sam radio, sa žaljenjem me je ispratio, govoreći da ću daleko dogurati, i da vrednijeg i pametnijeg dečka nije video.

Ne samo da sam vrlo brzo savladao kuvarsko umeće, nego sam, posle pažljivog opserviranja celog njegovog kafanskog biznisa, predložio i neke izmene u racionalizaciji troškova i otpuštanje nekih konobara koji su ga krali, ali najvažnije od svega bilo je to što sam mu predložio da svoj biznis proširi. Nagovorio sam ga da krene sa dostavom srpskih specijaliteta „na noge“. Posao je krenuo toliko dobro, da me je postavio za direktora novoosnovane firme, i čak mi dao i procenat od zarade, ali moj put je tek počinjao. Morao sam da odem.

Kao što kaže Šiler - nema ničega kao što je slučaj. Ono što nam izgleda kao neverovatna slučajnost, u stvari izvire iz najdubljih izvora

sudbine.

U narednih dvadeset godina kretao sam se na relaciji - Štuttgart, Diseldorf, Berlin, Kipar, Moskva, Peking, Singapur, Njujork. Trgovao sam, muvao sam, smišljao sam načine da nekažnjeno kršim sankcije UN koje su bile uvedene Srbiji, povezao se sa direktorima naših spoljno-trgovinskih firmi koji su sedeli „vezanih ruku“, setio se Zorana Krntije koji je u međuvremenu postao političar na vlasti i omogućio mi da napravim nekoliko profitabilnih poslova na obostranu korist, i, posle je sve išlo samo od sebe. Naučio sam toliko toga iz oblasti trgovine naftom, metalima, pamukom, kompjuterskim komponentama, izvežbao se u igrama na berzi, i sa nekoliko ozbiljnih finansijskih srećnih obrta, stigao do tačke u kojoj sam mogao da svoj novac ulažem gde god želim. U trideset petoj godini, imao sam prvi milion maraka, i osećaj da je svet moj.

Da. Kao što Ficdžerald za Getsbija eufemistički kaže da je njegov finansijski uspeh bio obavijen velom tajne, tako i od mene nemojte tražiti nikakav detaljan opis mog bogaćenja. Već sam rekao, bilo je tu, sigurno, i loših stvari, ali teši me pomisao da u biznisu ne vlada hrišćanska moralnost, da je svet, jednostavno, napravljen tako - kao što greške u ukusu nisu moguće tamo gde ukusa nema, tako ni mogućeg zločina nema tamo gde više ne postoji Zakon. Jači pobeđuje. Pametniji pobeđuje. Strasniji pobeđuje. Prevario sam mnoge, ali zar to ne rade svi? Lagao sam - ali zar i sama laž nije večita čežnja za nekom crtom utopijske nevinosti?

Uostalom, neko će uvek ostati bez čizama, razumete šta hoću da kažem? Bez obzira da li se radi o nekom dečku na tašmajdanskom klizalištu, koji odlazi kući bos, ili o čitavim narodima, neko će uvek ostati uskraćen. Tako funkcioniše svet, na toj matrici. Uhvatićemo sitnog kradljivca, izvešćemo ga na trg, i pokazivaćemo prstom na njega. Velikog kradljivca slavićemo kao uspešnog čoveka, dopustićemo maglovitost njegove prošlosti, pod uslovom da njegova sadašnjost deluje blistavo, da nas privlači mogućnost da se o tu blistavost i sami očešemo, da je upijemo, da budemo u njenoj blizini. Ali i mali i veliki kradljivac, u stvari, žele isto. Da budu voljeni. Da, u krajnoj liniji, zavole sami sebe.

Nađite mi jednog normalnog čoveka koji ne želi više? To je u ljudskoj prirodi.

Sećam se jedne poučne scene iz detinjstva. Bio sam došao sam u automehaničarsku radnju čika Pere, oca Zorana Krtije. Voleo sam da idem tamo subotom, da gledam mercedese i opele koje je popravljao, da sa Zoranom ulazim u kola i da maštam o tome kako ću ja jednog dana voziti neki veliki auto. Seo bih, uhvatio bih volan i udisao miris skaja pomešan sa mirisom duvana, i zamišljao kako putujem na kraj sveta.

Čika Pera je bio čovek zdravog humora, i neverovatnih priča. Izvirio bi iz kanala, raščupane kose, namignuo nam i ispričao neku priču, kakva nije postojala u čitankama, u bajkama, u školskoj lektiri. Onda bi nam dao po bombonu ili lilihip.

„Slušajte sad ovo“, rekao je, vadeći čokoladu sa vrha police s alatom. Podigao ju je visoko.

Zoran je skočio da je dohvati.

„E, neće moći tako“, rekao je.

Svojim krupnim rukama, umazanim od kolomasti, prelomio je neotpakovanu čokoladu na dva nejednaka dela, i manji deo pružio Zoranu. Krajičkom oka, namignuo mi je.

„Da podelimo“, rekao je gledajući svog sina upitno.

Zoran je nekoliko sekundi sa zaprepašćenjem i nevericom gledao parčence čokolade u svojoj ruci.

„Uzeo si veće parče“, rekao je ocu na ivici suza.

„A, koje bi ti uzeo“, pitao ga je čika Pera, izazivajući ga.

„Ja, ja bih uzeo manje“, mucao je Zoran.

„Pa, dobio si manje parče.“ Otac ga je gledao podsmevajući se njegovoj lažnoj dečijoj skromnosti.

„U stvari“, dosetio se Zoran, „uzeo bih veće.“

„Pa, to sam i ja uradio“, rekao je pobednički čika Pera.

„Nadam se da si sad naučio veliku lekciju“. Ja sam je naučio. Nisam hteo manje parče.

Reći ću samo da je taj trenutak u kome sam prvi put mogao da dodirnem, da okusim, da pomirišem vlastiti uspeh, i pre nego što sam stigao do prvih šest nula, bio toliko omamljujući, toliko uzbuđujući, kao najluđe pijanstvo. Taj osećaj da sam, napokon, neko drugi. Da mogu skoro sve, da više ne moram da brinem. Najzad sam mogao sve što poželim. Mogao sam da budem čovek o kakvom sam oduvek sanjao. Mogao sam da zadovoljim sve svoje gladi.

Trošenje novca, za onoga ko ga do juče nije imao, ravno je erotskom iskustvu. Oprezna predigra, uz mnogo uživanja i prijatnih uzbuđenja počinje onog trenutka kada date sebi dozvolu da se malo opustite. Ne počinjete šoping sa jahtom ili kućom. Počinje se od malih stvari, od takozvanih malih doza.

Isprva, moja potrošačka glad bila je usmerena na garderobu. Ulazak u skupu radnju, sa mermernim podom, diskretnom klasičnom muzikom, elegantnim prodavačicama koje mirišu na Šanel pet, i pultom za plaćanje koji je poput kakvog oltara, za mene je bio kao ulazak u Hram, neka vrsta inicijacije.

U sebi sam vrištao od sreće „važ sam, važ sam“, dok sam se spolja trudio da ostavljam utisak prirodnog stanja, svakodnevnih navika, kao da sam oduvek tu, kao da ti savremeni ikonostasi - te decentne police na kojima stoje košulje i džemperi, ili cipele, osvetljeni kao da se radi o umetničkim predmetima neprocenjive vrednosti, za mene i ne predstavljaju nikakvu fascinaciju, kao da mi pripadaju po poretku stvari.

Kad se sada setim, ne znam u čemu sam više uživao. U ulasku u Hram, u obredu razgledanja, probanja, biranja, u trenutku plaćanja, dok sveštenice - prodavačice, sa nameštenim osmesima poručuju „hvala, gospodine, savršeni ste“, ili u trenutku dok sa stvarima, koje jesu neka vrsta simboličkih „oprostajnica“, upakovanim u elegantne kese i na kojima lepo piše koliko vredim, ko sam, čemu stremim i kuda idem, izlazim napolje. Tu prvu glad zadovoljavao sam malim stvarima.

Kupovao sam odjednom po pet pari najskupljih cipela u istoj radnji. Kao što vidite, sindrom „Pepeljuge“ nije samo ženski sindrom. Odela - Armani, Zenja. Moje samopoštovanje se gojilo u tim aseptičnim prostorima u kojima su me nutkali šampanjcem, oblačili mi sakoe, klanjali mi se i govorili da „gospodin izgleda savršeno“, i da nema nikakvog problema, da će mi do sutra izvesti monograme na moju kolekciju Ralf Loren košulja. I da jedva čekaju da im dođem opet, da će lično da mi jave čim stigne nova kolekcija, koja je, naravno, limitirana, to jest, samo za odabrane.

Neverovatno da i sada, kakav paradoks, govorim samo stvarima!

Zamislite dvadeset godina života, ispunjenih predmetima, stvarima sa potpisima, kupovinama, računima, kesama, kutijama, garantnim

listovima! Pobedama. Mirisom novog. Sećam se, uglavnom, stvari. Krpa, predmeta, kartica kojima plaćam! Guči kaiševi. Trusardi donji veš. Barberi jakne. Kašmirski džemper, kao Srđanov. U svim nijansama plave, sive i smeđe. Ručni satovi. Kupio sam nekoliko najskupljih ručnih satova. Kupovao sam parfeme, šalove, kapute, mantile. Govorim, kao što vidite, samo o stvarima, toga se sećam najviše. Ne govorim o trenucima, o ljudima, govorim o stvarima kojima sam oblačio sopstvenu veličinu, sopstveni doživljaj sveta u kome, napokon, igram neku značajnu ulogu.

Nikada čovek nije smislio delotvorniji i jednostavniji način za pumpanje ljudskog ega. Markice na garderobi, bez obzira o kojoj firmi da se radi, pod uslovom da je poznata, u stvari jesu neka vrsta simboličkog pečata koji potvrđuje da vredite. Zamislite tu semantičku zbrku - na gaćama mi piše Trusardi, ali u stvari, poruka mom egu je - „Super si“. Armani mi poručuje „Izuzetan si“, Kavali mi je govorio „Najlepši si“, Prada - „Ti si genije“, Paćoti - „Ne može ti niko ništa“. Kad pogledam u bilo koji od mojih „Breitling“ satova - do mog mozga stiže samo jedna jedina uzbuđljiva poruka „Svaka ti čast!“

Bila je to taština koja traži neprestano laskanje - ali nisam mogao da odolim. Vašar taštine. Samo sa tuđim imenima na sebi, mogao sam da budem opušten. Samo ako je svaki deo mog tela „označen“ poznatom etiketom, mogao sam da budem zadovoljan. Što više etiketa, to je moje samopouzdanje veće. Mislím da sam bolji od drugih. Da više vredim. Da je novac koji sam potrošio da se „označim“ ne samo unutrašnja, intimna hrana za ego, nego da se savršeno sporazumeva sa svetom oko mene.

I ja, siromašan dečko iz slupane zemlje, bio sam rob te globalne travestije. Dress to impress.

Paradoks novca je u njegovom trošenju. U vidljivosti, u transparentnosti svega što on predstavlja. Skupo plaćeno pravo da se kitim „tuđim perjem“, da budem obeležen tuđim slavnim imenima. To mogu samo izuzetni, samo oni koji imaju novac. Zato su detalji bitni. Utisak koji ostavljam. Bilo koja Suzana na svetu da me pogleda, moralo bi da joj bude jasno da sam ja neko. Pored bilo kog Srđana na svetu da stanem, morao bi on, a ne ja, da namešta rukave svog sakoá.

Razumete šta me je opsedalo, šta je bilo ono što obavezuje? Ako to trošenje nije vidljivo, kao da ga nije ni bilo. To sam učio usput, u hodu, gledajući druge, gledajući njihovo penjanje, grabljenje, dokazivanje. U tom šljaštećem svetu koji sam osvajao, čovek postaje vidljiv samo ako se sam potruđi da ga vide. Zato sam kupovao, zato sam se oblačio, doterivao, pazio na svaki detalj, pomno prateći ne samo modne žurnale, izloge, nego posmatrajući druge, one na koje sam želeo da ličim. Mislite da je to žensko ponašanje? O, kakva zabluda!

Nije li zapravo ceo savremeni svet napravljen na toj arhetipskoj ljudskoj potrebi da liče, da pripadaju grupi, da ne budu usamljeni? Ceo svet majmunski imitira modele ponuđene u medijima. Imitiranje, simulacija je jedini provereni, uspešan model društvenog ponašanja. Ali, uživao sam u tome, priznajem. Oh, kako sam uživao!

Osećao sam se dobro, osećao sam se izuzetno, ne samo zato što sam ja znao da je na meni, svaki put kad izađem napolje, najmanje deset hiljada maraka, ili evra, ili čega god, nego zato što su to i drugi mogli da vide. Što su mogli da primete, što je taj znak novca na meni privlačio ne samo njihovu pažnju, nego i njihovo poštovanje, spremnost da mi ugone, želju da budu u mojoj blizini, da budu ugrejani tim neodoljivim sjajem uspeha.

I, na svim mojim poslovnim sastancima, u kancelarijama, u penthausima i na vidikovcima na poslednjim spratovima oblakodera, u hotelima i u biznis klasama aviona, gledali su me sa zanimanjem i privlačnošću, isto kao što sam ja gledao one, čije pojave su me fascinirale. To je bila, ipak, jedna čudesna koketerija, društvena igra u kojoj je postojala neka vrsta emocionalne ambivalencije - svako ko isijava isto što i ja, u isto vreme me i privlači, i želim da ga osvojim, pobedim, okupiram, želim da budem bolji od njega.

Negde sam bio pročitao da je neka psihoanalitičarka, navodno, otkrila da erotičnost novca, i to što uspešni muškarci neprestano traže društvo drugih uspešnih muškaraca, da bi se potvrdili, da bi se osećali bolje, ima, osim egzibicionističke i izvesnu homoseksualnu crtu. Možda na nekom najdubljem planu, ta teza i ima osnova. Uostalom, uspeh je muškog roda, ali to nikako ne znači da smo svi mi pederi. O mojim ženama, o njima ću kasnije. Govorim istinu, ono što sam video svojim očima, što sam lično iskusio.

Dakle, novac je čudo. Veliki novac je veliko čudo. Njega uopšte ne zanima da fascinira one koji ga nemaju. Jedina misija velikog novca je da fascinira veliki novac. To je onaj trenutak, kada počinjem da ne primećujem poglede običnih ljudi, kada me njihova očaranost mojim prisustvom više ne nervira. Kada mi je, što se njih tiče, potpuno svejedno. Kad prestajem da ih primećujem. Ljubaznost vratara, šofera, poniznost prodavača, prestaje da bude ono u čemu uživam, jer sam prešao na viši nivo, kao u nekoj video igrici. Penjem se.

To je onaj trenutak kada mi, dok ulazim u najskuplji restoran, u najskupljem gradu, u najskupljoj garderobi, isti takvi kao ja, obučeni u najskuplja odela, sa najdebljim tomпусima, ili čašama najskupljih vina, klimnu glavom, u znak pozdrava, kao da me poznaju, u znak pripadnosti istom plemenu srećnika, koji znaju šta valja. Ali, nema više tajnosti tog društva, šifra je istaknuta, ništa više nije tajna, ta šifra, ona je skup čitljivih simbola - od garderobe, do načina na koji se osmehujete. I ja sam postao hodajući simbol uspeha, to su svi mogli da vide. Kako da ne budem srećan? Prihvatili su me. Vole me. Potreban sam im. Zajedno osvajamo svet, kome ćemo pokazati kako žive izuzetni. Kako da ne udahnem duboko i ne pomislim kako je svet moj?

Kao što sam već rekao, prvi novac utoljava prvu glad. Pijeskavice, čevapčići, prebranac, trpanje hrane, ždranje i prežderavanje kojima sam bio sklon kao vrlo mlad, polako su počeli da se povlače sa mog spiska želja, ne samo zbog činjenice da sam, prirodom svog posla i života, mnogo putovao i bio u prilici da probam svakakve đakonije, već i zato što, kad imate novca, hrana predstavlja društveni događaj. Ona je predstava.

U mojim prvim danima u Štutgartu, jeo sam u kafani u kojoj sam radio. Ali, čim vam je nešto toliko dostupno, prestajete za tim da žudite. Nisam više bio onako, srpski, gladan.

Otkrio sam u tamošnjim samoposlugama finije stvari. Lososa, kavijar, guščiju džigericu, mađarske zimske salame i parmsku pršutu. Holandske i švajcarske sireve. Francuske sireve. Sveže ceđene sokove od pomorandži i grejpfruta. Voćne jogurte. Različite vrste hleba. Polugotove italijanske paste koje sam sam spremao u svom malom iznajmljenom stanu.

Postoji jedna divna Sioranova teza o ključnoj razlici između divljaka i civilizovanog čoveka - divljak ždere, civilizovani čovek svesno jede.

Ja bih dodao da strah od gladi, takođe, čini tu razliku vidljivom.

Kad sam se malo opustio, kad je veći novac počeo da stiže u kamarama, prestao sam da idem u samoposluge, i za mene se otvorio čitav jedan novi svet.

To je svet restorana, poslovnih ručko va i večera, na kojima se proslavlja, pregovara, udvara, podmićuje, sanja i planira. Za tim stolovima, pažljivo sam posmatrao šta drugi rade. Iako sam imao odlične manire za stolom, zahvaljujući Danici, koja je uvek postavljala i plitki i duboki tanjir i salvete i koja me je, još pre polaska u školu, naučila da držim viljušku i nož i da ne držim laktove na stolu, u novim okolnostima učio sam nešto drugo. Učio sam šta, od mene bolji, jedu. Primetio sam da je njihova glad manja od moje. Da je njihova glad, u kafani, pred drugima, uopšte, manja nego glad običnog čoveka.

Dopustiti sebi ždranje, molim vas, pa to je ključni dokaz o nedostatku otmenosti, o tome da ste uskraćeni. Napredak na društvenoj lestvici obavezuje, novac obavezuje, glad je zabranjena.

Ali, ja sam bio pametan dečko, i brzo sam učio.

Čak i kad bih se uželeo prasećeg ili jagnječeg pečenja, nikada sebi nisam dozvoljavao da se tako brzopleto ofiram. Ručkovi i večere služili su da pokažu ne samo rafinman u izboru jela i vina, poznavanje svetskih trendova u kulinarstvu, istoriju lokalne kulture i njihove najveće specijalitete nego i autentični ili odglumljeni nedostatak istinske gladi Samo neko ko može da jede koliko hoće, i šta god želi, ne gleda otvorenih očiju u meni, niti se oblizuje kad mu stigne tanjir sa listićem loloroso salate i ikebanom od tri puža, na kupi od finokia.

Ravnodušnost prema bilo čemu što izaziva zazubice jeste ključ lepog ponašanja u novoj monetarnoj aristokratiji. Jer, samo ono što je nedostupno izaziva zazubice i čežnju.

I, znate šta mi je palo na pamet? Debeli ljudi danas, paradoksalno, jesu dokaz vlastite gladi. Mršavi ljudi, u zapadnoj kulturi, predstavljaju ideal lepote - jer siti nisu gladni, odnosno nemaju potrebu da jedu. A siti, odnosno bogati, jesu otmeni. Oni postavljaju standarde.

U mojim putešestvijima po kafanama, u toj dugogodišnjoj muzici otmenosti koju su pravile čaše koje kuckaju, i srebrni escajg koji operiše po tanjirima, u tom žamoru na svim jezicima sveta, kao u kakvoj virtuelnoj Vavilonskoj kuli, moj ukus se dramatično promenio. Brzo sam zavoleo makadamia orahe, iranski Almas kavijar , najskuplji na svetu. Tartufe. Krompir bonot , đubren isključivo morskim algama, koji košta petsto dolara za kilogram. Kobe biftek . Esen Platinum Klub sendvič, taj divni trospratni

sendvič u kome ima najfinije piletine, šunke, tvrdo kuvanih prepeličijih jaja i belih tartufa, bio je moj omiljeni snek. Piletina iz Bresa označena kao četvrto gastronomsko čudo sveta, za sto funti po porciji, bila je još samo jedan mali znak ugađanja mojim gastronomskim ekstravagancijama. A o omletu od hiljadu dolara, u Le Parker Meridien restoranu u Njujorku, napravljenom sa čuvenim sevruga kavijarom, celim jastogom i šest jaja, da i ne govorim. Jeo sam novac.

Jeo sam, čak, i zlato. Ali, to je, jednostavno, bio deo te kompleksne igre.

Mogu da kažem da ne postoji najskuplja i najbolja hrana na svetu koju nisam probao - od Singapura do Njujorka i Tokija, pa u krug. Jeo sam poslastice ukrašene jestivim dvadeset četvorokaratnim zlatom u čuvenom Serendipiti restoranu u Njujorku, supu od lastinih gnezda, bio sam u kafanama najpoznatijih svetskih televizijskih kuvara. Tja!

A uzgred, da dodam da Gordon Remzi nije ništa naročito, i da je izvikan.

Jeo sam suši u Kjotu, poslužen na telu nage japanske device. Ležala je na stolu, za kojim sam sedeo sa mojim japanskim partnerima. Imala je onu predivnu baršunastu azijsku kožu, mogao sam jasno da osetim njenu mekoću, a da je nisam ni dodirnuo. Po njenom nagom telu bili su raspoređeni zalogaji sušija i sašimija, pršut od ajkule i druge đakonije, i njen mali stomak se blago dizao i spuštao u ritmu njenog disanja. Njeno telo, kao veliki poslužavnik, kao potencijalno jelo, takođe. Bilo je uzbudljivo i morbidno u isto vreme. Žmurila je, sa licem koje je izgledalo kao da sanja neki prijatan san. Na usnama joj je titrao jedva vidljiv osmeh.

Telo, tuđe telo sa koga jedem, postaje dokaz o mojoj veličini. Tako je uvek, tako je svuda. Za koju godinu, pomislio sam, vrhunac najskuplje ekstravagancije biće ovakvo isto telo, na stolu, samo bez sušija i sašimija. Posle prvog zalogaja, nisam više mogao da jedem.

Bilo je, dakle, nezaboravnih zalogaja koji su nagrađivali moj jezik i nepca najsavršenijim mešavinama suptilnih ukusa, bilo je i onih jela koja sam hvalio, zato što to tako treba. Bilo je trenutaka u kojima se moja oblapornost mogla videti ne samo po tome šta naručujem, nego još i više po tome koliko toga ostavljam u tanjiru. Marija Antoaneta bi se ponosila mnome. Ravnodušnost, blaziranost poslednjeg francuskog dvora, došla je kao

prirodna sledeća etapa. Posle koje sledi giljotina? To ste pomislili?

Da, ali giljotina kubanskih cigara, koje biram ne zadržavajući se suviše dugo nad otvorenim humidorom. I, onda zapalim cigaru, kao i svi oko mene. Kruna uživanja u osećaju vlastite samodovoljnosti, kad povadimo naše najdeblje, najveće, najduže tompuse? Šta bi Frojd rekao o ovoj falusoidnoj pomodnosti?

Kad čovek dopusti da potpuno zapliva u tom zlatnom okeanu, onda ni ne primeti kako postaje rob nevidljive, suptilne prinude. Struja te vuče.

Naime, ne samo da sam slobodno vreme trošio tražeći najbolje stvari na svetu, otkrivajući preko interneta njihove performanse i cene, i s pažnjom osluškujući šta govore i kupuju ljudi sa kojima sam se sretao, nego sam, pokorno priznajem, kao kakav pubertetlija, pristao da i najsitnije stvari u mom životu budu uređene po standardima modernosti i trendova. Bio sam rob Must Have najmorbidnije konzumentske globalne naredbe koju je svet ikada video.

Na primer, pio sam samo firmiranu vodu. Samo švajcarsko mleko. Počeo sam, jer to tako treba, da koristim mušku kozmetiku za negu lica, napravljenu od placente. Naručivali su mi kućne aparate sa potpisom Filipa Starka, nabavljao sam najskuplje predmete za svakodnevni život koje sam video u novinama ili na internetu. Krenuo na redovne depilacije celog tela jer su me uverili da dlake više nisu u modi. Nisam više mogao da živim bez pedikira i manikira, i bez bezbojnog laka za nokte i na nogama i na rukama. Redovno

sam obilazio velnes i spa centre, išao na masažu, uzimao časove tenisa, skvoša i golfa.

Uzgred, da vas obavestim, na golfu se upoznaju najzanimljiviji ljudi, a i sklapaju se savršeni poslovi.

Tako to ide. Jedno vodi ka drugom.

Na primer, moj poslovni partner, Rubin Safirovič, iz Omska, nekada krupni KGB-ovac, a posle toga ruski milijarder, posle jednog uspešnog poslovnog sastanka na kome smo napravili sjajan posao, izveo me je na gala večeru, da proslavimo. Ispostavilo se da on ima i još jedan intimni, gotovo devojački razlog za slavlje. Rubin se radoval iskreno, ruski, i to nije mogao,

nije ni želeo da sakrije.

Tog dana su mu stigle Lobb cipele, ručno pravljene, po meri, na koje je čekao šest meseci. Bio je srećan kao malo dete, i ponosan, dok mi je govorio o čuvenoj londonskoj manufakturi, o najboljim cipelama i čizmama na svetu, u kojoj su se obuvali kraljevi, od Edvarda VII do Princa Čarlsa, od Šaha Reze Pahlavija, do Pitera O'Tula.

Pitajte me šta sam uradio? Čim sam sledeći put otišao u London, naručio sam sebi par čizama i cipela kod Lobba. To je, tek, za mene bilo nešto! Suptilan, savremeni način da uđem i u istoriju. Kalupi mojih stopala, stoje i danas, u istom muzeju izuzetnosti, sa kalupima velikih ljudi.

Ja i moj drug, Rubin Safirovič, jesmo veliki ljudi.

Ispričao sam ovu pričicu, zbog jedne stvari. Trebalo je da prođe mnogo vremena da nešto shvatim.

Da li ste uhvatili poentu?

Godinama sam, kuda god da odem, sa kim god da sedim pričao o stvarima. I sada govorim o stvarima, o predmetima. O jahtama, automobilima, o njihovoj lepoti, kvalitetu, o tome kako sam ih prevazišao, ili o tome kako ću ih nabaviti. I, gde to ima da se kupi. Ko je to kupio. Šta sam ja kupio. I da li je izašao novi model. Pošto sa starim modelom bilo čega ne ostavljate dobar utisak. Moj život, moje sećanje, kao kakav magacin, nakrcano je predmetima.

A, onda je došao još veći novac. Ne kažu Kinezi slučajno, da ako potrošimo i jedan dolar od milion, onda više nemamo milion. Prokletstvo novca leži upravo u tome. Znate šta? On je poput

najrazudnije i najkapricioznije ljubavnice. Traži neprestanu pažnju, negovanje, brigu, inače odlazi. Drugom. Novac traži redovan simbolički seks, traži da bude oplodjen.

Vidite, shvatio sam da se, i pored svega, ne osećam dovoljno sigurno. Mogao sam sve da potrošim, toliko je bilo stvari koje su me mabile, koje su vrištale da žele da budu baš moje. Zato sam morao da zarađujem još, da ne bih strepeo da neću moći da ih posedujem, da neću imati ništa. Još traži još. Ne možete biti ostavljeni na miru, ne možete biti spokojni - ako želite da budete spokojni. Ima ona stara poslovice koja kaže da ljudi koji nakrcaju svoju kuću predmetima od zlata i žada, ne mogu da prestanu da se brinu da li će biti pokradeni. Da li će jednog dana sve nestati? Brige su kamata koja se plaća.

Da se ne bih brinuo, ja sam se trudio da se osiguram. To je značilo još više novca, još više ulaganja, da jednog dana ne bih više morao da brinem.

To je začarani krug, ali toga niste svesni dok ste u tome. Dok žurite da dohvatite sve što možete.

Da, dohvatio sam i zvezde. Mnogi oko mene su to već uradili. Samo sam sledio put koji je bio logičan. Kupio sam i jedno malo udaljeno sazvežđe koje je dobilo moje ime. Romantični pogled skorojevića nagore, vlastiti trag među zvezdama, ali ložio sam se da je moje vinuće u nebo, za razliku od ostalih belosvetskih lovana, imalo nekog smisla - mislio sam na Egziperija, mislio sam na Kanta, pa, da budem iskren, počeo sam da mislim i na Boga. S visine, razume se. Bila je to oholost, gordost, u najbukvalnijem, fizičkom smislu.

Rolerkoster bogatstva bacao me je u nova ulaganja, u nove kupovine. Kupovao sam fabrike u udaljenim zemljama, kupovao sam dugove, oranice i šume, stočne fondove, vrednosne papire, flote, čitava sela. Onda sam to preprodavao da bih kupovao nešto drugo. Zaposlio sam ljude koji su sve to kupovali za mene. Još novca značilo je sve manje vremena za mene, ali toliko je vremena tek bilo preda mnom, težio sam se, da bih, svaki put kada se pogledam u ogledalo, pronašao dovoljno vremena da se sebi zadovoljno osmehnem. Uspeo sam!

Novac nema vremena ni za šta drugo, osim za samog sebe. Bio sam u onom trezoru Baje Patka, i nisam umeo da izađem napolje. Čak i kad bih ponekad poželeo da provirim napolje, znao sam da to nije moguće. Da bi se sve srušilo. Tek posle, kad moj život bude dobio sasvim novi tok, shvatiću da novac nije vreme - naprotiv - novac je gubljenje vremena. Znam da ovo zvuči kao parabola o besmislenosti, ali zaista je tako bilo.

U jednom trenutku, bio sam shvatio da više nemam vremena čak ni da prikazujem sopstveno bogatstvo. Moji ručko vi su bili u avionima, večere su uvek bile poslovne, u zatvorenim klubovima, leteo sam privatnim avionima i vozio se limuzinama, stizao u hotele koje su mi rezervisali moji službenici, koji su me budili poslovnim glasovima, govoreći mi kuda da idem, šta da radim i sa kim da se vidim. Sa kim da se fotografišem, u kojoj dobrotvornoj akciji da učestvujem, kog političara da podržim, koje pilule da popijem, i kog dana počinjem novi režim ishrane po savetu mog plaćenog nutricioniste.

Okolo mene je bilo na desetine zaposlenih ljudi koji su održavali moj život. Računovođe, bodigardovi, sekretarice, šoferi, spremačice, čistačice moje kuće u Diseldorfu, kuvarice i majordomi moje dve kuće - u Alpima i Toskani, tri stilistkinje koje su za mene išle u kupovinu i sa kojima sam se viđao jednom nedeljno da mi naprave program oblačenja za narednih nekoliko dana. Zamislite tu divotu - spisak stvari koje ću da obučem. Sve je organizovano tako da uopšte ne moram da se bavim nikakvim sitnicama. Imao sam čak i zaposlenu ženu čiji je jedini zadatak bio da me spakuje. Plaćao sam sve te ljude samo da bi mi omogućili da normalno živim.

Jer, ja više nisam imao vremena. U mojim stanovima i kućama provodio sam sve manje vremena, a sve sam više bio u hotelima. Moj skupi nameštaj sa potpisima najčuvenijih dizajnera ostajao je skoro netaknut. Imao sam bazene i đakuzije, ali nisam imao vremena da u njima plivam i da uživam. Bioskopska sala u mojoj vili u Dizeldorfu, potpuno sređena, sa udobnim foteljama za dvanaest ljudi, u crvenoj koži, nijednom nije emitovala film - jer ja nisam imao vremena. Muziku sam slušao uglavnom u avionu, kad ne bih sedeo za svojim lap topom i kontrolisao berzu.

Najluđe je bilo kad sam shvatio da već odavno nisam hodao nijednom ulicom. Nikada nisam hodao. Sve moje cipele imale su

skoro netaknute donove. Sa mermera kancelarije, preko tepiha hotela i foajea ulazio sam u limuzine i avione, a odatle su me sprovodili na sastanke, u restorane, hotele. Uspešan čovek danas živi u simboličkoj nosiljci, poput kineskog cara. Zabranjeni grad, u to se na kraju sve pretvori.

Ponekad, kad bih došao kući, prošla bi mi ta misao kroz glavu - da, bez obzira na moje bogatstvo, u stvari, opet živim isto kao kad sam bio početnik u Štutgartu. Da moje veče, kod kuće, izgleda isto. Dođem, i prespavam u sobi. Ponekad je tu, sa mnom, neka lepa žena koju sam doveo, koju sam pozvao, sa kojom sam imao seks, i kojoj elegantno organizujem bezbedan odlazak.

Uđem ponekad u kuhinju, iz punog frižidera izvučem komad sira i gricnem ga pred spavanje. I, to je to.

Ali, to traje jedan sekund, te tanke, fine misli, o tome da u stvari živim isto, to traje kratko, to je luksuz, jedini luksuz koji sebi ne mogu da dozvolim, te malerozne misli kojima ne dozvoljavam da narastu, jer bi to bilo nezahvalno, jer su moje želje ispunjene, jer bi to bilo glupo, i to bi bilo uludo trošenje energije i vremena, a ja ionako nemam vremena, moram da spavam.

Bacim se na krevet, na najfiniji krevet, do duše, sa najfinijom posteljinom, u najfinijoj sobi, na najboljoj adresi, u najlepšoj ulici, u najfinijem kraju u Diseldorfu, u sobi sa najfinijim zavesama i najskupljim jonizatorom vazduha, sa najskupljim lampama i najfinijim osvetljenjem, položim glavu na najmekši jastuk, koji miriše na najfiniji prašak za rublje i najfiniji omekšivač, popijem gutljaj najfinije vode na svetu iz najfinije čaše od češkog kristala, i utonem u

U najfiniji san, koga ne mogu da se setim.

PET

„Limuzina je spremna“, javila mi je Stela, sa recepcije.

Pogledao sam se u ogledalo. Crni Ralf Loren sako, besprekorna D&G košulja, brilijantska dugmad na manžetnama, još nekoliko kapi parfema, i, spreman sam. Dobro izgledam, zadovoljan sam.

Žene su uvek govorile da sam zgodan.

Da se ne lažemo! Činjenica je da novac, luksuz, skupa garderoba, vrhunska nega i sigurnost koju sve to zajedno pruža, dodaju mnogo na spoljašnjem izgledu. Ako nisi baš neki gabor, novac itekako prolepšava. Podmlađuje.

Sa mojom prosedom kosom iza ušiju, i preplanulim tenom, sa mojim belim porcelanskim zubima koje sam uradio još pre deset godina kod čuvenog doktora Mausua u Dizeldorfu, i mojim srpskim stasom, često mi se dešavalo da me u skupim restoranima konobari diskretno pitaju da li sam filmski glumac.

U Tokiju, na aerodromu, jednom su me spopali paparaci. Stajao sam, zajedno sa mojim ličnim sekretarom, i Stelom, mojom asistentkinjom, mojom desnom rukom, koja se godinama brinula da mi sve organizuje, i koja je uvek sa mnom putovala, šokiran i zaslepljen mirijadama fleševa fotoaparata.

Vrištali su kao ljudi, vičući „Džon, Džon“, dok sam se, osvrćući se oko sebe, probijao do izlaza gde me je čekala limuzina.

„Šta je ovo?“, pitao sam Stelu, okrećući se da vidim ko stoji iza mene. „Koga tako manijakalno slikaju?“

„Vas“, rekla je smejući se.

„Misle da ste Džordž Kluni.“

„Pobogu, ja sam od njega viši za dve glave“, rekao sam, glumeći da mi se poređenje ne dopada, iako mi se brk smeškao.

„I, mnogo ste lepši“, dodala je Stela, hodajući, polaskana, ispred mene.

„Ali taj ste tip, apsolutno“, dobacio je Oskar, šef mog kabineta, čovek koji obično nije davao nikakve izjave ni o čemu osim o poslovnim sastancima, prethodno uvek pogledavši u svoj memo blok.

I moji saradnici su bili fascinirani mnome, kao što vidite.

Jasno vam je, privlačio sam pažnju. Novac brusi, fasetira, novac ulepšava, novac daje sigurnost. Svako u tamnom odelu i u finim cipelama, sa pratnjom, privlači pažnju. Razmišljao sam šta je to što čini da ljudi okreću glave za vama. Magnetizam moći, magnetizam novca, jedina je frekvencija koju ljudski nos besprekorno može da oseti.

Novac, međutim, i od finih ljudi pravi pustahije. To je ono demonsko u njemu. To je ono demonsko u čoveku. Sa novcem je najlakše svakome ko je niko da poveruje da je neko.

Evo, na primer, ja.

Sećam se kako sam u Diseldorfu, u mojim poslovnim počecima, kada sam prvi put u životu imao novac koji je i za nemačke prilike bio pristojan, imao hrabrosti da u restoranu vratim zelenu salatu koja nije dovoljno hrskava. Kako sam, ono što bi bilo pravo svakog čoveka - da vrati jelo kojim nije zadovoljan, i da odbije da ga plati - obilato koristio tek tada.

Novac je učinio da se ne plašim ni pred kim. Dodao mi je na ljudskoj hrabrosti. Pogotovo tamo gde sam bio jači. Prema onima koji su na ovaj ili onaj način od mene zavisili, bio sam prava junačina. Ljudska, građanska, potrošačka, koja god hoćete, prava u demokratskom društvu, nekako su vam pristupačnija ako imate novac. To i jeste ideja zapadne demokratije.

Kartice u mom novčaniku ukinule su i ono zrno poniznosti koje sam imao. Više nisam morao da budem fin ni prema kome. Nisam morao da budem pristojan, razumete, nisam ništa morao da činim da bih se nekome dopao. Bio sam fin zato što sam to izabrao, a ne zato što nisam imao izbora, ili zato što bi to bio jedini način da dobijem nešto. Shvatate? Opasna, opasna stvar je taj osećaj moći koji vam daje pomisao na vaš bankovni račun.

Nisam morao više nikoga da slušam, imao sam prava da moja pažnja bude rasuta. Šta bi, uostalom, drugi imali da ispričaju meni, a da ja to već ne znam? Postao sam pametniji i u sopstvenim očima. Uostalom, samo neko ko ima mozak može da napravi velike pare, zar ne? Pametni osvajaju svet, i žive. Stvarno žive. Glupači se batrgaju u blatu, veruju da je pamet prelazna i da je novac kao influenza. Da lako prelazi sa čoveka na čoveka. Zato odjednom mene žele da slušaju. Odjednom se nalazilo mnogo slušalaca koji ne

dišu, dok ja govorim. Otvoreni usta prate šta ću da im kažem. Niko nije bio pametniji od mene. Pohvaljuju me, uveravaju me kako sam u pravu. Smeju se, čak i mojim, do duše retkim, glupim vicevima. Naravno da sam imao šta da im kažem, ali ja počinjem da govorim sve tiše, kako bi njihova pažnja bila još izoštrenija. To me je naročito zabavljalo. Nameštaju se u restoranima tako, da meni daju najbolje mesto. Žele da mi ugone. O, video sam to, bio sam tamo. Na čelu stola.

Sve može da se kupi.

Ko ima novca sve kupuje, ko nema novca biva kupljen, svet je tako jednostavan.

Sećam se prijema, večera, tamo gde se razdeljivala lova, tamo gde su se stvarali fondovi, a lovani izigravali mecene, kako su umetnici, ništa manje od običnih ljudi, bili fascinirani novcem. To je za mene bila utešna pomisao. Nisam gori od njih.

Ulazili bi na prijeme, uobraženi, praveći se da se bave „svetlosnim formulama“ koje će promeniti uvide čovečanstva i obogatiti ga novim doživljajem umetnosti, a gledali su nas, u smokinzima, sa skupim satovima, kao debele guske. Prilazili bi i udvarali se - neki su bili zadovoljni i besplatnim šampanjcem, a neki su bili srećni što uopšte stoje u tako moćnom i elegantnom društvu. VIP - tri slova koja danas predstavljaju vrata raja.

Moram vam priznati da sam ponekad istinski uživao u tim trenucima, kad dobijem dokaz da novac nije samo moja opsesija. Da je to univerzalni lepak savremene civilizacije.

Sećam se, jednom, kako mi je na jednom prijemu u Berlinu, koji je organizovao predsednik korporacije Blumenau, sa kojim sam bio u nekim poslovnim kombinacijama, prišao jedan umetnički par.

On je bio Beograđanin, stariji jedno sedam godina od mene, a ona Nemica, dosta starija od njega. Viđao sam ga nekada, dok sam bio klinac, u SKC-u, ali sam se pretvarao da ga vidim prvi put u životu.

Nekada, u mladosti, bavio se dizajnom plakata za SSOJ . Sada je on bio umetnik na Zapadu, šta god to podrazumevalo.

Njih dvoje su se sada bavili koncepturalnom umetnošću, sa političkom konotacijom, i s vremena na vreme, dobijali su neki novac od raznih Fondova za razvoj demokratije u sirotinjskim zemljama, ili nečeg sličnog. Od toga su živeli, od tog novca. Za uzvrat su,

očigledno, morali da ispune primarni zadatak - da rade politički korektnu umetnost. Na primer, umetnost koja je podržavala napore Evrope i NATO za bombardovanje SR Jugoslavije. Ili za otcepljenje Kosova. Možete da pojmite koliko su mi bili simpatični?

I oni su prodali dušu đavolu, to mi je odmah bilo jasno, čim su mi ispričali „najsajnije trenutke“ svog umetničkog opusa. I, što je najlepše u vezi sa đavolovim naporima da nas uništi, bilo je to što su i oni, kao sve prodane duše, zavoleli to svoje slugeranjstvo, toliko, da su verovali da rade pravu stvar. Novac koji je uzet u ime ideologije najmanje peče savest, zar ne? Uostalom, pogledajte oko sebe! Istorija je velika kurva. Niko ne mora da bude kriv, ako je na vreme shvatio na kojoj strani treba da bude. Onda je svako moralno posrnuće moguće opravdati.

Dakle, Beograđanin, umetnik, sa ženom, umetnicom, prišao mi je i počeo da brblja o demokratiji, društvu bez granica i ostalim opštim mestima svakog razgovora. Usta su mu bila puna zicer mesta, izbacivao ih je kao košpice trešanja, to je, mislio je, bio najsigurniji način da nigde ne omaši. Da će naći sagovornika.

Pričao je kako je, zajedno sa njom, nedavno napravio jednu instalaciju od stakla, žice i televizora, koja treba da predstavlja omaž Haškom tribunalu, i kako je njihov zajednički rad, u power pointu, poslao gradskim očima u Hagu, i kako bi bilo sjajno da finansijsku podršku dobije i iz Srbije. Drugim rečima, tražio je pare od mene.

Imao je beli svileni šal oko vrata - mora biti da je u ranoj mladosti video negde u biblioteci, u Beogradu, da se tako oblačio Oskar Vajld, te da umetnik mora tako da izgleda. Njegova žena, Nemica, bila je u dubokoj crnini, tačnije darkerka, bledog lica sa tamnim bordo karminom. Oboje su delovali vampirski, ali su bili osmehnuti, sa nepokolebljivim planom da me fasciniraju.

„Da li ste nekada radili instalacije po narudžbini“, čikao sam ih, gord i pokvaren, poput Lucifera .

Razmislio je nekoliko sekundi, držeći, ovlaš, kažiprst na nosu.

„To za nas ne bi bio apsolutno nikakav problem“, polakomio se Belzebub u njemu.

„A vi ste...?“

Zaustavio se u trenutku, kao da se setio da nije pristojno da me bilo šta pita.

„Korporacija“, rekao sam značajno.

Nikada nisam video takav izraz blaženstva na nečijem licu, kao na njegovom. Namirisao je šansu kao zver krv. Nemica je klimala glavom, a čak mi se u jednom trenutku i nasmešila.

„Hoćete li da Vam donesem još šampanjca“, pitao je snishodljivo.

„Ne hvala, sutra putujem, ne bih smeo više da pijem.“

Slegnuo je ramenima, sa izrazom lica koji je govorio „samo sam hteo da Vam učinim“.

„A šta biste Vi hteli za Vašu korporaciju“, pitao je, popravljajući svoj beli svileni šal.

„Hteo bih da u foajeu, čim se uđe, stoji nešto veličanstveno.“

Oči su mu se raširile, dok sam govorio i širio ruke. Izgledao je kao da hoće da me zagri.

„Nešto, što bi bilo pohvala šajkači, ali da bude moderno, razumete? Evropa sada obožava ekscese, individualnost, hodanje nasuprot mejnstrimu,“ rekao sam, podigavši obrvu.

Ne znam kako sam to smislio u trenutku i kako sam to izgovorio, a da ne puknem od smeha.

Na sekund je razrogačio oči, njegov ulizički osmeh pretvorio se u grimasu. Nije bio siguran da li ga zavitlavam. Pogledao me je brzo, od glave do pete, i pošto sam napravio ozbiljan izraz lica, a i bio sam u njihovim očima simbolička debela guska o koju bi mogli da se omaste, umetnik se trgao, i nasmešio najljubaznije što je mogao.

„Naravno da možemo, to bi za nas bio ogroman izazov.“

Okrenuo se prema svojoj ženi koja očigledno nije najbolje razumela, i brzo joj, u nekoliko rečenica, preveo ono što sam rekao. Sa odobravanjem mi je klimnula glavom.

„Tu ste potpuno u pravu, to ste veoma mudro приметili, da Evropa danas menja kurs, da ima potrebu za autentičnim, antiglobalističkim porukama. Genijalno! Da, to je vrlo zanimljiva ideja. Da li je to i stvarna ponuda?“

„Najozbiljnija“, rekao sam, nudeći mu moju vizit kartu. Likovao sam.

„Hoćete li da ovih dana dođete kod nas da vidite naše radove, i da vas izvedemo negde na večeru“, umiljavao mi se još više.

Da sam bio malo niži, ubeđen sam da bi me poljubio u obraz.

„Čućemo se“, rekao sam okrećući im leđa, ostavljajući ih da balave za mnom.

Lucifer gordi podsmevao se Belzebubu pohlepnom.

Nisam ni istakao cenu, a već sam ih kupio. Tako je to izgledalo uvek i svuda.

Ranije sam kupovao žene. To, sa ženama i novcem, neverovatno mi se svidelo. Od prvog dana.

Prvo su to bile kurve u Štutgartu. Bilo je čak i finih žena među njima. Sa jednom od njih, nekom Renatom, koja je imala prelepo lice i krupne smeđe oči, i koja me je zvala Herr, održavao sam, kao, i neku vrstu veze - bila je mlada, veoma mlada, možda je imala jedva osamnaest godina, viđali smo se jednom nedeljno, nekoliko meseci, sve dok nisam, nažalost, pokupio nešto, posle čega su moje šanse da imam decu, kako mi je objasnio doktor kod koga sam se lečio, postale ništavne.

Od tada sam vodio računa o sebi, ali to, sa ženama i novcem, ta opsesija me i dalje nije napuštala. Dakle, bile su to, posle, finije kurve koje sam nalazio po noćnim klubovima u Diseldorfu, zatim hotelske dame na mojim putovanjima, pa čuvene elitne kurve u moskovskim hotelima, azijske lepotice na Dalekom istoku, u Singapuru, u Tokiju. Call girls kad god sam to poželeo.

A zatim, više ništa nisam morao da tražim. Žene su dolazile same, želele su da budu u mom prisustvu, želele su da ih izvodim u restorane, da ih vozim u limuzini, da sa mnom lete privatnim avionima. Nikada nisu tražile novac, ali ja sam im uvek velikodušno slao poklone. Sve ono za šta bi većina današnjih žena umrla - firmirane cipele, haljine, nakit.

Te večeri, kao što sam već rekao, organizovan mi je bio izlazak sa Dženi, čuvenom manekenkom iz agencije Cord. Dva dana ranije, video sam je na naslovnoj strani nekog modnog žurnala koji mi je stjuardesa dala da prelistam u avionu do Njujorka.

Na slikama je bila lepa, kao mlada Nastasja Kinski. U farmerkama, jahaćim čizmama i košulji raskopčanoj do pupka, ispod koje su se nazirale njene male manekenske grudi. Napućena usta, izraz lica kao pred plakanje, razmrljana šminka na očima. Da, kao mlada Nastasja Kinski, koja je za mene ostala pojam devojačke lepote, ranjivosti, neprolazna ikona moje mladosti.

Pošto sam u Njujorku imao ceo dan posla i mnogo sastanaka, i pošto sam dan kasnije morao da otputujem u Hjuston, palo mi je na

pamet da bih mogao nekako da otkažem večeru sa mojim američkim advokatom, i da se malo provedem.

Mahnuo sam rukom. Stela je ustala sa svog sedišta, i sela do mene. Treptala je, osmehnula se i duboko uzdahnula, nisam mogao tačno da odgonetnem šta znači taj njen uzdah. Delovala je umorno.

Uzeo sam časopis i pokazao joj naslovnu stranu. Kucnuo sam prstom po Dženinim grudima, a na Stelinom licu se istog trenutka pojavila bolna grimasa koju je nevešto pokušavala da sakrije.

Znala je šta to znači. Da će morati da okrene neke telefone. Da će morati da mi zakaže večeru sa Dženi. Toliko puta je, uostalom, to već radila.

Jednom mi je tako zakazala večeru sa glumicom Andži Turel, lepom Engleskinjom koja je igrala u nekoj BBC sapunici, sećate je se?, i koja je sa oduševljenjem prihvatila da je predsednik CROWN&CO, to jest ja, iako me nikada pre toga u životu nije videla, izvede u jedan veoma posh restoran u Sohou. Mislím, kad se njihovim agentima Stela predstavi kao lična asistentkinja vlasnika tako moćne firme, oni padaju u nesvest. Nema toga što neće učiniti, da svi budu srećni i zadovoljni.

Ali Stela! Jadna Stela! Ona je u isto vreme bila ponosna na činjenicu da je svakoga dana u svakom pogledu dokazivala da mi je nezamenjiva, bez obzira da li je zakazivala moje poslovne večere, preglede kod zubara, ili moje poslovne sastanke, i nezadovoljna što je morala da radi i ovo. Da mi zakazuje sastanke sa drugim ženama. Ali to je bio moj život, ja nikom ništa nikada nisam obećavao. Nikoga nisam zavlačio. Pretpostavljate - Stela je bila ludo zaljubljena u mene. I bila je zaposlena kod mene.

I, te dve stvari pokušavala je da pomiri na najbolji način, što joj je uglavnom savršeno uspevalo. Šta joj je drugo ostajalo? Mogla je da me napusti, ali znala je da bi to bilo glupo. Ono što je dobijala kod mene, nije mogla da dobije ni na jednom drugom mestu.

Sa druge strane, vrlo je tačno razumela odnos gazde i službenika, a ja sam se trudio da se, bez obzira na sve, ta granica nikada ne izbriše. Znala je za moju, ponekad eksplozivnu narav, videla je svojim očima kako sam umeo da budem nemilosrdan i leden prema svojim zaposlenima. Za najmanju grešku dobijali su otkaz, a to im je saopštavao Oskar, uvek nekako egzaltiran što iz mog najbližeg

okruženja neko ispada, i što će doći neko novi, kome će on, i Stela, objasniti radne zadatke i pravila ponašanja. Lako sam se opraštao od svojih zaposlenih.

Samo kad imate novca, možete da zaista vidite, da shvatite, da niko nije nezamenjiv, i da roniti suze za bilo kim predstavlja čist nedostatak zdravog razuma.

* * *

Vidite, Stela je bila deset godina mlada od mene. Kad je došla kod mene u firmu, imala je 27 godina. Došla je sa ozbiljnim preporukama, i perfektnim znanjem nemačkog, engleskog i ruskog, i nisam se nijednog sekunda dvoumio da li da je zaposlim. Bila je završila nemački i ruski u Beogradu, i već je nekoliko godina radila kao prevodilac u jednoj firmi sa kojom sam sarađivao. Već na prvi pogled je ostavila utisak odgovorne i pouzdane osobe, koja se savršeno snalazi u lavirintima poslovnih sastanaka, biznisa, novca i muške sujete, naravno.

Dopala mi se odmah, ne samo zato što je bila lepa, smeđe kose vezane u rep, sa plavim očima i pravilnih crta lica, i ne samo zato što je bila vitka i imala izvajane noge koje sam odmah primetio. Čim je ušla na razgovor, mada je bila obučena u klasičnu japi uniformu - sako, bela košulja, suknja do kolena i cipele na visoku, ali ne previsoku štiklu, video sam njene prelepe vitke noge, priznajem. Ali nije zbog toga odmah dobila posao, nego zato što je na jednu moju provokaciju reagovala savršeno.

Budući da je radila kod mog poznanika, u građevinskoj firmi sa kojom sam ranije napravio nekoliko poslova, pokušao sam da je isprovociram da kaže nešto o svom gazdi. Nešto loše, naravno. Morao sam da budem bolji od njega, razumete? Ali, ona nije nasela. Rekla je da je sa njim savršeno sarađivala i da želi da promeni posao, samo zato što smatra da bi ovde, kod mene, imala veće poslovne izazove i da bi više putovala.

To mi se dopalo. To što je pokazala da su diskrecija i lojalnost ono što je na vreme savladala.

Da budem iskren, dopalo mi se i kako je prekrstila noge dok je sedela. Dopalo mi se njeno lice, taj siguran, pomalo hladan pogled, dok sam joj pružao ruku.

„Primljeni ste. Dobili ste posao.“

„Trudiću se da opravdam Vaše poverenje“, rekla je sa blagim osmehom dok mi je stezala ruku.

Od tog trenutka, Stela je bila sa mnom. Besprekorno je obavljala sve poslove koje sam joj dao, bila uz mene u svakom trenutku, primećivala često i ono što ja nisam stigao da vidim, pametno me upozoravala, pa čak i savetovala, i umela je da pročita ljude.

Nekoliko meseci kasnije, na našem prvom putovanju u Moskvu, postali smo ljubavnici.

Kucnula je bila na vrata moje sobe. Bilo je kasno popodne, upravo smo bili završili jedan važan sastanak koji je dugo trajao, i povukli smo se u sobe da predahnemo, pre nego što odemo na večeru sa našim ruskim partnerima. Stela je došla da mi donese novu verziju ugovora, da ga proverim.

Bio sam zavaljen u fotelji, nogu podignutih na stočić, kad sam joj rekao da uđe.

Ušla je, u suknji i košulji, zavrnutih rukava, sa konjskim repom, malo opuštenim, zaneta nad papirom koji je držala u ruci.

U polumraku sobe, delovala je, odjednom, tako nežno i tako ženstveno.

„Evo, samo da pogledate“, rekla je pružajući mi papir.

Nešto se u meni pomerilo. Poželeo sam da joj rasturim konjski rep i da je vidim sa puštenom kosom. Poželeo sam da je ljubim. Poželeo sam da joj dodirnem grudi, da je oborim na dvosed, da je uzmem celu. Da je posedujem. Da je oborim s nogu, upravo zato što nijednog trenutka, od našeg prvog susreta, nije ni najmanjim gestom, pogledom, insinuacijom, stavila do znanja da me uopšte primećuje kao muškarca.

A, to me je palilo.

„Stela, priđi“, rekao sam, zanevši se. Prvi, i jedini put tada, obratio sam joj se sa „Ti“.

Pružio sam ruku ka njoj.

Pogledala me je, na sekund zbunjena, pomerila nežno pramičak kose sa lica, i stavila ga iza uveta. Prišla je jedan korak, držeći i dalje papir u rukama.

„Molim Vas, da pogledate ugovor, ispravila sam one greške...“

I dalje mi je govorila „Vi“, i to me je još više palilo.

Dohvatio sam je za ruku. Nije je izmakla. Ugovor je pao na debeli beli tepih. Ona je na trenutak zatvorila oči.

Nežno sam je povukao ka sebi, ne ustajući. Stela je u sledećoj sekundi bila na kolenima, i ja sam počeo da je ljubim. Prihvatila je moje poljupce, žedno, kao da se dugo nije ljubila, ali nije pomerila ruke, nije smela da me dotakne. Držao sam njenu glavu u mojim rukama, kao pobeđnički pehar, raspustio sam joj kosu, i ljubio je dok joj usta nisu pobelela od poljubaca. Osetio sam kako drhti, a onda sam strgnuo njenu košulju, dugmići su leteli po sobi, i ona je počela da me grli.

„Volim Vas“, šapnula je, sekund pre nego što će talas zadovoljstva protresti njeno telo, „Volim Vas“, izlazilo je iz nje zajedno sa njenim uzdasima, dok je pritiskala svoje negovane ruke na moje slabine i grčila se od zadovoljstva, „Volim Vas“, govorila je, „od prvog trenutka od kad sam Vas ugledala“.

Nisam joj uzvratio nikakvom sličnom izjavom. Nisam mogao.

Nisam osećao ljubav, ni prema kome, ni prema njoj, čak ni u tom trenutku, dok sam je milovao i ljubio, i dok je moje telo gospodarilo njenim, nisam osećao ništa osim telesne strasti i nahranjene sujete što sam je tako lako osvojio. Što mogu sve. Što je pristala da bude sa mnom, iako je mogla da vidi da su žene u mom životu prolazne, da mi nijedna ništa ne znači, da mi brzo postaju dosadne i da ne mogu da se ni za jednu vežem.

Ipak, godilo mi je da to čujem. To, da me voli.

Sve žene sa kojima sam bio govorile su mi da me vole. Kada sam ih napuštao, govorile su mi da me mrze. Kada bih ih ispraćao iz hotelskih soba, iz mojih soba, na vratima, ili lenjo ležeći u krevetu, na čaršafima koje smo upravo izgužvali, dok su tragale za nekim znakom da su me osvojile, ostajao sam bez reči. Nisam mogao ništa da im kažem. Nisam mogao nikoga da volim, nisam mogao nikome da pripadam, jer je bilo toliko žena koje su čekale da mi se obisnu oko vrata i kažu mi nežne reči. Jer je sledeća žena uvek zanimljivija od one koju sam upravo osvojio. Nisam mogao nikoga da volim, jer sam toliko žudeo da budem voljen. Toliko sam bio gladan da me svi vole.

Nisam mogao, eto, stvarno nisam. Nikoga.

Možda sam mogao da volim Suzanu, nekada, u Beogradu, tada bi to imalo nekog smisla, tada bi mi to nešto značilo? Ili je to bila moja iluzija, iznikla iz klinačke želje da osvojim onu koja mi ne pripada, koja ne bi mogla da mi pripada, iz želje da se dokažem? Možda sam voleo samo Maju, koliko sam mogao i kako sam umeo, ali zaboravio sam kako izgleda i takva ljubav, i to je bilo odavno, u nekom drugom životu, koga nisam ni mogao da se setim bez nekog užasa, bez nekog izmešanog osećanja superiornosti i sažaljenja, prema svima njima, koje sam ostavio, ojađen gnevom.

Šta li sad one rade, prošlo bi mi ponekad kroz glavu.

Te misli, dok se tuširam, dok sapunjam svoju naduvanu veličinu, svoje negovano, zadovoljeno telo, dok se oblačim da osvajam svet i da uživam u novim teritorijama koje ću poharati i opustošiti, dok nazdravljam, dok gledam kroz prozor sa petnaestog sprata moje kancelarije, ili dok letim avionom, ponekad mi to padne na pamet.

Ali, retke su te misli, sve su rede, blede ta dva mala svica u mom sećanju, odagnavam ih, ne trebaju mi, ne zanima me više ništa od onoga što je bilo, nego samo ono što će biti. Jer, toliko je žena koje me obožavaju, bezuslovno, da ja više ne moram ni oko jedne da se trudim.

Stela je jedna od njih.

Vidite, Stela je ostala sa mnom, svih ovih godina, pokorena, ukroćena, polomljena, razoružana tim mrvicama koje dobija, tim poniženjem koje trpi, tom činjenicom da dolazi krotko u moju sobu, uvek kada je pozovem. I, da smo i dalje na „Vi“, uvek, uvek smo na „Vi“, ta granica u jeziku više nikada nije prekoračena, tako mi odgovara, tako je lakše, tako je sve jasnije.

Ona je na „Vi“ sa mnom, čak i kad je plakala, očajna, u mojoj kancelariji, pošto sam na večeru izveo jednu šarmantnu Nemicu, Helgu.

„Kako ste mogli to da mi uradite“, jecala je gušeći se u očaju.

„Zar Vam ja ništa ne značim?“

Uzdržao sam se da se ne nasmejem. Njene suze nisu me dirnule. Bio sam bitanga, poput Lorda Bajrona koji ponižava Lejdi Karolajn Lemb, pošto joj je uzeo sve, sve što je bila.

Ženska slabost, toga sam se užasavao.

Samo da ne počne da me moli, samo da ne uradi nešto da me izvede iz takta, mislio sam.

„Naravno da mi značite. Dajte, Stela, budite odrasli.“

„Ali, zar sam Vam posle mesec dana već dosadila?“ Ja ću da dam otkaz.“

„Zašto biste dali otkaz?“ pitao sam, prevrćući teatralno po papirima koji su mi stajali na stolu.

„Vi ste najbolji saradnik koga sam mogao da nađem.“

Jedan mali trzaj, jedan bolan grč na sekund je ošinio njeno lice, ali ona je to progutala, tu poruku, koja je uvredljiva za ženu, ali je savršena za sekretaricu.

Posmatram je sa pažnjom, sa životinjskom nasladom mačke koja se igra mišem koga je upravo ulovila. To je bilo to, zabava pre glavnog obroka.

I to, da mi je nezamenjiva, to joj odjednom umiruje srce, ta reč, ona joj daje neku sigurnost, ona je garancija da niko drugi ne može da je zameni, i njeno lice ponovo postaje mirno, hladno, pametno.

Želi da čuje nešto utešno. Dobila je to što je htela. Podiže glavu i gleda me hrabro, ispitivački.

„One sve odlaze, Vi znate da mi ništa ne znače. Samo ćete Vi ostati“, rekao sam.

I, bilo je u tome istine. Ona je ostala.

Na neki način, i ona je meni bila dokaz o mojoj nezamenljivosti.

Vezao sam je svojim odbijanjem, svojom kapricioznošću, šansama koje su joj se nudile, i činjenicom da sam računao na nju.

U stvari, jedino na šta je mogla da se požali bio je taj moj neutaživi seksualni apetit, moja potreba da stalno, kao novo odelo, kao cipele, kao košulju, imam novu ženu. Da budem zabavljen. Danas bi to stručnjaci nazvali seksualnom zavisnošću. Kazanovin kompleks, potreba da osvajam, izviralala je, zapravo, iz dubokog osećanja dosade. Ne, ne, niko mi ne može pripisati nesigurnost. Kako sam mogao da budem nesiguran sa tolikim novcem i tolikom moći? To je nemoguće.

Stela je, kažem, imala sve ostalo. Fantastičnu platu, bonuse, putovanja, videla je svet, i dobijala je poklone od mene. Ponekad, imala je i mene.

Možda sam sa Stelom najviše, isprobavao, testirao razmere svoje moći. To što mi je prvi put „oprostila“ i što je prešla preko činjenice da pored nje imam i druge žene, još više me je uzbuđivalo.

Postao sam silan. Seks je u vezi sa moći, sa dominacijom, sa društvenom igrom. Stela nije mogla da zna šta je čeka. Često bi bez reči, bez mog pozdrava, otišla kući, ili u svoju hotelsku sobu, oborenih ramena, ako bih ja izlazio sa nekom drugom ženom. Prihvatala je svoj položaj. Gledala je, ponekad, kako bih, pošto mi pozove agenciju za poslovnu pratnju, primao devojkicu u kancelariji, i kako je tretiram kao princezu, kako je pitam šta voli i da li želi da joj sipam piće.

„Stela, hvala Vam, sada ste slobodni“, rekao bih joj, pošto bi ona spustila kibluc sa šampanjcem na moj klub-sto krišom gledajući prekrštene noge ridokose skupe kurve kojoj sam se klanjao.

Samo bi klimnula glavom, i bez reči izašla iz kancelarije.

Stela je pametno bila naučila da se povuče, da mi ne pravi scene, kada bi u moj život na jedno veče, ili na nekoliko meseci, ulazile druge žene.

Posle nekog mog takvog ili sličnog izleta, bila bi malo namrštena, ali bi se osmehnula uvek kada bih se vadio. Pogađate, kupovao sam joj skupocene poklone.

Priznajem da me je uvek uzbuđivala pomisao na to kako se iskupljujem. To saznanje da se krivica, bezobrazluk, amoralnost, da se sve to može lako otkupiti. Nisam ništa morao da lažem, da se pravdam, da konstruišem. Novac je zamenjivao čitavu paletu društvenih igara. Plaćao sam za svoju nevinost. Otkupljivao sam svoju krivicu. Stvari su, zapravo, tako jednostavne.

Dobijala je zlatne narukvice, prstenje, tašne, bluže, haljine najčuvenijih kreatora. Dala je svoj ponos i svoje dostojanstvo, za nešto za uzvrat. Ali, zar nismo svi nešto platili, da bismo nešto dobili?

Kad bolje razmislim, bio je to savršen odnos o kakvom svaki muškarac sa novcem sanja. U stvari, bio je to odnos, u kakvom, video sam to kasnije, u Beogradu i svuda, žive toliki bračni parovi sa novcem. Sve te žene koje znaju da im muževi imaju ljubavnice, te žene čiji muževi svake večeri izlaze i dolaze kući pred zoru, i koje

ćute zbog palete platnih kartica kojima su umirene, anestezirane, tako se danas živi.

Tako smo, u suštini, živeli Stela i ja. Novac je uteha napuštenima. Predmeti, kupovina, jesu neka vrsta nagrade za trpljenje, raj za izdržljive. Savremeni konzumentski raj.

Ne znam kako sam postao takav, obesni moćnik koji ceo svet gleda kao da se radi o njegovim zaposlenima. Ima kod jednog pisca, zaboravio sam gde sam to našao, jedna divna misao da je svako osvajanje, u stvari, očajnički potez. Verovatno da je tako. Osvajao sam tako Stelino samopoštovanje, ponižavajući je i nagrađujući to pristajanje na poniženje, skupim poklonima, od kojih je najvredniji, verovao sam, bilo moje neodoljivo, svemoguće prisustvo.

U stvari, ponižavao sam i podržavao sam u Steli sve ono što je ličilo na mene, nekada, pre nego što sam postao bogat.

Volela me je zato što je nisam voleo, volela me je zato što me nije mogla imati, zato što sam ja bio život, izvor, sunce, razlog njenih uspeha i posrnuća, zato što sam ja bio hodajući novac, opipljiva šansa, izazov, slika sveta kakvom je stremila. Ja sam bio dokaz da je uspela. I, gubiti od mene, za nju je bio dobitak.

A ja? Ja sam bio očajnik, koji ju je posedovao.

Bila je moj pas. Moj verni pas. Odlazila bi „na mesto“, kad bi videla da nisam dobre volje. Povlačila bi se, elegantno, kad su stizale druge. Bila je moj rob koga sam prezirao, i bez koga nisam mogao. Vodila je ceo moj život, i zapravo je postala moja gospodarica.

Da, poslušno je okretala telefonske brojeve i zakazivala mi sastanke sa raznim drugim ženama, ponekad je i sama pronalazila lepotice koje ja, usled rasejanosti i poslovnih briga, nisam uspevao da primetim, rezervisala najskuplje restorane, organizovala limuzine, šofere i privatne avione, veoma često je čak organizovala i spisak jela koja će se služiti. Ponekad ih je ona dočekivala na hotelskim recepcijama, noseći bukete cveća i moje znake dobrodošlice. Koji muškarac ne bi poželeo takvu ženu?

Ali, avaj, dosada se bila naslonila na moj život. Što sam više imao, i sve njih, i Stelu, sve sam se manje radovao. Usud obilja? Sklonost depresiji? Midin kompleks? Sve što dodirnem, prestaje da me dodiruje?

Ponekad, mesecima ne bih dozvolio da mi se približi. Naše „Vi“ sve više je postajalo pravo „Vi“ između sekretarice i njenog gazde, a svaki njen pogled, u kome sam mogao jasno da nazrem njen vapaj da je ponovo primetim kao ženu, u meni je rađao samo otpor. Nisam želeo da joj ispunjavam te želje. Nisam ja pripadao njoj. Ona je pripadala meni.

U tim trenucima, stigao bih bio do tačke u kojoj sam mogao da je odgurnem u prolazu, kao što biste grubo odgurnuli psa koji se preterano raduje kad ulazite u kuću. Stigao sam i do nekih od onih sadističkih trenutaka u kojima sam, u njenom prisustvu, u nekoj od mojih kancelarija, ili u avionu, presvlačio košulju, a da je ne pogledam.

Mučio sam je, ponekad, i to mi je pričinjavalo zadovoljstvo.

„Vi ste slobodni, zašto ne nađete nekoga“, pitao bih je, a znao sam da tako nešto uopšte ne dolazi u obzir.

Kad sam joj to prvi put rekao, Stela je briznula u plač. Kasnije je, kao svaka pametna žena, naučila da se nosi sa tim. Da ne podnosim suze. Da sam komplikovan. Da ne volim obaveze, a sputanost još manje. Da nikakve komplikacije ne dolaze u obzir. Da ne volim da prespava kod mene. Znala je da znam da nikada neće otići. Znala je da računam sa njom. Znala je da je to jedini način da ostane u mojoj blizini.

Ponekad je, međutim, izgledala kao da me uopšte ne vidi, kao da me ne primećuje, kao da nikada nije imala išta sa mnom, kao da nikada ne bi mogla da ima išta sa mnom. Bila je negde drugde, a ja sam smatrao da ponekad ima prava da se tako ponaša, jer je od mene dobijala samo onoliko koliko sam, u svojoj egomaniji, bio spreman da joj dam.

Tražiti od nje da mi nabavi devojkicu koja je na naslovnoj strani časopisa, i koja je deset godina mlađa, bio je vrhunac mučenja, ali Stela je pokorno okretala telefone. Svih ovih godina, a bilo je baš kao što sam ispričao, pa čak i gore, ona je ostajala sa mnom. Zašto? Zašto ljudi ostaju, godinama, sa onima koji ih ne vole? Koji ih ne poštuju? Koji im niti obećavaju, a još manje garantuju bilo kakav „srećan kraj“? Zato što se plaše da izgube sigurnost poznatog. Zato što se plaše, zato što računaju na neku dobit.

„Da li ste ikada razmišljali da me napustite“, pitao sam je kada sam joj za desetogodišnjicu rada poklonio stan od sto kvadrata u blizini Altstadt u Diseldorfu.

„U stvari, ne“, rekla je. „Navikla sam se, ovo je sada moj život.“

I, to i jeste bio njen život, o kome sam znao vrlo malo. Uglavnom smo se bavili mojim životom. Ne čak ni mojim životom, bavili smo se mojim željama, mojim potrebama, mojim nužnostima. I, kao što se može zaključiti, sve mi je bilo dozvoljeno. Uključujući i to da je nikada ne pitam gde je bila, šta je radila, kako je živela kad je imala slobodne dane. Nije me zanimalo da li je išla u Beograd, da li joj je neko iz Beograda došao u goste, da li je tamo ostavila još nekoga, osim roditelja. Nisam imao vremena za male životne ispovesti, niti sam ikome, pa ni njoj, dozvoljavao da me ikada išta pita o mom životu, poreklu, o tome odakle sam stigao i od čega sam napravljen. Što se mene tiče, sa Stelom sam imao neku vrstu „ugovora o nenapadanju“.

A onda, ponekad bih Steli priredio spektakularan vikend u Alpima. Kapric obesnog ljubavnika, na primer. Ili na fjordu u Norveškoj. Ili bih je odveo na večeru u Rim. Voleo sam, tako, da popravljam stvari. Jedini smisao mog odnosa sa Stelom, bili su ti trenuci, kad odlučim da se prema njoj ponašam lepo. S poštovanjem.

Ona je bila moje jedino ogledno dobro, povremeni dokaz da se nisam potpuno ostrvio. Da nisam zaboravio kako izgleda biti ljudsko biće.

Poslednji put, iznenadio sam je, nekoliko dana pred ovo putovanje u Njujork.

Bilo je kasno popodne, i posle jednog poslovnog ručka gde sam proslavljao fenomenalnu kupovinu akcija na berzi, svratio sam u kancelariju da uzmem svoj lap top.

Stela je telefonirala. Čim me je ugledala, prekinula je vezu. Rukom je prešla preko očiju, kao da je umorna od dugog gledanja u ekran kompjutera. Nisam ni mogao da pretpostavim da je brisala suze. A, i da mi je tako nešto palo na pamet, samo bih se iznervirao.

Pogledao sam je, dopalo mi se kako je sedela na stolu, kako je lepo i privlačno prekrstila noge.

Nisam imao ništa ugovoreno, nikakav izlazak, nikakav prijem, večeru. Nisam imao ni prijatelje, bliske prijatelje koje mogu da

pozovem telefonom da idemo na pivo. Nisam znao šta da radim. Nije mi se išlo kući. Pa šta? Stela je moja.

„Imate nešto zakazano večeras?“, pitao sam je, pakujući kompjuter. Počela je da muca.

„Zašto pitate? Mislite da još ostanem?“

Izgledala je uplašeno, zbunjeno. Oči su joj bile umorne.

„Ne, samo pitam da li ste slobodni, večeras?“

„Mislila sam da sutra idem u Beograd, samo za vikend, ako Vam nisam potrebna...“

„Vi ste meni uvek potrebni“, rekao sam.

Priznajem da me je njena rečenica, da je planirala da ide u Beograd, a da me nije pitala, iznervirala. Pomisao da možda ima nekoga u Beogradu, o čemu, naravno, ništa nisam hteo da znam, razvalila je moju sujetu.

Ne, neće otići. Čef mi je da ne ode. Kako je uopšte moglo da joj padne na pamet da joj ja ne budem najvažniji? Ne, promeniću plan. Videćemo ko je jači. Njene želje i planovi, ili moje želje?

Strelica ljubomore okrznila mi je grlo. Progutao sam pljuvačku. Bila je gorka. Znam ta moja stanja. Zavist prema nepoznatom, prema njenim tajnim planovima, to je bilo to. Kako je moglo da joj padne na pamet da ide, bilo kuda, a da me ne pita?

Zamolio sam je da mi naruči privatni avion, za pola sata.

Uradila je to bez pogovora, ni ne sluteći šta je čeka. Odjednom sam odlučio da joj napravim vikend o kakvom može da sanja. Uradiću to tako spektakularno, tako ću je ponovo zavesti da nikada više u životu neće imati ideju da ode u Beograd. Šta, uostalom, ima da ide tamo? Bila je pre nekoliko nedelja? Koga ona toliko želi da vidi? Kako je, uopšte, to, ona zamislila da me napusti? Neće me napustiti, neću joj to dozvoliti.

„Poneli ste pasoš?“, pitao sam vadeći svoj iz pisaćeg stola.

„Uvek je u mojoj tašni. Zašto?“

Ustala je sa stola, i počela da uvlači krajeve košulje u suknju.

Samo sam je uhvatio za ruku.

„Putujete sa mnom“, rekao sam.

Gledala me je razrogačenih očiju.

Držao sam je za ruku, sve vreme, dok je ona skupljala svoje stvari. U jednom momentu sam je stegnuo jače, desilo se to spontano, ne

znam šta mi je bilo, valjda sam hteo da je nekako oraspoložim.

„Ali, nemam ništa od garderobe“, pokušala je da se izvuče.

„Sredićemo to“, rekao sam sa osmehom, i okrenuo telefon.

Poslao sam šoferu u njen stan, po njen kofer.

Ranije, ona se toliko radovala tim našim izletima, da bi se skidala već u hodniku hotelske sobe, igrajući, pevajući, govoreći mi, na ruskom, najlepše ljubavne reči. Trudila se da me zabavi, i da svaki trenutak proveden sa mnom, koji je za nju bio najveća nagrada, ne ošteti ni jednom jedinom rečju, ni jednim jedinim prigovorom.

„Vi! Ipak me malo volite, zar ne“, šaputala bi mi na uvo dok bi mi otkopčavala pantalone.

Smejao bih se, puštajući je da me svlači. Osećao bih se u tim trenucima sigurno i plemenito, kao dobrotvor, koji udeljuje svoje izuzetno prisustvo umesto utehe, za sve one dane u kojima me nije imala, i u kojima me neće imati.

Te večeri, dok smo leteli na Mikonos, gledala je zamišljeno kroz prozor.

„Imamo važan sastanak, na ostrvu... Vi i ja“, pokušavao sam da je oraspoložim.

Držao sam je za ruku, zatim sam svoju ruku stavljao na njeno koleno, a

Stela bi se samo nasmešila.

„Nije raspoložena za razgovor“, mislio sam, „ali kad sletimo, kad oseti miris mora, kada vidi vetrenjače, kada čuje muziku talasa, sve će biti drugačije“.

I, bilo je drugačije. Na večeri, polako je pijuckala svoje vino, i puštala me da ja pričam. Jela je kao vrabac, njena riba u tanjiru je ostala skoro netaknuta.

„Šta Vam je“, pitao sam je, nagnjući se preko stola da je bolje vidim.

„Ništa. Uživam.“

Bilo je drugačije.

Kad smo se vratili u hotel, nije se skidala već u hodniku ispred sobe. Nije mi govorila ruski, nije mi igrala i pevala.

Izula je cipele i otišla da se tušira. Ušao sam za njom u kupatilo. Pustila me je da je okupam. Nije me dodirivala. To me je još više palilo.

Izneo sam je iz kade. U mom naručju, odjednom mi je bila mala, kao devojčica. Nežno sam je spustio na krevet. Vodili smo ljubav.

Nije mi rekla da me voli. Prvi put, nije mi rekla da me voli.

To me je još više palilo.

„Volećeš me, volećeš me“, mislio sam dok sam krstario po njenom mekom telu, po njenom telu koje pristaje, koje se potpuno predalo, „volećeš me, nemoguće je da me ne voliš“, ponavljao sam u sebi, lud od želje da se potpuno utopim u njoj, da je dotaknem, zauvek.

Pomislio sam te noći da bih je takvu, bez reči, tajanstvenu, ranjenu, možda, mogao malo voleti.

Ali, došlo je jutro koje je strglo sav pliš mojih budalastih misli, „to je bilo od vina, uostalom“, pomislio sam, gledajući je kako sedi na terasi, umotana u peškir i pije kafu, zagledana u more, usamljena i krhka. Žalio sam je. Poželeo sam da više nije tu. Plašio sam se dosadnog popodneva, ćutanja sa njom.

Posmatrao sam je neko vreme, razmišljajući šta da radim.

„Vi i dalje morate u Beograd?“, iz mojih usta je govorio onaj oprezan, hladan deo mene kome je distanca bila najvažnija. Nisam mogao da dopustim da pomisli da je sada, nešto, drugačije nego inače. Jer nije bilo drugačije, nije moglo biti drugačije, ne bih to dopustio. Uostalom, Stela me voli samo zato što me ne može imati. Tako je uvek bilo, tako je sada.

Nekoliko sekundi je ćutala.

„Moram“ rekla je, ne okrećući se.

Laknulo mi je.

Istog popodneva, seli smo u iznajmljeni avion. Nju smo istovarili u Beogradu, a ja sam se, ne izlazeći iz aviona, vratio u Diseldorf.

Dok smo leteli, Stela je opet bila ona stara. Raspoložena, pričljiva, kooperativna. Sve je bilo kao i uvek, dakle savršeno. Bio sam ponosan na sebe. Vratice se u nedelju uveče, redovnim letom.

U utorak smo odleteli za Njujork.

* * *

I, kao što sam već rekao, dole, ispred hotela, čekala me je limuzina. Spustio sam se liftom, gledajući se u ogledalo. O čemu sam mislio? Iskreno, tražio sam neku iskru onog starog uzbuđenja Kazanove koji

ide da osvoji još jednu ženu, ali bio sam odjednom neverovatno miran. Nisam bio uzbuđen. Uradio sam to toliko puta, do sada.

„Ipak, novo lice, dobro vino, odličan restoran, pa i to je nešto“, podizao sam sam sebi iznenada splasnuti entuzijazam.

Stela je čekala na recepciji, da bude sigurna da je sve pod kontrolom. Sve je bilo kako treba. Rezervisan sto u novootvorenom skupom restoranu, pored separea u kome će večeras biti R&B elita, a možda i Pi Didi lično, ohlađen šampanjac, jastog, parfe od malina.

Slabašno mi je mahnula, video sam njene tanke prste kako se lagano pomeraju.

Nešto u tom nesigurnom mrdanju Stelinih tankih prstiju na trenutak me je uznemirilo. Taj polupozdrav, taj mali trzaj njenih prstiju, to što je tim gestom nešto govorila, a nisam znao šta, odjednom je u meni izazvao neku tugu, neki osećaj amputiranosti. Osetio sam na tren izvesno sažaljenje prema njoj, prema sebi, prema nama oboma, prema tom, odjednom uzaludnom, beskonačnom ponavljanju, prema svim tim, u suštini istim, organizovanim danima i večerima, u mom životu.

Bio sam poput Petera Šlemila , čoveka koji je đavolu prodao svoju senku, u zamenu za neograničeno bogatstvo. Ta senka bila je njegova sloboda, možda njegovo stvaralaštvo, i prvi usud koji mu se desio, bio je gubitak sposobnosti da voli. Bio sam poput Petera Šlemila, a da toga tada, još uvek, nisam bio potpuno svestan.

Sedeo sam na zadnjem sedištu limuzine, doteran, namirisani, spektakularan i nečuvano miran. Išao sam na večeru sa Dženi, mladom manekenkom koja mi je ličila na Nastasju Kinski, koju ću fascinirati svojom pojavom, svojim pričama, a možda bih mogao, na kraju večeri, da je pozovem na krstarenje, na Kapri. To danas niko ne odbija. Da bude viđen na jahti milionera. O tome sam mislio.

Nije mi bio prvi put da izlazim na te elitne „slepe sudare“. Moje slike su se već nekoliko puta bile pojavile u tračerskim novinama. Bio sam opisivan kao misteriozni biznismen, i to me je zabavljalo. To mi je podizalo rejting u mom svetu, a s druge strane, olakšavalo mi je pristup drugim ženama iz sveta šou-biznisa. I žene vole da budu sa muškarcima koji su bili sa drugim slavnim ženama. Koliko su one meni bile znak vrednosti, toliko sam bio i ja njima. I muškarci vole da se druže sa muškarcima koji su bili sa slavnim ženama.

Tog leta sam, inače, na Rubinovoj jahti, na Sardiniji proveo pet dana sa Karlitom, loto devojkom sa RAI uno.

„ Amore", tako me je zvala.

Bilo mi je to simpatično. To njeno mokro „r", kad mi kaže „Amore". Imala je dobar, debeo ženski glas.

Pojio sam je šampanjcem, a ona i dve Ruskinje koje je doveo Rubin igrale su na palubi. Karlita je sve vreme igrala.

„For your eyes only"n govorila je sa jakim italijanskim akcentom, uvrćući kukovima.

Imala je mindušu na pupku. Igrala je po ceo dan.

Onda bi usledio seks. Dobar seks, Karlita se trudila. Onda bismo izašli na večeru, na obalu. Rubin i ja bismo pričali o poslu. Devojke bi pričale o garderobi, kikitale bi se, Karlita bi držala ruku na mojoj butini. Onda bismo otišli u diskoteku gde nas je čekao VIP separe. One su igrale.

„For your eyes only" govorila je Karlita, oznojene kose, unoseći mi se u lice. Onda bi mi sela u krilo i rekla „Amore mio".

Još šampanjca, naravno.

Dobro je igrala.

Onda bismo se vratili na jahtu.

Onda bi me Karlita skinula, ljubila, sela na mene. Onda bi ljuljala svoje telo, opkoračivši me, dozvoljavajući mi da joj stežem grudi. Bile su silikonske, ali lepe.

Onda bismo svršili.

„ Amore mio", rekla bi i otišla da se istušira.

Onda bih se ja istuširao i stropoštao na krevet.

„Amore mio" bi već spavala, naga, nepokrivena, sanjajući da dobija komplet najnovijih tašni i putnih torbi marke „Luj Viton" koje je prethodnog dana videla u skupoj prodavnici u marini.

Onda bi, ujutro, njen san bio ostvaren.

Dok pijemo ceđenu pomorandžu, skiper bi rekao da su stigli neki paketi. Ja bih rekao Karliti da zažmuri. Kad bi otvorila oči, pored nje, na palubi, stajale bi torbe.

„For me?" , pitala bi razrogačenih očiju.

„Amore mio," uskliknula bi, i poljubila me.

I, sutradan bi spakovala svoje haljine, kupaće kostime, kreme za sunčanje, i otišla, govoreći mi „Amore mio". Odlazila je zadovoljna.

I, to bi bilo moje letovanje.

Seks i kupovina.

Mogao bih Dženi da pozovem na jahtu, mislio sam, dok sam sedeo u VIP separeu restorana na Petoj Aveniji, čekajući je da stigne. Naručio sam flašu Chateau d'Yquem Grand Premium Cru, otpio mali gutljaj i pogledao na sat. Čekao sam već petnaest minuta.

Nekoliko sekundi kasnije, visoka devojka, u farmerkama i majici na kojoj je bio Madonin lik, u visokim štiklama i sa šalom oko vrata, ušla je u restoran. Kosa joj je bila puštena, podeljena na sredini, pogled zamrljan.

Diskretno sam joj mahnuo. Išla je ka mom stolu klateći se. Ustao sam, poljubio sam je u obraz.

Njeno lice je bilo krhko, malo, mirisala je na limun.

„Ja ću šampanjac“, rekla je vrteći pramen kose.

„Šta želiš da večeraš“, pitao sam, gledajući njen lep profil i napućena usta.

„Meni je svejedno“, kazala je slegnuvši ramenima. „Samo da ne prelazi 500 kalorija, razumeš, ne smem da se ugojim.“

Uzela je ćuretinu na žaru i zelenu salatu. To je bilo 300 kalorija, ako ne računamo čašu šampanjca.

Ja sam uzeo jastoga, koji je Stela bila naručila telefonom, još iz aviona. Nisam razmišljao o kalorijama, ali sam iznenada izgubio apetit.

Ispričala mi je da je iz Albakerkija, Novi Meksiko, da ima 24 godine, da sanja da bude na naslovnoj stranici američkog Voga, i da voli što mnogo putuje.

„Imaš neke veze sa Vogom“, pitala je.

Nisam hteo da je razuverim.

Ne mogu da kažem, Dženi se trudila da me zabavi. Pričala mi je o najnovijoj kolekciji Isaka Mizrahija, čiju je reviju nedavno radila, o tome kako joj je danas prvi slobodan dan posle dve nedelje slikanja za editorijale modnih časopisa, i kako za dva dana putuje u Milano. Kako trenutno nije zaljubljena. Kako, isto kao i njen idol, pevačica Lili Alen, voli da ima seks samo sa vršnjacima, ali kako sa njima nikada ne izlazi. Kako voli da izlazi samo sa starijim muškarcima.

„Stariji muškarci su fini, i slušaju devojku.“

Nasmešio sam se na tu misao.

Da, za nju sam ja bio stariji muškarac. I slušao sam je, mada nije imala da mi kaže ništa zanimljivo. Nije umela čak lepo ni da ćuti. U stvari, nije bila mlada Nastasja Kinski. Nije imala ničeg erotskog, ni misterioznog, ni ranjivog u sebi.

Nije bila ranjiva.

Vrtela je pramičak kose, i vratila se na priču o modi, stilistima, backstage, fotografima, šminkerima, i njenoj modnoj agenciji u koju je prešla iz neke druge agencije, pre nekoliko meseci. Sada je svi traže, pa mnogo radi, i obožava Njujork, samo što u Njujorku ljudi nemaju baš mnogo vremena, čavrljala je, brljajući po tanjiru, jedva gutajući male zalogaje koje je dugo žvakala.

Delovala mi je kao da uopšte nije tu, kao mali nesrećni zombi koji ni ne zna da je nesrećan. Ta bujica reči koja je izvirala iz nje, to simboličko povraćanje, ta njena neprisutnost za stolom, u životu, to njeno lepo lice lutke bez izraza, ta njena pojava, tanka, pljosnata, poput naslovne strane, iza koje zjapi neki ugušeni krik, to me je dotuklo.

Nisam imao želju da je osvajam, bilo mi je svejedno da li ću da joj se svidim. Odjednom mi je bilo žao te devojke od dvadesetak godina koja se utopila u smrtonosnoj dosadi.

U stvari, misleći o njenom jadu, iznenada sam žalio sebe. Kakav je moj život?

Možda sam mogao da imam ovoliku ćerku. Možda bi moja ćerka, sada, ovako isto, sedela sa nekim sredovečnim lovanom, i govorila o markama haljina koje želi, koje kupuje, koje nosi, možda bi i moja ćerka, a zar bi pored mene i bila drugačija?, komunicirala sa roditeljima mejlom, i retkim telefonskim pozivima, možda bi i moja ćerka, kao i ovo devojče, povraćala posle svakog obroka i verovala da je seks vrsta društvenog razgovora, nešto što je ne dotiče, nešto što je ne može dotaći, i da je, samo kretanje, beskonačno seljenje iz jedne tačke u drugu, ta neutaživa potreba da se bude svuda i da se ne bude nigde, jedini način da se živi.

Dženi je bila starmala verzija mene.

Oborile su me te misli, njeno tužno prisustvo, pola flaše vina koje sam već popio.

Dženi se izvinila i otišla do toaleta.

Dok se vraćala, imala je široki osmeh, i ruke prekrštene na grudima, kao da je zagrlila Madonu na svojoj majici. Na jednoj nozdri imala je mali beli trag.

„Hoćemo li u diskoteku“, pitala je kuckajući poruku na svom mobilnom telefonu.

„Starija gospoda moraju ranije na spavanje“, rekao sam prijateljski.

„Pozvaću ti taksu.“

Slegnula je ramenima.

Spakovala je svoj telefon u tašnu, poljubila me u obraz rekla da joj je bilo veoma prijatno.

„Mislila sam da si pravi „sugar daddy“ ali hvala bogu ima finih muškaraca.“

„Vidimo se.“

„Vidimo se“, rekao sam, ah me nije čula pošto je već pričala telefonom.

Ostao sam da dovršim svoje vino.

Ja nisam fini muškarac, ali lepo je čuti da se neko tako prevari. Oko mene, ljudi su govorili mnogo, brbljali su, ali bio je to prijatan žamor u koji sam se utopio. Pi Didi nije te večeri došao u restoran. R&B zvezde stižu kasnije.

Gledao sam u besprekorne, uštirkane manžetne svoje košulje. Mislio sam o Dženi i njenoj praznini. Mislio sam, u stvari, o sebi, i sopstvenoj pustinji. Kao što sam već rekao, bio sam kao Peter Šlemil, i te večeri sam, odjednom, počeo da shvatam da sam prodao svoju senku.

Dosada, svojom mlakom rukom grčila me je oko vrata. Nije postojalo ništa, ama baš ništa, što bi moje turobne misli o besmislenosti mog i Dženinog, i Stelinog i bilo čijeg života, moglo da rastera.

Ipak, bilo je nečeg utešnog.

Ušao sam u limuzinu, i šofer je nečujno pokrenuo kola. Bio sam u mojoj školjci. Moj pogled je bludeo kroz prozor. Posmatrao sam svetlosti Njujorka.

Nisam osećao ništa.

* * *

Sutradan sam se probudio u devet. Pogledao sam na sat i poludeo. Niko me nije probudio, a ja sam već kasnio.

Pozvao sam Stelu. Mobilni joj je bio isključen. Nisam mogao da verujem da se uspavala. Nikada se nije uspavala, nikada takav propust, od kada radi kod mene, nije napravila.

Pozvao sam njenu sobu. Niko se nije javljao. Sačekao sam nekoliko minuta, i pozvao sam je ponovo. Telefon je beskonačno zvonio, ali niko nije podizao slušalicu.

Na brzinu sam se istuširao, obukao i izašao na hodnik. Njena soba bila je, kao i uvek, pored moje. Kucnuo sam. Ništa se nije dogodilo. Lupnuo sam jače na vrata, ali se ništa nije čulo, nikakvi koraci, ništa.

„Možda je na doručku u restoranu“, pomislio sam.

Pozvao sam Oskara. Upravo je bio završavao kajganu sa šunkom.

„Ja Vas čekam dole, u restoranu“, rekao je.

„Da li je Stela sa tobom?“

„Nije. Ja sam mislio...“

„Šta si, do vraga, mislio“, podigao sam ton.

„Da ste vas dvoje... zajedno“, promućao je Oskar.

76

Prekinuo sam vezu. Kao bez duše, vratio sam se u svoju sobu. Okrenuo sam recepciju.

„Gospođica iz sobe 412 je sinoć napustila hotel... Ne, nije rekla kuda odlazi.“

„Da li je ponela kofer?“, pitao sam, dok mi se grlo stezalo.

„To ne znam, gospodine, nisam sinoć radio. Ključeve je ostavila na recepciji... Da, i jedno pismo. Za Vas. Hoćete li da pošaljem nekoga gore, da Vam ga donese?“

„Ne. hvala, uzeću ga sam, kad budem odlazio.“

Stropoštao sam se u fotelju.

Pala mi je na pamet ona divna izreka Oskara Vajlda da je cinik onaj čovek koji zna cenu svega - ali vrednost ničega. Opisao je mene.

Onaj ko je ništa, sve poništava, negira, uništava. Znao sam da je Stela otišla zauvek. Oskar sam rekao da je Stela morala da ostane u Njujorku sa nekim rođacima. Nije smeo ništa više da pita.

Uzeo sam pismo sa recepcije, i stavio ga u unutrašnji džep sakoa. Pročitao sam ga nedelju dana kasnije.

ŠEST

Nikada nisam imao mnogo prijatelja. Celo moje odrastanje u Beogradu obeležilo je tek nekoliko ljudi koje mogu da nazovem tako. Maja, na prvom mestu. Srđan, sigurno. Bili su tu i Slinavi Žare i Zoran Krntija, moji drugovi iz kraja. U gimnaziji i, posle, na fakultetu, nisam uspeo da ostvarim nikakve čvrste prijateljske veze ni sa kim. Kao što je poznato, otisnuo sam se u svet, vrlo mlad, i skoro da sam prekinuo sve kontakte sa Beogradom.

U prvim godinama mog poslovnog uspona, održavao sam kontakte sa Zoranom, pre svega zbog posla. Dva puta je bio moj gost - jednom u Diseldorfu, i jednom sam ga vodio u Moskvu. Ali i ta veza se, sa godinama, polako istanjila. Mnogo sam porastao, Zoran Krntija više nije bio igrač iz moje lige, pa je bilo prirodno da se udaljimo.

Slinavi Žare se, u vreme najveće krize u Srbiji, bio jednom javio telefonom da me pita da li može da prespava kod mene u Diseldorfu. Dolazio je da kupi neki polovni auto za taksi.

Platio sam mu hotel, ali nisam stigao da se vidim sa njim. Imao sam posla.

Lažem. Nisam želeo da se vidim sa njim, nisam želeo da se sećam ničega što je bilo, nisam hteo da u tom susretu makar i malo otvorim ijednu od mojih starih, dobro zatvorenih kutija uspomena.

Poslao sam mu mog šofera, sa kovertom. Unutra sam bio stavio pisamce.

„Burazeru, izvini što ne mogu da dođem, u gužvi sam. Kupi sebi neki lep auto", napisao sam mu, trudeći se da moje reči održe naš stari, drugarski,

U pisamce sam mu stavio pet hiljada maraka.

Slinavi Žare me je zvao telefonom.

„Hvala ti k'o bratu, šta drugo da kažem? Vратиću ti kad budem imao..."

„Ne treba ništa da vraćaš. To ti je zahvalnica što si mi promenio život."

Javio mi je posle da je kupio neki odličan polovni „Mercedes". I, s vremena na vreme, zvao bi da pita kako sam, kako živim, i da li ću

uskoro da dođem u Beograd. Zatim je bio prinuđen da svoje poruke ostavlja Steli. A onda je prestao da se javlja.

Nisam, dakle, imao prijatelje, u onom beogradskom značenju tog pojma. Da se posećujemo, da zajedno izlazimo, da nam se deca druže, da pijemo pivo ili rakiju, da se jedni drugima jadamo na loše brakove, da se hvalimo poslovnim uspesima, ili novim automobilima, da jedni drugima činimo drugarske usluge - da idemo zajedno na auto-pijacu, da igramo mali fudbal, ili košarku, da pravimo roštilj, da kupimo tele i podelimo ga po pola, da idemo na zajedničke izlete.

Ne, toga nije bilo.

Moj život je bio potpuno drugačiji. Nisam imao vremena za prijateljstva, niti je takve prijatelje ovde uopšte moguće i naći. Moja druženja su bila utilitarna, ad hoc, uvek sa distancom. Stvarno: mogli smo da sedimo goli u saunama u Moskvi, mogli smo zajedno da jurimo kurve po noćnim klubovima, da ručamo i večeramo, da pravimo bahanalije da pijemo, da idemo u kockarnice, ali ne i da budemo bliski prijatelji.

Sa Rubinom sam bio najbliži, ako je tu uopšte moglo biti reči o bliskosti. Vezivali su nas neki poslovi, vreme koje smo provodili zajedno na putovanjima, sastancima, u restoranima. Jednom mi je, kad se mnogo napio, pokazao sliku bivše žene i dva sina.

„Školuju se u Engleskoj”, rekao je. „Sve sam im obezbedio. I, ona”, pokazao je prstom na bivšu ženu, „nema na šta da se požali”.

Ja nisam imao šta da mu pokažem. A i da sam imao, ne bih to uradio. Uvek sam bio suviše zatvoren.

To je bilo sve što je ikada progovorio o svom privatnom životu, i što bi preskočilo granice koje su se u našem svetu podrazumevale. Jer, tu se nikada nije govorilo o porodici, o kući, detinjstvu, o roditeljima, problemima, patnji zbog razdvojenog života. To što je opsesija običnog čoveka, ta vezanost za uspomene, kuću, tradiciju, to nikada nije mogla biti naša tema. Govorili smo o investicionim fondovima, bankama, kreditima, profitu, procentima, zemljama u tranziciji, čak i kad su sa nama kao pratnja, kao ukras, ili kao statusni ukras, za tim stolovima sedele prelepe žene - sve do jedne finansijski predatori. Govorilo se o novcu, o uspehu, o seksualnim podvizima, o luksuznim predmetima, sa divljenjem se govorilo o ruskim oligarsima koji su osvojili London.

„Ruse London privlači zbog tri stvari: Herodsa, privlačnog poreskog sistema i spremnosti da prihvati ruski novac“, govorio je Rubin, podižući obrve, dajući mi znak da pogledam nekog ko je upravo, sa svitom telohranitelja, ušao u restoran.

„Taj je bogat ne kao što čovek može da bude bogat, taj je bogat kao neka zemlja.“

Iako se u njegovom tonu mogao nazreti tračak cinizma, Rubinove oči bi sijale od divljenja.

„On ima jahtu veličine ledenog brega“, šaputao je, „privatnu vojsku, i imanja koja mogu da se obiđu jedino helikopterom“.

„Sad ćeš da vidiš kako naručuje „Petrus“ od 1500 funti za flašu.“

I zaista, nekoliko sekundi kasnije, oligarh je pio skupoceno vino, mešajući ga sa dijetalnom koka-kolom!

To su bili naši razgovori, svet u kome smo se odlično snalazili. Smisao druženja bio je u vezi sa novcem, korišću, pokazivanjem. Nije bilo prijateljstva, jer se prijatelji brinu jedni o drugima, tiču se jedni drugih, vole

Nisam imao prijatelja. Nisam o tome imao nikakve iluzije. U onim retkim trenucima kad bih se spustio na zemlju i osećao se usamljenim, popio bih dupli viski. Ili nekoliko duplih viskija, i dohvatio bih telefon. Više ne bih bio usamljen. Društvo je dolazilo.

Kad mi je loše, ne zovem prijatelja, nego doktora. 500 evra pregled. Ili hiljadu. Diskrecija zagarantovana. Niko ne sme da zna da mi je loše. Da sam zabrinut, da zbog nečega loše spavam, jer to kvari utisak, a utisak je sve.

Da, ali ja uglavnom nisam bio na zemlji, nego mnogo iznad nje, i stremio sam da se popnem još više. Umesto prijatelja, imao sam nove najbolje drugove. Stalno. Svako ko je na bilo koji način predstavljao moju poslovnu šansu, postajao bi moj najbolji drug. Izlazili bismo na ručkove i večere, lumpovali sa ruskim Ciganima, u striptiz barovima, odlazili na zajedničke vikende, ili bismo igrali tenis, i onda bi to, jednog dana, prestalo. Trošili smo jedni druge, kao što se troše stvari. Sve je jednog dana moglo biti zastarelo, neupotrebljivo i beskorisno. Uvek je postojala magija novog, neupotrebljenog, izazov onoga što dolazi. Stvar je bila jednostavna - onog trenutka kada bismo završili posao, više se nismo družili. Ideja neprestanog kretanja, pomeranja napred, nije ostavljala nikakvog

prostora za stare navike, za ponavljanja. I, moj život je bio tako brz, tako uzbudljiv, tako u pokretu, da za srpska prijateljstva, u kojima ima ljubavi, patosa, svađa, dubokih uvreda, psovki i zagrljaja, stvarno, nije bilo mesta.

Bio sam prekinuo skoro sve veze sa Beogradom. Otišao sam odatle gnevan na sve što me je okruživalo i sputavalo, i stvarno je važno ono, kako se lepo kaže - daleko od očiju, daleko od, gnevnog, srca. Ali, i taj moj gnev se istopio, u mojim putovanjima, jurcanjima, u brzim akcijama, kombinacijama, novim slikama, ljudima, i uspesima. Kad izgubite sposobnost da se na nekoga ili na nešto ljutite, onda je to siguran znak da to prestaje da vam znači.

Tako sam, bar, mislio.

Ali, jednog dana, zazvonio je telefon u mojoj kancelariji.

„Nemoj da padneš u nesvest.“

Bio je to Srđan, to sam odmah shvatio, prepoznao sam mu glas, iako se godinama nismo čuli. Sada je taj glas bio zreliji, puniji, ali u njemu je i dalje bilo toliko onog deteta, onog brbljivog, opuštenog Srđana sa kojim sam rastao i koga sam voleo.

„Moj najbolji drug“, pomislio sam ne bez izvesne razneženosti, i pre nego što sam išta rekao, neko čudno osećanje koje je bilo mešavina iznenadne duboke melanholije i vrišteće radosti, preplavilo mi je srce.

„Nisam pao u nesvest“, rekao sam, ali pre nego što sam stigao da zaustim još nešto, Srđan je, slatko se smejući, nastavio da govori.

„Iznenadio si se, je Γ da? Poslednji koga si mogao da očekuješ u ovom kišnom danu, bio sam ja, zar ne? Koliko je prošlo godina? Petnaest, i više?“

Počeo sam da računam. Da, sigurno više od petnaest godina se nismo videli.

„Ja sam u Diseldorfu, poslom. Radim neki enterijer pričaću ti. Da li sam te ulovio u nekoj gužvi? Ako imaš malo vremena za starog druga, bilo bi lepo da se vidimo. Kad neće Muhamed bregu, onda će breg Muhamedu. Bio si nekoliko puta u Beogradu, stari druže, a nisi mi se javio? Znam da si u gužvi, ali ipak! Šta kažeš? Hoćeš li da te tvoj najstariji drug u životu izvede negde na večeru, ti kaži gde?“

„Pošto si ti došao kod mene, ja ću tebe da izvedem. Možeš li večeras? Poslaću kola po tebe. U kom si hotelu“, pitao sam, a već

sam se bio pokajao što sam dopustio da mi nesmotreno izleti ta rečenica „poslaću kola po tebe“. Moglo je da zvuči kao da se hvalim, kao da želim da ga fasciniram. Ili, u stvari, i jesam to želeo?

Na sreću, Srđan nije reagovao.

U osam uveče, bio sam ispred Stajgenberger Park Hotela, na Kenigsale. U prvom trenutku, jedva sam ga prepoznao. Delovao mi je daleko krupnije nego što sam ga pamtio, prosede kose, sa modernim četvrtastim naočarima, i sa držanjem nekoga, kome je osvajanje sveta, odavno, prevaziđeni hobi. Delovao je opušteno i sigurno dok je izvijao glavu da proveri koji automobil dolazi po njega.

Izašao sam napolje. Srđan je bio u čudu, nije mogao da sakrije iznenađenje kada sam iz mog mercedesa izašao sa zadnjeg sedišta, ne sačekavši da mi šofer otvori vrata.

Srdačno je raširio ruke. Zagrlili smo se, kao nekad. Tapšali smo se po leđima, a onda smo se odmakli jedan korak da se bolje vidimo.

„Odlično izgledaš, čoveče“, rekao je iskreno Srđan.

„I ti. Bolje izgledaš sada nego...“

„Sreća prolepšava“, nije mi dao da završim rečenicu. „Kuda idemo?“

„Voliš li kinesku kuhinju?“

„Savršeno! Ko ne voli kinesku hranu!“

Brljao je, kao i obično, i neverovatno mi je prijalo to što ga vidim, što toliko priča, što je u tako dobrom raspoloženju.

Sedeli smo na zadnjem sedištu mog auta.

„Kao nekad, dok smo bili deca“, palo mi je na pamet, „na zadnjem sedištu sitroen-ajkule, koju je vozio njegov otac, ili na zadnjem sedištu fiata 850 koji je vozio moj otac“.

Pomislio sam, kako se ništa nije promenilo. Kao nekada, kad sam bio dete, i sada sam ja bio taj koji je gledao u Srđanov profil. Nije on gledao u mene. Nije on mene studirao, nego ja njega. Čak ni ovaj naš susret, posle toliko godina, kod njega nije izazvao nikakvu fascinaciju, ni moj auto, ni moj šofer, ni moja pojava. Za njega je to bila samo večera sa starim prijateljem, jedan izlazak u gradu u kome ima posla. Za mene je to bio superiorni susret sa samim sobom, sa onim starim sobom, ostavljenim pred ulaznim vratima stana, u kome je ostala moja majka, sa rukama opuštenim pored tela. Uspomena na ono što više nikada neću biti.

Ali, Srđan nije imao loše uspomene, on je imao sadašnjost. On je uvek imao sadašnjost.

Mahao je rukama, pokazivao prstom na zgrade pored kojih smo prolazili, komentarišući savremenu arhitekturu na divan, inspirativan, način. Bio je vrhunski obrazovan i veoma pametan. Prijalo mi je da, napokon, budem u društvu sa nekim ko toliko zna.

Moram priznati da me je, međutim, koliko god da mi je prijala njegova elokvencija, iznenada, na startu, bocnula strelica ljubomore.

Odmah mi je postalo jasno da je neuporedivo obrazovaniji od mene. Za neke stvari o kojima je govorio, prvi put sam čuo, i tiho sam se postideo zbog toga. Odmah me je bolelo, ali sam to vešto krio. U godinama u kojima sam se ja bavio zarađivanjem novca, otkrivanjem imena luksuznih vina i utvrđivanjem razlike između donjeg veša Emporio Armani i Polo, dok sam znao cene svih luksuznih automobila, imena najboljih hotela, i detaljne menije elitnih kafana, dok sam brižljivo studirao dve teme - kako imati što više, i kako novac utiče na karakter, moj najbolji drug je radio na svom obrazovanju. Uspeo je da u tih desetak minuta, koliko je trajala naša vožnja od njegovog hotela do kineskog restorana, pokaže fantastično znanje ne samo iz oblasti arhitekture, nego i istorije, istorije umetnosti, sociologije i filozofije. Bio je to jedan superiorni, činjenicama potkovani, rafinirani ekspoze, začinjjen fantastičnim i potpuno neočekivanim zaključcima, da sam ostao bez teksta.

Nisam mogao da mu pariram. Nekada, kad smo bili mladi, ja sam bio taj koji je prosipao bisere filozofije i literature, ja sam bio taj koji je uvek umeo da poentira. Sada sam bio matiran. Od postmoderne, preko Umberta Eka, Žana Bodrijara, savremenog filma, do kritike estetike minimalizma, „koja je tako, jebeno, dominantna u savremenom enterijeru" kako je rekao - apsolutno, iz svake njegove rečenice izbijalo je ne samo znanje, nego i nešto što ovde nikada nisam sreo - pokušaj da se odgonetne svet.

Kad smo ušli u Kineski restoran, Srđan je nastavio.

„Pogledaj ovaj divan ambijent!"

„Jeste, ja zato i volim ovaj restoran", rekao sam, ali je to odjednom zvučalo inferiorno i skromno u odnosu na ono što je Srđan imao da kaže.

„Ne, mislim, pogledaj ovu crvenu boju! Pogledaj osvetljenje! Na Zapadu nema više crvene, razumeš? Zabranjena je! Suviše je strasti u toj boji! Kapiraš? Zapad je u neutralnim bojama, koje umiruju. Ceo enterijer Zapada liči na bolnicu. Vizuelni fluor, ako znaš na šta mislim? Restorani sve više izgledaju kao apoteke. Kapiraš?”

Zapalio je cigaretu, gledao u mene, i nastavio da govori.

„Loše osvetljenje, hladno, kao da su u pitanju menze, hranionice. Osećanje sreće je luksuz, znaš? Ravnodušnost se potencira. Da li si primetio kako su u finim restoranima porcije sve manje, a sve estetičnije? Jebote, pa mi jedemo nečiju umetnost, nečije skulpture, instalacije! Jedemo hranu sa potpisom kuvara! Na kraju će ovaj svet završiti sa tanjirom na kome će biti napisano - šnicla. Ili salata? A, umesto seksa, biće dovoljno da vidimo reč „seks“. Sve će biti samo simboli.”

Bio sam fasciniran. Svaka od njegovih rečenica, koje je ispaljivao brzinom rafala, u meni je izazvala intelektualno uzbuđenje kakvo nisam osetio još od onda kada sam pisao za „Student“. O svakoj od njegovih teza hteo sam da pričam sa njim, ali on je govorio tako brzo i tako neurotično, da je bilo suludo i pokušati da se prekine taj monolog. Pustio sam ga da govori.

Tražio je pogledom pepeljaru koje nije bilo na stolu. U žaru vlastitog ekspezea, ugasio je cigaretu u praznu kutiju svog marlboroa, stegnuvši je snažno, i napravivši od nje lopticu.

„Hoćemo viski?”

Podigao je glavu.

Lice mu je bilo četvrtasto, muško, izgledao je mnogo muževnije, nego kako ga pamtim. Pomislio sam na njegovu dečiju protezu, na njegovu nekadašnju telesnu kljakavost, na naočare koje su mu stalno padale. Sada je bio potpuno drugačiji. Imao je stas, sigurnost, izvanredan osmeh sa savršenim belim zubima. Moram priznati da je izgledao odlično.

„I zamisli, hoće da u Evropi ukinu obične sijalice!”, rekao je podigavši kažiprst.

„Nisam čuo... ne znam za to”, promućao sam...

„Pa, šta, ti ne čitaš novine?!?” Na sekund sam bio uvređen. Odakle mu drskosti da mi se tako obraća? Ali sam njegov nervozni ton džentlmenski progutao. Bio je u pravu. Novine sam slabo čitao -

osim onoga što je bilo mogući izvor informacija potencijalno zanimljiv za moj biznis, nisam se preterano udubljavao u novinske naslove. Stvarno, svet prepun malih ljudi, stvari, događaja i sijalica, uopšte me nije zanimao.

„Da li ti shvataš”, nastavio je, raspaljen, „da hoće da nam uvedu isključivo neonsko osvetljenje, a sve pod izgovorom da sijalice troše više energije i da zagađuju Zemlju? Hoće da nas nateraju da sedimo pod plavičastim svetlom, kapiraš? Da čitamo pod neonskim osvetljenjem, da stvaramo, da slikamo? To je nemoguće! To je osvetljenje koje ubija kreativnost, od toga bole oči i glava. To je osvetljenje iz kasarni, bolnica, zatvora. A, osvetljenje je ključ raspoloženja”.

Krenuo je da zapali novu cigaretu, ali je konobar diskretno prišao stolu i pokazao mu prstom da je pušenje unutra zabranjeno.

„Evo, vidiš, i ovo je dokaz za ovo što ti govorim. U Njujorku hoće da zabrane pušenje i na ulici.”

„Preteruješ”, rekao sam ispijajući viski.

„Ne preterujem. Za koju godinu će da nam kažu da svi moramo u jedanaest u krevet, kapiraš? Da se u ponoć gasi svetlo. Razumeš?”

„Logor, jebo te, ovo je logor,” dodao je šapatom. Još samo u jebenoj maloj Srbiji ima malo slobode.”

Nasmejavao sam se naglas.

Dok je Srđan, ne bez izvesne doze lokalpatriotizma, govorio o prednostima Srbije u odnosu na Evropu, pažljivo sam ga posmatrao.

Uvek je imao ukusa za oblačenje. I sada je izgledao perfektno, umetnički. Obučen neobavezno, mladalački. Crni džemper sa okruglim izrezom, kašmir, pogađate. I bela majica koja viri ispod Farmerke, sa spuštenim strukom. Srđan nema ni gram sala, očigledno je da se bavi nekim sportom. Nemam ni ja, ali sam iznenađen koliko on vodi računa o sebi.

Studirajući njegov izgled, odjednom sam se osetio kao budala. Imao sam novo Brioni odelo, crno, belu košulju sa raskopčana dva dugmeta, crne cipele na šniranje. Izgledao sam savršeno, suviše savršeno za susret sa najboljim drugom iz detinjstva. Postalo mi je jasno, tek tada, da sam izgledao kao neko ko je hteo da ostavi utisak. To je ono što me je te večeri dodatno drpilo za srce.

Da, naravno, neću morati da sakrivam manžetne svoje košulje, da, naravno, moći ću sa lakoćom da se ophodim, da izgledam kao gospodin čovek, ja i jesam gospodin! Ali, odjednom počinje da me kolje neka iznenadna nelagodnost, jedna jedina misao koja me ne ostavlja na miru. Zašto se osećam kao da polažem neki veliki ispit pred profesorom? Zašto i dalje jurim tu sablasnu senku od koje sam pobegao? Zašto ne mogu da prestanem da se poredim sa njim?

„Brate, mrtav sam gladan“, rekao je, nasmejavši se, pošto je u ekspoziju o Srbiji dotakao i srpsku vodu, i čvarke, i kajmak i „najbolji paradajz i papriku na svetu“.

„Sve ću da im pojedem“, rekao je uzimajući meni.

Nasmejao sam se. Godinama nisam video pravu srpsku glad. Nisam, ne pamtim od kada, sedeo u restoranu sa nekim ko bi rekao da je gladan. Svi oko mene, uvek su tražili nešto lagano, nešto dijetalno, nešto što lepo izgleda na tanjiru. Da, pomislio sam, u pravu je. Ljudi jedu nečije slike, jedu naslove.

Moj drug, naručio je ljuto-kiselu supu, prolećne rolnice, blitvu sa sojinim mladicama i tofuom u ljutom sosu, pekinšku Patku, i svinjetinu u slatko-kiselom sosu, plus, račiće u sosu od ostriga sa pirinčanim rezancima.

Uz njega sam se i ja opustio. Za mene, govedina sa crnim lukom u sećuan stilu, piletina sa šitake pečurkama pileća krilca, pirinač sa jajima i ljuta supa od krastavca.

„I, hoćemo li da cepamo pivo“, pitao je, a ja sam počeo da se smejem na glas.

Nisam godinama čuo taj izraz „Da cepamo pivo“, i godinama nisam imao društvo za pivo. Kao što je „otmenost obavezivala“, ja sam pio uglavnom šampanjac i vino.

Sada je sve bilo izbrisano. Skoro sve. Te godine odvojenosti ništa nisu oduzele našem susretu, naprotiv.

„Šta ima kod tebe“, pitao je. „Odlično izgledaš, mada mi je sranje da muškarac daje muškarcu komplimente, ali ti si moj drug, tebi mogu.“

Nasmejao sam se. Srđan je bio slobodniji i otkačeniji nego što sam ga ikada video. Uz to, ovo je bio prvi put u životu da mi je dao kompliment.

„Znaš da u Beogradu samo kruži priča da si „pun k'o brod". Trgovina, ovo, ono, je Γ da? To sve mogu da pretpostavim. Ja svima, s ponosom, kažem - to je moj drug iz detinjstva, zajedno smo igrali klikere. Sećaš se, kad si mi uzeo, onda, sve klikere?!

„Pa, kad sam bio talentovaniji od tebe. A, i imao si više klikera, pa je bila pravda da te oderem", rekao sam.

„Jebi ga, to je istina. Imao sam više klikera. Život je čudo. Sad ti imaš više klikera..."

Samo sam skromno slegnuo ramenima. Pomislio sam kako to i jeste neka pravda, napokon. Podigao sam čašu.

Srđan se osmehnuo.

„Ali ne znam ništa o tvom životu", rekao je, ali nije ostavljao utisak nekoga ko uopšte ima strpljenja da sluša išta o tuđem životu.

„Ne znam ni ja ništa o tvom", rekao sam, dajući mu šansu da priča o sebi.

„Ja sam oženjen, imam dvoje dece. Što si napravio takav izraz lica? Ne izgledam kao porodičan čovek? E, pa i porodica danas izgleda drugačije nego kad smo mi bili mali. A ti?"

Jela su već bila stigla, sto je bio prepun činijica i tanjira, hrana se pušila, i zanosno mirisala. Srđan je uzeo štapiće i dohvatio prolećnu rolnicu. Umočio je u činijicu sa soja-sosom, i to je uradio sa takvom spretnošću i elegancijom, i sa takvim apetitom je zagrizao, da mi je naterao vodu na usta.

Srknuo sam malo ljute supe sa krastavcem. Bila je stvarno ljuta.

„Savršeno je", rekao sam, spuštajući malu kinesku kašiku u činiju.

„Savršeno je?" Zapanjeno je pitao, dok je pokušavao da strpa u usta pirinčane rezance.

„Imaš savršen brak?"

„Ne, supa je savršena", rekao sam.

Srđan je počeo da se smeje kao lud.

„A, brak?", pitao je hvatajući štapićima račiće.

„Nisam oženjen."

„Trenutno, ili nisi uopšte, mislim, nikada?", pitao je, koncentrisan na đakonije koje su stajale pred njim. Štapićima je, neodlučan, pikirao na sledeći zalogaj.

„Patka ili svinjetina, pitanje je sad", rekao je, za sebe, spretno hvatajući komadić patke, i brzo ga stavio u usta.

„Nisam nikad bio oženjen, nisam taj tip“, rekao sam, nekako suvo.

Bilo mi je glupo da odgovaram na takva pitanja, a još mi je bilo gluplje što sam osetio da počinjem da se pravdam.

„To samo znači da si sada idealna prilika. Tako bogat, tako zgodan, a slobodan. U Beogradu bi te ribe rastrgle“, rekao je podižući pogled ka meni.

Ništa nisam rekao. Prošlo mi je na sekund kroz glavu da me moj drug Srđan, možda, izaziva. Da pokušava da bude ciničan.

Ili je to, ili me je moj vlastiti cinizam naterao da ja pomislim tako nešto?

„Opusti se“, rekao sam sebi.

„Suzana i ja te dosta često pominjemo“, nastavio je.

Na pomen njenog imena iz njegovih usta, zaboleo me je želudac. Izgubio sam vazduh.

„Kakve veze on sad ima sa Suzanom? Zar nisu raskinuli još odavno, zar je nisam video u taksiju sa nekim matorcem...“, misli su mi se redale jedna za drugom, zbrkane, brze, logične, nelogične, očajničke, mogao sam da vrisnem od bola.

„Koja Suzana“, pitao sam, pokušavajući da sakrijem šok, dok se nepodnošljiva vrelna iz mojih grudi pela ka mom licu.

„Samo da ne pocrvenim pred njim“, pomislio sam.

Popio sam veliki gutljaj piva. Zatvorio sam oči dok je Srđan govorio.

„Kako koja Suzana? Pa, Suzana! Moja žena! Ti ne znaš za to? Beogradska priča. Zabavljali smo se, pa me je ostavila, bila je jedno godinu dana sa nekim, možda si i čuo za to? Sa onim profesorom, jebi ga, morao sam da je pustim da ode, da vidi da je kod mene najbolje, i onda mi se, naravno, vratila.“

Toliko samouverenosti, mirnoće, sigurnosti i opuštenosti u takvoj temi, nisam nikada sreo. „Da li je on normalan, da li je mudri genijalac, ili šmokljan koji od svoje žene ne vidi dalje od nosa“, pitao sam se, pokušavajući da odgonetnem kakav je moj drug.

„Mi smo bili stvoreni jedno za drugo. Ona je žena mog života.“

Duboko sam uzdahnuo. Nije više bilo potrebe da bilo šta pitam. On je govorio, brbljao, mleo, preko svake mere. Pričao je kako su se pomirili, kako su se venčali, kako imaju sina i ćerku koji studiraju, i kako vode jedan fenomenalan život.

Jedva sam gutao.

„Fenomenalan“, ponovio je.

„Sada živimo u kući njenih roditelja, na Dedinju... Suzana ne radi, otišla je iz muzeja još pre deset godina, jer je plata bila mizerna, a ja, brate, odlično zarađujem, pa nije morala više da radi...”

Dok je govorio, srce mi je tuklo kao ludo. Delovao je odjednom tako prepotentno, tako pobednički, tako... kao rođeni pobednik, kao neko kome je predodređeno da me uvek ostavlja iza sebe.

„To je sjajno“, rekao sam, što sam srdačnije mogao, trudeći se da sakrijem talas luđačke zavisti prema njemu.

Izgubio sam apetit.

Nije mi više prijava susret sa njim. On je govorio, jeo, pio, smejavao se, pominjao njihovu decu, Suzanu, Beograd, njihova fenomenalna letovanja, ali ja više nisam slušao.

Jedino što sam činio bilo je da se poredim sa njim.

„Kao Kain i Avelj“, pomislio sam. „Njegovi darovi su uvek miliji Bogu. Šta god da uradim, kud god da odem, njegova izuzetnost i njegova sreća, uvek veća, sočnija, lakše stečena, pratiće me.”

Samo u njegovom prisustvu, oduvek, sebi nisam bio dovoljno dobar.

Imao sam mnogo više novca od njega. Proputovao sam više sveta od njega. Ziveo sam milion puta luksuznije od njega. Napravio sam više od njega. Volelo me je više žena nego što bi on mogao da zamisli, žena koje su bile i lepše od Suzane i mlađe, o kakvima bi on mogao samo da sanja, i baš me briga, mene deca ionako nikada nisu mnogo zanimala, i moj okvir odavno nije ni Beograd, ni Srbija, i bolje izgledam od njega, i opušteniji sam od njega, i ne trujem svoj mozak i svoje srce nikakvim glupostima o sijalicama, neonkama i globalizmu - pa ipak, osećao sam se odjednom nelagodno i umanjeno, kao nekad, kad je pogled na njenu ruku na njegovom kašmirskom džemperu u meni izazvao cunami samosažaljenja.

„Moraš da dođeš u Beograd“, rekao je dok smo izlazili iz restorana.

„Kad sledeći put dođem, javiću se, sigurno“, rekao sam, trudeći se da zvučim uverljivo.

Dok smo sedeli na zadnjem sedištu auta, vozeći se do njegovog hotela, govorio je kako moram da dođem kod njih kući, da vidim Suzanu i decu, i kako u Beogradu ima fenomenalnih restorana.

Naglašavao je reč „fenomenalno“, i hteo sam da poludim od toga, od njegove leksike, uobraženosti, i njegove logoreje, od njegove nepodnošljive sreće.

Nisam hteo da izađem iz kola, kad je on izašao. Nisam mogao. Plašio sam se da ću odjednom izgledati niži od njega.

„Brate, mnogo mi je milo što smo se videli“, rekao je provirivši još jednom kroz prozor auta.

„Vidimo se“, namignuo je i skoro skakućući, srećan i opušten, ušao u hotel.

Dok sam se vozio kući, lomila su me izmešana osećanja. Najviše su me opsedale misli da sam pravi idiot, jer sam dozvolio sebi da me priča o njegovoj sreći, Suzani, braku, deci, pa čak i rečenica „nije morala da radi, jer ja odlično zarađujem“ toliko pomeri iz ležišta. I odjednom sam bio tužan. Bio sam, nekako, poražen, a da pobednik o tome nije imao pojma. Ceo moj život učinio mi se besmislen. Sve što je meni bilo važno, sve što sam mislio da jeste važno, sve što je svuda i pred svima ostavljalo utisak, a što sam ja posedovao, odjednom mi je bilo beznačajno i glupo. Nisam mogao da živim a da se sa njim ne poredim.

Došao sam kući, ušao u moju „fenomenalnu“, stvarno „fenomenalnu“, sobu, pred kojom bi on zinuo kad bi je video, i sručio se u fotelju.

Bio sam očajan.

Okrenuo sam telefon.

„Stela, da li ste za čašu šampanjca, kod mene.“

Ćutala je nekoliko sekundi.

„Ali, sad je jedanaest sati. Devojke se ne zovu na sastanak u jedanaest sati uveče“, rekla je sa mešavinom uvređenosti, i zadovoljstva što je uopšte zovem.

Dugo je nisam zvao na privatni sastanak.

„Da ili ne?“, pitao sam.

„Pa, šampanjac sa Vama nikada ne odbijam.“

„Za deset minuta kola će doći po Vas“, rekao sam, umiren.

Bila je to noć moje divljačke, tragične utehe.

Ljubio sam Stelu, grlio je, ulazio sam u nju s nežnošću i glađu, povređen i ojađen, tražeći u njenom telu, poljupcima, u njenoj uzaludnoj ljubavi, nešto, nedodirljivo, večno, izvan ovoga svega.

Kao i svako drugo moje zadovoljstvo, i ovo je trajalo samo nekoliko sekundi.

SEDAM

Nekoliko meseci kasnije, zazvonio mi je telefon.

Umotan u debeli bade mantil, sedeo sam pored bazena sa toplom vodom, i pio jaki zeleni čaj sa limetom. Upravo sam bio završio sa masažom i ležao opušten i zadovoljan, kao prase. Posle celog dana jurnjave i brojnih sastanaka, napokon sam se povukao u moju elegantnu oazu mira, u velnes centar, u blizini Ratingenskog jezera. Na bazenu pored mene, bio je još samo jedan gospodin, neki ugledni advokat koji je pokušavao da se opusti, očigledno izmoren brigama. Ležao je u ležaljci, sa peškirom oko vrata i vrteo glavom neznatno pomerajući usta.

„Mora da je u teškom sranju“, pomislio sam i pokrenuo glavu na drugu stranu.

Mene, hvala bogu, nikakve brige nisu morale.

Zatvorio sam oči i počeo da plovim jednim laganim, toplim, mirnim morem dremeža, ponesen blagom i opuštajućom muzikom.

Kad je moj mobilni zazvonio, obojica smo se trgli.

„Izvinite“, rekao sam šapatom, i podigao slušalicu.

Čovek je samo odmahnuo rukom.

Pravilo kluba, inače, bilo je da se telefoni ostavljaju u garderobi, ali ja sam ga, onako, srpski, ipak poneo sa sobom, švercujući ga u džepu bade mantila.

„Nadam se da te nisam prekinula? Nisi na nekom važnom sastanku? Ako jesi, odmah ću da prekinem...“

Glas je bio nervozan, pušački, nepoznat. Imao je prizvuk nekog prkosa, inata, izmešane poslovnosti i privatnosti. Bilo je u tom glasu nekog polaganja prava na taj poziv, na mene, na razgovor sa mnom, na taj trenutak. Bio sam zbunjen.

„Ko je to?“ pitao sam tiho.

„Da, pa logično je da mi ne prepoznaješ glas. Nismo se čuli godinama...“

Zastala je nekoliko sekundi očekujući moju reakciju. Ali, iako me je poziv iznenada uzbudio, i iako sam osetio da mi se krv uzburkava a srce kuca ludim ritmom dečijeg iščekivanja, i dalje nisam mogao da prizovem

uspomenu na taj glas.

„Suzana ovde...”

Ostao sam bez daha. Trebalo mi je nekoliko sekundi da se priberem.

„Ti...”

„Došli smo zajedno...”

Govorila je brzo, kao da sve znam, kao da se sve podrazumeva, kao da smo se videli prošle nedelje.

„On je danas otišao u Keln na Sajam građevine, a ja sam ostala u Diseldorfu da se malo odmorim i da idem u obilazak devojačkih galerija.”

„Čega?”, pitao sam, potpuno zbunjen, nesposoban da mislim o bilo čemu drugom osim o onom davnom trenutku, poslednjem, neizbrisanom, dok je gledam u retrovizoru mog taksija sa onim matorim profesorom. Tad sam je poslednji put video.

„Pa butika, naravno. Moram malo da se obrađujem šopingom...”

„Suzana”, izletelo je iz mene, izgovorio sam njeno ime kao da ga ljubim, žmureći.

„...Pa sam mislila, ako nisi zauzet, da me večeras izvedeš negde na večeru. Nisi zauzet, nadam se?”

Rafali njenog glasa rešetali su me po grudima i stomak Nisam mogao da verujem svojim ušima. Mene Suzana zove da izađemo? Ne, ne zove me, ona mi naređuje da je izvedem na večeru, njen glas je odlučan, ne liči na onu Suzan sa plavim čuperkom koja se slatko kikotala i govorila „ma nemoj”, ovo je Suzana koja je odrasla, očvrtnula i naučila mnogo o svetu koji je okružuje.

Dejzi moje mladosti, koju nisam video toliko dugo, ovo ne mogu da propustim, ovo sam čekao.

„Sve ipak dolazi na svoje mesto, kad-tad”, pomislio sam zadovoljno.

„Šta, zauzet si?” Glas joj je zvučao razočarano i hladno.

„Ne, naprotiv. Sa zadovoljstvom ću da te izvedem”, rekao sam sigurnim glasom, gledajući na sat.

Imao sam vremena da odem kući da se doteram, i stignem po nju, u pola devet.

„Savršeno”, rekla je, kao da je obavila još jednu važnu stvar sa spiska svojih dnevnih obaveza.

„Biću spremna u pola devet, baš se radujem. Da li ti to odgovara? U istom hotelu u kom...”

„Znam, u Kenigsale...”

„Ne možeš da zamisliš koliko se radujem što ću te videti”, rekla je i prekinula vezu.

Zabacio sam glavu i nekoliko sekundi ostao nepomičan u ležaljci, zatvorenih očiju. Nisam mogao da verujem šta mi se događa. Prsti su mi brideli. Ležao sam tako još neko vreme, nepomičan, uznemiren, pomeren iz težišta. Njen glas razlivao se po meni.

Na trenutak sam bio zaboravio da je ona udata žena. Na trenutak sam bio zaboravio da je ona žena mog najboljeg druga.

„Ali, nisam ja nju zvao, nego ona mene”, govorio sam sebi. „Izvešću ženu svog najboljeg druga na večeru. Sve je u redu. Sve je u redu. Biće to samo susret starih prijatelja. Šta je u tome loše?”

„Mada, ona nije moj prijatelj. Teško da bih o njoj mogao da kažem više od nekoliko rečenica, zaostalih iz moje davnašnje mladalačke fascinacije”, prošlo mi je kroz glavu.

To njeno lice, plava kosa, otmeno držanje. I ništa više. Ništa više, nisam imao nikakav plan.

Pa ipak, radovao sam se kao da idem na sastanak sa svojom devojkom. Polagao sam neko pravo na parčence tog sna. Šta je u tome loše?

Pomislio sam kako, u stvari, nije mogla da mi se javi u boljem trenutku. Posle masaže, uvek sam izgledao još bolje. Uzgred, uradili su mi bili i piling lica, depilaciju torzoa, manikir i pedikir. Samo je još trebalo da odem kući da se obučem, da popijem jedno piće da se smirim, i da vrlo temeljno smislim kuda ću da je odvedem.

Sat kasnije, stajao sam u mom garderoberu i razmišljao šta da obučem.

Prave žene, u stvari, padaju na muškarce u odelima. Večernji izlazak je večernji izlazak. Neću sigurno da se za nju obučem kao Srđan, u farmerke i džemper? Neću da izigravam večitog dečkića. Obući ću se elegantno, obući ću odelo, i košulju, i staviću svoj zlatni roleks, i blistaću, ne zbog nje, ne zbog Beograda, ne čak ni zbog činjenice da sam joj, jednom, bio taksista. Nego zbog sebe. Samo besprekorno obučen, mogao sam pred njom da se osećam sigurno. I sada, kao i kada sam imao dvadesetak godina.

„Bolne uspomene izlečiću večeras“, pomislio sam stojeći pred ogledalom.

Sa tim mislima, krenuo sam po nju.

Sa zadnjeg sedišta mog auta, mogao sam jasno da je vidim dok smo prilazili glavnom ulazu u hotel.

Visoka plava žena, kojoj je na prvi pogled bilo teško odrediti godine. Mogla je da ima između 27 i 42. Svetlost hotelskog ulaza obasjavala joj je kosu. U kontrastu nisam odmah mogao da joj vidim lice. Ono što je bilo vidljivo jeste bila njena figura - moja Suzana imala je savršenu liniju, kao nekad, kao onda, kada sam je ugledao prvi put na fakultetu. Uzdrhtao sam.

Sačekao sam da mi šofer otvori vrata. Na sekund mi se učinilo da je razrogačila oči, gledajući čas mene, čas Uriha, mog vozača.

„Suzana“, pozvao sam je, izlazeći iz kola.

Klimnula je glavom, osmehnula se i napravila nekoliko koraka ka meni. Učinilo mi se da je, odjednom, uzdržana. Ali već sledećeg sekunda bilo mi je jasno da je to, u stvari, jedina Suzana koju znam.

Pružila je obe ruke ka meni, kao što to rade glumice na crvenom tepihu. Teatralno, malo izveštačeno, ali ženstveno i kraljevski.

„Ma nemoj!“ osmehnula se, pokazujući prstom na moj auto i šofera.

„Kakav dasa! Hoćeš li da me poljubiš ili ćeš cele večeri da samo stojiš?“

Privukla me je sebi i ovlaš me poljubila. Uzvratio sam joj zbunjenim poljupcima, ali njenu ruku nisam hteo da pustim.

„Kako izgledam? Da li bi me poznao da si me sreo na ulici?“

„Uvek.“

Nakašljao sam se. Učinilo mi se da ta moja jedna jedina reč odjednom zvuči kao čitava elegija napuštenog, razočaranog, uskraćenog ljubavnika.

„Ma nemoj“, mazila se dok je ulazila u kola, „ti to samo kažeš da bi mi dao kompliment“.

„Uvek bih te prepoznao“, rekao sam što sam mirnije mogao, sedajući pored nje. Njen parfem, njena blizina, njen profil ispod zlatnog pramena koji joj je padao na obraz, i ja više nisam bio svoj.

„Oh, čoveče“, pomislio sam da sanjam.

Vodio sam je u Im Sifhen, najbolji restoran u Diseldorfu, na Rajnpromenadi. U kolima sam joj, da odagnam nelagodnost, govorio

o restoranu, o čuvenom francuskom kuvaru Zan Klod Burgeju koji je, od stare kuće na Kajsriverter marktu, napravio gastronomsku instituciju kojoj se poklonio čak i Mišlenov vodič, časteći ga sa nekoliko ekskluzivnih zvezdica.

„Oh, to mi treba“, govorila je, „to mi treba, obožavam luksuz“.

„Nisi ranije bila u Diseldorfu?“

„Jesam, nekoliko puta, ali uvek samo na dan-dva. Znaš, obožavam šoping ovde.“

Učinilo mi se da je bila spremna da počne da mi priča o radnjama koje je videla, pa sam brzo promenio temu.

„A Srđan, koliko ostaje u Kelnu?“, pitao sam bojažljivo.

„Dva dana“, rekla je suvo.

„On, posle, dolazi ovde?“, smuvao sam, nekako, to pitanje.

Ne znam zašto sam to pitao.

Đavola, ne znam!

„Ne, neće dolaziti“, rekla je gledajući na drugu stranu, „ja se vraćam u Keln, pa odatle putujemo zajedno u Beograd“.

Začutili smo. Kao da je u istom trenutku i meni i njoj bilo neprijatno što smo Srđana uopšte pomenuli.

Ne znam šta me je spopalo. Odjednom sam dobio želju da počnem da je ljubim, tu, na zadnjem sedištu, u kolima, Pre nego što bilo šta počne, pre vina, pre razgovora, pre bilo čega, poželeo sam da zarijem nos ispod njenog uveta, tamo gde je bilo, da mirišem njenu toplinu, da osetim ukus njene bele kože i njenog parfema, da joj odmah, svojim poljupcima pokažem koliko je izgubila.

„Saber se“, utišavao sam svoju strast i svoju sujetu govoreći joj suvisle reči koje opuštaju svaki razgovor, koje čine srdačnim svaki susret - kako mi je mnogo milo što je vidim, i kako me je iznenadio i obradovao njen poziv, i kako obično ne prihvatam da izađem kad me devojke zovu.

„Ma nemoj“, rekla je, „nevaljalče jedan“.

Želeo sam samo da me, barem ovlaš, dodirne rukom po kolenu, da slučajno, na sekund, priljubi svoju nogu uz moju, o tome sam mislio, i dok smo se vozili kolima i dok smo u restoranu, za stolom, gutali vazduh i vino, da odagnamo napetost koja je odjednom, poput dosadne rođake, sedela za našim stolom, čučala među nama.

Kad sam je ugledao pod punim svetlom foajea restorana dok je skidala kašmirski šal kojim je bila ogrnuta, ostao sam bez reči.

Na sekund je stala ispred velikog ogledala, da proveri kako izgleda. Imala je liniju manekenke. Obučena u bež svilenu haljinu koja joj je prijanjala uz telo, sa velikim dekolteom koji je otkrivao njene male ali još uvek okrugle grudi, u visokim potpeticama, Suzana je izgledala tako otmeno i tako nedodirljivo.

Okrenula se prema meni.

„Može?“ pitala je pokazujući rukom na svoje telo, haljinu, na svoje držanje.

„Fasciniran sam.“

Čekao nas je sto pored prozora, odakle se pružao pogled na Rajnu i svetla Diseldorfa.

„Prelepo, savršen pogled“, rekla je gledajući kroz prozor.

Moj pogled je zaista bio savršen. Posmatrao sam njen divni profil. Učinilo mi se da su joj usta malo napućenija nego inače. Bila je to moja Suzana, ali ipak, nekako, drugačija. Pomislio sam da je možda malo napumpala usta? I, to mi nije smetalo, naprotiv. Ipak, nešto je tu bilo bitno drugačije. Izgledala je savršeno, i dalje je bila veoma lepa, i delovala je mnogo mlađe nego što je imala godina, ali ono što me je privuklo, onda, sada odjednom više nisam uspeo da nađem.

Uspomene su varljivi utisci, obradive površine. Slika moje Suzane, mešala se sa pravom osobom koja je sedela preko puta mene, i to mešanje bilo je začinjeno svešću o Srđanu koji je ljubi, koji je poseduje i modelira svih ovih godina, i ovom njenom iznenadnom potrebom da bude sa mnom sama. To me je zbunjivalo i uzbuđivalo.

Gledao sam je sa pažnjom. Bilo je, naravno, na njenom licu, u njenom držanju i dalje one iste otmenosti, njene oči su i dalje sijale, ona nije imala bore, ni sede, ali je u njenom osmehu, u uglu njenih usana stajalo nešto što je njen čuveni plavi, sivi pogled, činilo tužnim.

„On mi je pričao o tebi. Da ste se videli, da ste se divno proveli. Da si veoma uspešan... Ziveli“, podigla je čašu i nazdravila mi, osmehujući se.

„Da, moj stari drug i ja... Za duga prijateljstva. Za stara prijateljstva“, rekao sam, uz osmeh podižući čašu.

A mislio sam samo o jednom - „šta li je onaj Srđan uradio od moje Suzane, šta li joj je to uradio, kad je uspeo da joj pogled učini tužnim!"

Onaj mali, prokleti, takmičar u meni, odmah mi je nabacio optimističnu misao, da će Suzana, večeras, tim svojim tužnim očima ipak moći da vidi koliko bi sa mnom, da je samo onda, umela da gleda, bila srećna.

Otpila je gutljaj ne skidajući pogled sa mene.

„Srđan mi je rekao da si odavno napustila muzej. Čime se baviš?", pitao sam.

„U dve reči - nisam morala da radim. A, kao što možeš da pretpostaviš, nisam baš nikada ni morala da radim..." Nasmejala se. U njenom izrazu lica nisam mogao tačno da razaznam da li se podsmeva Srđanovom stavu da ne mora da radi jer on dobro zarađuje, ili samoj sebi, što ne radi ništa. Ili je htela samo da me podseti da je ona i dalje devojka iz dobre kuće.

„Dakle, deca su nam velika, i ja sad samo uživam", rekla je neuverljivo. Osetio sam kako ispod stola klata nogu.

„Hoćemo li nešto da naručimo", pitala je, i bilo mi je jasno da želi da promenimo temu.

Naručili smo toplu guščiju džigericu sa džemom od borovnice, špargle u holandez sosu, krem brule od guščije džigerice sa šlagom i suvim vinom, i praline od pačetine sa belim tartufima.

„Odlično izgledaš", rekla je, pošto je spustila jelovnik na sto.

Zamalo što se nisam zagrcnuo.

„Izvini, trebalo je ja tebi da to prvi kažem. Uvek si bila prelepa, a sada si još lepša."

„Ma nemoj", rekla je, glumeći stidljivost.

„Zaista. Veruj mi."

Usledila je kratka pauza. Htela je nešto da kaže, ali je odustala. Na trenutak mi je bilo nelagodno. I ona je to osetila. Počela je ponovo da klata nogu ispod stola.

„Da li si srećan?", pitala je.

Pogodila me je tim pitanjem, kao pesnicom u nos. Nikada me to niko nije pitao. Nikada ni sebi samom nisam postavio takvo pitanje. U mom svetu se o tome ne razgovara. Pogotovo se o tome ne razgovara za stolom u skupoj kafani, u kojoj se služe najveće

kuvarske đakonije i piju najbolja vina. Pocrvaneo sam. Dohvatio sam čašu i otpio jedan gutljaj.

„Zašto me to pitaš?“ Kašljucnuo sam. „Da li izgledam nesrećno?“

„Ne znam.“

„Ne razmišljam o tome. Ima dana kada se osećam zadovoljno. To, znaš, mnogi brkaju sa srećom“, počeo sam, ali sam se zaustavio.

Na ivici sam bio da počnem da joj govorim o različitim filozofskim konceptima sreće, koji su me opsedali dok sam bio mlad. Ipak, ovo veće nije bilo za to, niti je ona očekivala takav odgovor.

Svojom tankom rukom, na kojoj je stajala zlatna burma, Suzana je mazala guščiju džigericu na tost.

„Savršena je“, rekla je trepnuvši.

„Da, ovde to prave fenomenalno“, izgovorio sam i odmah mi je postalo jasno da je ta Srđanova reč, sa tim njegovim naglašavanjem svakog slova, ušla u moj govor, poput virusa.

Suzana se nasmejala.

„Znači, i tebe je zarazio?“

„Tako ispada“, rekao sam.

„Da li se sećaš da si mi jednom, kad smo bili vrlo mladi, na jednom žuru, ponudio brak?“

Na sekund je, mazno, naslonila bradu na svoje rame.

„Naravno da se sećam. Iako je to bila šala“, branio sam se, „ti si jedina žena koja može da se pohvali da je tako nešto ikada čula od mene“.

Širom je otvorila oči.

„Ma nemoj! Stvarno?“

Klimnuo sam glavom.

„Pa, ja sam onda polaskana.“

Dosuo sam joj još vina.

Suzana je bila sve opuštenija, i stroga crta na njenim usnama polako je nestajala. Njen pogled više nije bio tužan oči su joj zračile iskricama, njene ruke su uvtale kosu a noga ispod stola više se nije klatila. Veće je postajalo meko i nežno i prisno, i rođaka-napetost se odvukla za neki drugi sto za kojim je sedeo nemački bračni par spreman da se tiho posvađa, a Suzana i ja bili smo, odjednom, sami na planeti, na kojoj više nije postojalo ni vreme, ni prostor, ni brakovi, ni posledice, ni krivica, ništa - osim tog razigranog vina u nama, i tog

zanosnog, neponovljivog osećanja da se život živi samo jednom, i da ga treba iskoristiti.

„I, ne sećam se šta si mi odgovorila.“

„Ne sećam se ni ja“, rekla je to lako, usput, kao da čeka da je ponovo pitam.

„Sviđala sam ti se?“ Postajala je sigurna, bezobrazna, neodoljiva.

„Sanjao sam o tebi“, rekao sam tiho i dodirnuo njenu ruku preko stola.

„Zašto si se onda tako lako povukao?“

Nije izmakla ruku.

„Zato što je Srđan bio moj drug.“

„Zašto je sada drugačije?“ Pogledala me je izazivački, bezobrazno, ali nežno.

„On je i dalje tvoj drug, zar ne?“

Nisam ništa odgovorio.

Njena noga, ispod stola, dodirnula je moju.

Mazao sam paštetu na tost, pogled mi je bio prikovan za nož. Osećao sam njen pogled na sebi, ispitivački, izazovan, pun iščekivanja, ali sam se pravio da ga ne primećujem.

„Nije moj drug“, mislio sam. „Više nije moj drug. Odavno se ne družimo, ne viđamo, godinama se nismo čak ni čuli telefonom, ništa me ne obavezuje. Uostalom, i ja mogu da kažem da je on meni, ispred nosa, preteo Suzanu. Sigurno ne zato što je bio lepši, zanimljiviji i pametniji od mene, nego zato što... zato što je bio sigurniji od mene. Uobraženiji od mene, samo zato jer je on krao lubenicu iz zezanja, a ja one čizme na Tašmajdanu - iz nužde. To od njega čini šarmantnog finog momka, a od mene - jadnika. Ne, Srđan nije moj drug“, tutnjale su te gorke misli po mojoj glavi poput razvaljene kompozicije starog voza.

Jedna je sledila drugu i to nisam mogao da zaustavim.

„I, uostalom, kad smo se videli posle toliko godina“, to mi je tek tad sinulo, „pričao je samo o sebi, bila je to bujica reči kojima je hteo da me fascinira i opet pobedi, i uopšte ga ni tada, kad smo sedeli u kineskom restoranu, kao ni kada smo bili deca, nije zanimalo kako sam. O čemu mislim. On nije moj drug. On nikada sa divljenjem nije gledao u mene“, mislio sam.

Parčence tosta se smrvilo u mojoj ruci.

Pogledao sam je. Držala je čašu vina na usnama i gledala me izazovno, izgubljeno, bezobrazno, čekala je moj odgovor. Bio sam tada spreman da svakog trenutka uradim ono nečuveno - da joj kažem, da sam je voleo. Da sam mislio da je volim. Da je ona u vezi sa mojim odlaskom iz Beograda, sa mojom tugom, sa dubokim osećanjem nepripadanja.

Ali nisam to uradio. Nisam to uradio, jer bi to bilo preterano, jer nisam hteo da je uznemirim, jer nisam bio siguran da li bi to, što bih joj rekao, bila potpuna istina. Možda bih mogao da joj kažem da sam mislio da odlazim zbog nje.

Skinula je cipelu. Njeno stopalo nežno se penjalo po mojoj cevanici.

„Da li bi me opet pitao da se udam za tebe“, pitala je Suzan* spuštajući čašu.

Usne su joj bile opuštene, i poželeo sam da se nagnem ka njoj, da je uhvatim za bradu i da joj zarijem jezik u usta, kao kaznu, kao nagradu. Kao hvala? Da joj naplatim sve i da joj dam sve.

„Ne znam“, rekao sam.

„Ali možda bih se ja sada udala za tebe.“

Uši su mi gorele. Voleo sam je i mrzeo sam je u isto vreme. Lakoća sa kojom je to izgovorila pogodila me je i podigla me je, ošamarila me je i grlila me je, seks se događao za tim stolom, među viljuškama i čašama, a da se niko od nas dvoje nije pomerio.

Uzeo sam komad čokoladnog supprimea sa smokvama, između palca i kažiprsta, i prineo ga njenim ustima. Prihvatila je zalogaj, liznuvši mi palac. Zažmurio sam od uzbuđenja.

Više nisam drhtao, bila je to igra u kojoj sam uživao.

„A zašto bi se sada udala za mene?“, pitao sam dodirnuvši jezikom moj palac.

Suzana je videla taj moj gest i na sekund zažmurila.

„Zato što sada imaš sve što ja volim.“

„Novac“, hteo sam da pitam, ali sam se uzdržao. To ne bi bilo gospodski.

„A, šta je to?“

„Sigurnost“, rekla je, smeštajući svoje stopalo između mojih butina.

Uzdrhtao sam.

Uhvatio sam je ispod stola za stopalo. Na sekund je snažno zatvorila oči.

„Srđan zna da si izašla sa mnom?"

„Ne, i nikada neće saznati. Je Γ tako?", pitala je, mada je naređivala, mada je u tom trenutku potpisivala sa mnom ugovor o ćutanju, o prekršaju, o tišini koja dolazi posle onoga što ćemo upravo učiniti, i zbog čega se nikada nećemo kajati.

Odjednom mi je laknulo. Stegao sam je jače za stopalo, a ona mi je poslala poljubac preko stola.

„Koliko godina ste u braku?"

„Dovoljno", rekla je Suzana, igrajući se nožnim prstima, u mojoj ruci.

„Da se nisi tako naglo izgubio iz naših života, možda bi sve bilo drugačije." Bilo je drskosti u toj njenoj rečenici, ali bilo je i neke sete, nekog teško dokučivog žala. Ne znam za čime je u tom trenutku žalila - za svojim životom, za svojom mladošću, ili zbog toga što je znala da ono što je nekada moglo da bude, više nikada neće biti.

Njeno stopalo meškolojilo se među mojim butinama, poput psetanceta koje se namešta da legne. Mogao sam da vrištim. Mogao sam da se sagnem i ugrizem je za palac, poželeo sam da joj ljubim prste.

„Možda bismo nas dvoje sada bili zajedno", šapnula je, osmehnuvši se mazno, nevino, kao nekad, dok je bila devojka.

„Ćuti", rekao sam tiho.

Pozvao sam konobara. Suzana je povukla nogu i ispravila se u stolici.

Ali, cinik u meni je odmah pomislio, da bi, da je to bio slučaj, ona sada sedela u nekom finom restoranu sa Srđanom, i zarivala mu nogu ispod stola među butine, varajući mene. Talas nenormalne ljubomore oblio me je istog trena.

„Šta si sad pomislio?", pitala je šapućući.

„Da je bolje ovako."

Počela je da se kikoće.

Ustali smo od stola, i krenuli napolje. Uхватила me je pod ruku, i naslonila glavu na moje rame. Lagano se klatila.

„Da li si dobro?" pitao sam, mirišući joj kosu.

„Vekovima se nisam osećala bolje", rekla je naslonivši glavu na moje rame.

U kolima nismo progovorili ni reč. Držao sam je za ruku. Čvrsto me je stezala.

Nije htela da pusti moju ruku ni kad smo ušli u moju kuću. Gledala je oko sebe, otvorenih usta.

„Prelepo je“, govorila je gledajući moju dnevnu sobu čiji je ceo zid bio u staklu, sa pogledom na baštu i osvetljen bazen.

Izvukao sam svoju ruku iz njene, uzeo daljinski upravljač i pustio muziku. Drugim daljincem podesio sam svetlo. Uživao sam gledajući je, kako prislonjena na staklo, nežno njiše kukovima po taktu bossa nove.

„Da li si za još malo vina?“

Samo je klimnula glavom.

Dok sam za šankom otvarao vino i spremao čaše, Suzana se iznenada okrenula prema meni. Nikada do tada nije imala takav pogled. Oči su joj bile pune suza.

Prilazila mi je polako, kao kakva ranjena zver.

„Ne znam šta mi je“, rekla je tiho, „mora biti da je od ove muzike, možda od vina, ali odjednom sam tužna“.

„Nemoj da budeš tužna“, rekao sam veselim tonom, „tuga je luksuz, znaš?“

Klimnula je glavom i dohvatila čašu.

„Ali, ja sam ti na početku ove večeri rekla da obožavam luksuz.“

„Onda smo se našli.“

Dodao sam joj čašu sa vinom.

„Znaš da Srđan nije hteo da mi da tvoj telefon“, iznenada je promenila

„Stvarno?“, pitao sam, glumeći iznenađenje.

Slegla je ramenima i otpila gutljaj.

„Pa, ni ja ne bih dao mojoj ženi moj telefon.“

Nasmejala se.

„Mislim, da ja imam prijatelja kao što sam ja, ne bih joj dao njegov telefon.... I, kako si došla do njega?“

„Kao sve žene. Izvrtela sam njegov mobilni dok se tuširao. Zgodno, zar ne?“

„Znači, pričao ti je o meni? O našem susretu?“

„Da.“ Suzana je naskap popila vino.

„Zato si poželela da me vidiš? Šta ti je rekao?“

„Da izgledaš odlično, i da si uspeo u životu.“

Nasmešio sam se. Bilo mi je milo da to čujem.

„ A on je meni rekao da si ti žena njegovog života. Da vam je bilo suđeno da budete zajedno.“

Odmahnula je rukom, nije želela to da sluša.

„Dođi“, rekla je.

Spustio sam čašu na šank. Skinuo sam sako i bacio ga na fotelju.

Suzana je pružila ruke i obisnula mi se oko vrata. Rukom sam pomerio pramen njene kose. Bio je to onaj pokret o kome sam sanjao od prvog trenutka kad sam je ugledao. Stresla se. Spustio sam svoja usta na njen vrat i počeo da je ljubim. Nežno, nežno, kao da to radim prvi put u životu. Njene ruke klizile su po mojim leđima. Podigla je glavu. Gledali smo se nekoliko sekundi, a onda je prislonila svoja usta na moja.

Mali vlažni puž njenih usana potpuno me je razvalio. Ljubili smo se kao gimnazijalci, gladni tih poljubaca na koje smo čekali čitav život.

Uzeo sam je u naručje, moju nevestu, koja nikada nije bila moja, i odneo je na krevet u spavaću sobu.

„Mislim da bih mogla da te volim“ šaputala je. Stavio sam joj prst na usta. Nisam hteo reči, hteo sam samo da je ljubim, da je dodirujem, da mirišem njenu kožu.

„Dejzi, moja Dejzi“, mrmljao sam bez glasa, dok sam je milovao, ljubio, dok sam je uzimao, slobodno, nežno, i divlje, belu, drhtavu, pokorenu, moju, na mom velikom krevetu, u mojoj velikoj sobi, u mojoj ogromnoj kući, „Dejzi, moja Dejzi moja si, napokon.“

Zaspala je priljubljena uz mene, kao da je njeno disanje zavisno od moje kože, kao da će umreti, bespomoćna, onog sekunda kada se od mene odvoji.

Posmatrao sam njeno lepo lice, obasjano plavičastom svetlošću noći. Disala je sporo, zadovoljno, mirno, promeškolvivši se ponekad, ne spuštajući ruku sa mojih grudi. Držala se za mene, i u snu.

Mislio sam o onome što je rekla. Da bi se sada, možda, udala za mene. Mislio sam o tome što Srđan nije hteo da joj da moj telefon. Možda je nešto predosećao? Mislio sam o njenim „fenomenalnim“ razlozima koji su je doveli do mene, o njenoj radoznalosti da me vidi i rešenosti da me osvoji, da me poseduje, uprkos tom srećnom, „fenomenalnom braku“, uprkos tom „fenomenalnom životu“ koji su

vodili, i mislio sam o sopstvenim demonima koji su me naveli da flertujem sa ženom svog jedinog prijatelja.

Mislio sam o sopstvenoj zavisti, o mojoj gladi i unutrašnjoj džungli, i nisam, odjednom, znao šta osećam.

Zaspao sam sa njenom rukom na stomaku, zbunjen, kao dete.

Kad sam otvorio oči, Suzane nije bilo u krevetu. Ustao sam i zatekao je u dnevnoj sobi, kako obuva cipele.

„Kuda ćeš?”

„Pozovi mi taksi, moram u hotel”, rekla je nervozno.

„Zašto žuriš, rano je.”

„Ne mogu da ti objašnjavam. Moram da idem odmah.”

Dohvatio sam telefon i pozvao joj taksi.

„Dolazi za pet minuta”, rekao sam, posmatrajući je. Bila je potpuno drugačija nego sinoć. Lice joj je dobilo neki zategnuti izraz, imala je osmeh kao da se zbog nečega izvinjava, otvoreno je izbegavala da me pogleda u oči.

„Je li sve u redu?”

Stajao sam naslonjen na dovratak, ruku prekrštenih preko grudi.

„Niko za ovo ne srne da sazna”, rekla je iznenada, sa izrazom panike na licu.

„Suzana, pobogu”, promućao sam.

„Ja ga volim, Srđana. Ne znam šta mi je bilo. Ovo bi ga ubilo. On je čovek mog života.”

Lice mi se istog trena iskrivilo u osmeh. Zaledio sam se.

„Naravno”, rekao sam gorko. Nisam mogao da verujem u to što čujem. Kakav bedni kliše, kakvo opšte mesto o velikoj ljubavi, krivici, o tome kako „bi ga to ubilo”. Nisam mogao da verujem da mi se to događa, da traži moje, moje!, razumevanje da ga ne povredimo, da obećam da neću ništa učiniti da ugrozim njihov fenomenalni brak i njihovu fenomenalnu sreću, pošto je došla kod mene na utešni seks, na nešto što će pamtiti i vaditi iz svoje utrobe svaki put kad joj zatreba da začini svoj dizajnirani, očaravajući život.

„Ovo je bio trenutak moje slabosti, ti to razumeš, ti si pametan, ali hajde ovo da zaboravimo, kao da se nikada nije desilo. Molim te.” Drhtala je.

Nisam rekao ni reč.

„U ime starog prijateljstva?” Uhvatila me je za mišicu.

Njene oči, pokvarene, sjebane, nisu više mogle da me gledaju. „U ime starog prijateljstva“, rekao sam, posmatrajući je malu, lažljivu, jadnu, kako sitnim koracima, ne osvrćući se, zatvara vrata za sobom.

Stajao sam neko vreme nasred sobe, potpuno prazne glave, nesposoban da se pomerim.

Napolju je rominjala sitna jutarnja kiša.

Sve je bilo kao i uvek, život se nastavljao. Još jedan običan dan.

Skinuo sam se go, izašao u baštu i skočio u bazen. Plutao sam. Bila je to scena kao iz Getsbija.

Da je neko došao da me upuca u potiljak, kao u romanu, ništa se ne bi promenilo. Bio sam mrtav.

OSAM

Krah berze stigao me je u Hjustonu.

Oskar je samo zabrinuto vrteo glavom. Tek tad sam primetio da on ima plave oči. Tek tad sam video Oskara. Prvi put, tada, ugledao sam ga kao ljudsko biće. Iz tih očiju, koje su me gledale razrogačeno, virila je ljudska briga za moju složenu situaciju.

Indeksi na berzi počeli su vrtoglavo da padaju, moji telefoni su luđački zvonili, banke su mi stajale za vratom, piramida mog finansijskog carstva rušila se brzinom munje, a ja sam odjednom postajao dužan. Moji saradnici, direktori, finansijski savetnici, hvatali su se za glave. Oskar je preko telefona i interneta rukovodio tim kriznim štabom, poput generala koji je u takvim bitkama mnogo puta učestvovao. Ponašao se kao neko ko ima strategiju, ko zna šta treba da se radi.

A nije. Niko od nas nije znao.

Bilo mi je jasno da sam pukao.

Stela me je napustila nekoliko dana ranije u Njujorku. Usred tog užasa, očajnički sam je zvao nekoliko puta, ali njen telefon je bio isključen.

Uhvatila me je panika. Rušenje je počelo, znao sam da je to to. Galopiralo je ka meni. Znao sam da sada ne može se zaustavi.

Prvo me je zboleo stomak. Kada su prve loše vesti počele da stižu, otrčao sam u kupatilo i umio se hladnom vodom. Savio sam glavu i držao je nad lavaboombom, ne znam ni sam koliko dugo.

Zašto ljudi, pogođeni lošim vestima, uvek peru lice?

Duboko sam disao. Mislio sam da ću se ugušiti od nedostatka vazduha.

Telefoni su zvonili, Oskar je odgovarao, pregovarao, kalkulirao. Kroz vrata kupatila, u koje sam se zavlačio svakih desetak minuta, dobacivao mi je sve lošije i lošije vesti, predlagao da se pod hitno vratimo u Njujork.

Nisam prvog dana mogao da se pomerim. Sedeo sam u fotelji i, kao robot, gledao vesti. Oskar je obavljao sve ostalo. Finansijski konsultanti predlagali su prodaju mojih kuća, mog voznog parka, konja, mojih biznisa u Rusiji i Kini. Ali sve što sam imao, danas je vredelo duplo manje. Cene su padale.

Preko noći sam bio duplo manje bogat, odnosno, duplo siromašniji. Kredite više nisam mogao da izdržavam, a banke sa kojima sam radio, one koje nisu propale, odbile su da mi daju nove zajmove.

Zujalo mi je u ušima. Kao što sam već rekao, čovek je ono što luči. Ja sam odjednom lučio strah i paniku. Bio je to šok, ravan onome kad čujete da je iznenada umro neko koga ste dobro poznavali. Šok je smenjivao strah, i obrnuto. Počeo sam da se tresem pred nepoznatim. Strah od onoga što dolazi, pomutio mi je moć normalnog rasuđivanja. Panika od gubitka, od očekivanja onog neumitnog, lošeg, slična je strahu od smrti. Izaziva iste fiziološke reakcije. Bol u želucu, drhtanje, osećaj zime, uzaludnost, sve to zajedno, pomešano sa stravičnim nagonom za povraćanjem, to me je obuzelo.

„Bože, da li je moguće“, pitao sam se, tiho, nesposoban da mislim o bilo čemu, osim o tome kako odjednom stojim go, na poslednjem spratu nebodera i gledam u provaliju, u sićušne ljudske prilike koje se, dole, komešaju i žure kao mravi.

Bio je to prvi put, od kako znam za sebe, da sam sa svešču uzeo ime Gospodnje u usta. Setio sam se Boga onog trenutka kada sam začuo histeričan đavolov smeh.

U međuvremenu, stizale su još strašnije vesti. Izvesni lord Arčer, finansijski savetnik Rubena Safiroviča, koga sam jednom upoznao u Londonu, i koji je sa krahom njujorške berze ne samo izgubio sve što je imao nego i postao jedan od najvećih dužnika banaka, džentlmenski je izvršio samoubistvo, upucavši se u glavu na svom imanju u Kotsvoldu, o čemu su izvestili u britanskim tabloidima. Njegovim stopama krenulo je još nekoliko bogataša kojima je krah njujorške berze bukvalno značio rušenje tla pod nogama.

I meni se dešavalo isto. Toliko godina proveo sam zidajući tvrđavu svoje sigurnosti, i ona se u samo nekoliko dana pretvorila u ruševinu. Nestalo je skoro sve što sam imao.

Sigurnost, kakva strašna iluzija!

Pozvao sam Rubina telefonom, ali on nije dizao slušalicu. Ne znam šta sam hteo od njega, valjda samo da mu čujem glas? Pokušao sam da dođem i do Singa, mog bliskog poslovnog prijatelja sa kojim sam radio na kompjuterskim komponentama, ali mi je njegova sekretarica stalno govorila da je na putu. Moji nemački prijatelji imali

su isključene telefone. Svi moji poslovni prijatelji, klasični Dvorjani kakve svet poznaje oduvek, napravljeni kao po modelu čuvenog priručnika jednog isusovca, Baltazara Grasijana, nestali su preko noći. Kome bi, uopšte, više moglo biti zanimljivo moje predsoblje?

Gubitnici su nepodnošljivi, razumete? Ako ljudi naivno veruju da je novac, nekako, plemenito zarazan, pa zato vole da budu u društvu onih koji ga imaju, onda je gubitak novca znak ozbiljne zarazne bolesti, neke vrste društvene gube, od koje se umire. Stigma svih stigmi je gubitak bogatstva, verujte mi, osetio sam to na svojoj koži.

Iako je Oskar bio predlagao da se ni mi ne javljamo poveriocima, kako bismo dobili na vremenu, ja sam znao da je to glup, paničan savet.

„Prodaj sve“, rekao sam, i pokrio se ćebetom preko glave.

Cvokotao sam. Nisam mogao da zaustavim cvokotanje zubima, moja vilica je bila pomahnitala, a moje telo, drhtalo je, kao u groznici.

Sklopčan na dvosedu u hotelskoj sobi u Granduka hotelu u Hjustonu, želeo sam da spavam. Želeo sam da ne čujem ništa. Želeo sam da se isključim, da ne postojim, da ne prisustvujem u vlastitom životu, da ne učestvujem u toj predstavi koja je odjednom dobila razmere tragedije. Nije vredelo, nije bilo moguće verovati u neko predivno čudo koje bi me, u trenutku, spasilo propasti.

Vidite, pomisao na to, na padanje u ambis, pomisao na padanje, ravna je padu. To užasno boli.

Brideo mi je nos. Jedino bi san pomogao, dugačak, duboki san. Da prespavam nekako, ako bi to ikako bilo moguće, da zaboravim da sam izgubio. Da sam se preračunao. Da ništa nije ni stvarno, ni zauvek. Da nema nikakvog večnog ugovora sa sudbinom.

Ali, nisam mogao da spavam, a kamoli da se nadam nekakvom srećnom buđenju. Smanjio sam se, u svakom pogledu. Nije više bilo jutarnje erekcije. Gubitak novca predstavlja simboličku kastraciju. Strah hladi i suši. Strah je poput vazokonstriktora, gušenje, razumete?

Svi moji računi bili su odjednom blokirani, osim jednog, relativno skromnog, u švajcarskoj banci, na koji sam, u godinama mog poslovnog rasta i širenja bio potpuno zaboravio. Sa mojim dotadašnjim životom bilo je gotovo, to mi je bilo jasno, ali to je bilo manje važno pred gigantskim, slonovskim strahom koji me je

gnječio. Ništa nije moglo da me uteši, ni umiri, ništa nije moglo da odagna paniku da to nešto strašno, crno, veliko, besmisleno, užasno, ide ka meni. Da će da me proguta. Kao u bunilu, šaputao sam sebi da je stigao kraj, da spasa nema.

Osećao sam se kao da mi je neko, iz čista mira, javio da mi je ostalo još mesec dana života. Da sam teško bolestan. Da će zavesa uskoro da padne. Da je gotovo. Nisam ozbiljno pomišljao da se ubijem, ali mi je pomisao na život, posle svega ovoga, bila besmislena. Dva dana sam ležao kao zombi, umrtvljen, utrnuo, nesposoban da se pomerim, da mislim, da govorim. Bio sam šćućuren kao prebijeno kuće. Oskar mi je donosio kafe, krofne i koka- kolu, ali nisam mogao ništa da okusim.

Žalio sam sebe. Nisam žalio za kućom u Diseldorfu, koja će otići na doboš, ni za bazenom, đakuzijem, ni za mojim sobama, nameštajem, staklenim zidom, vrtom, gvozdenom kapijom koja se otvarala daljinskim upravljačem. Ni za Urlihom, mojim šoferom, ni za mojim automobilima, mojim sobaricama i baštovanima, (kako sam mogao žaliti za ljudima, kad sam bio uveren da nema nezamenjivih?) ni za mojim vilama, letnjikovcima, ni za šampanjcima koje više neću piti, ni za ekskluzivnim večerama, ni za privatnim avionima kojima sam putovao, ni za mojim kolekcijama odela, košulja i cipela, oh, kako mi je sve to izgledalo besmisleno odjednom.

Žalio sam sebe, izgubljenog, u toj sobi u tom elitnom Granduka hotelu, u kojoj se prozori ne otvaraju i u kojoj se osećam, odjednom, kao u skupom staklenom kavezu.

Nije mi bilo žao ničega opipljivog, ničega što je moglo da se kupi, ničega što sam imao. Ali, bolela me je ta pomisao da više nema ničeg, da sam izgubio, da su oko mene samo ostaci, mrvice mog sveta koji sam tako dugo stvarao. Da, kad zatvorim oči, ne mogu da zamislim moje brojke, moje brojeve, drage cifre koje su me godinama umirivale.

Pomisao na novac, pomisao na moj novac, na tu divnu najslađu iluziju, koje više nema, bolela me je najviše.

Pa ipak, posedovanje, to je samo misao o posedovanju.

Kad sam bio mali, mislio sam da imati znači držati u ruci. Imam ono što držim, što mogu da obuhvatim rukama, ili pogledom. Kad sam

počeo da zarađujem veliki novac, posedovanje se sve više pretvaralo u osećaj, u misao, u zamišljanje onoga što je moje. Pomisao na ono što imam, a što ne držim u rukama i što ne mogu da obuhvatim pogledom, uvek je bila apstraktna - to nikada nije bila slika ničega drugog osim simbola količine koji su određivali moj doživljaj sveta i mene u njemu.

To sa novcem i tom njegovom apstraktnošću, palo mi je na pamet, tek tad. Kad sam ga gubio. Kad sam imao vremena, koliko želim, da razmišljam o njemu.

Vidite, neko bi plakao na mom mestu, neko bi pokušao da se ubije, a ja sam, uz svo ono drhtanje i napade panike, iznenada došao do tog neverovatnog zaključka. O iluziji, osećaju, i apstrakciji koja je u vezi sa novcem. Što ga više imate, to je on apstraktniji, to je on manje opipljiv.

„Prodaj sve“, rekao sam zabezeknutom Oskaru, čije je lice izražavalo mešavinu panike i ponosa što je dobio priliku da bar u poslednjoj sceni, pred padanje zavese, bude glavni. Da on bude taj koji će mi ljubazno ispostaviti završni račun. Znao sam da u tom trenutku ne može više ništa da se uradi.

Detalji sloma, kao ni detalji uspona, ta tehnologija penjanja i pada uopšte nije preterano zanimljiva za opisivanje. Ako sam vam rekao da je moj uspon bio obavijen izvesnom maglovitošću, moj pad je bio jasan poput bilo kog teksta iz novina.

Dakle, moja obest, osećaj veličine i neograničene moći, ustuknuli su pred tom otvorenim kapijom propasti iz koje je duvao ledeni, mračni vetar. Iznenada sam se osećao kao običan, usamljen, jadan mali čovek, to je bila jedina egzaktna misao do koje sam došao.

Posegao sam za paklom cigareta. Ali, u ovoj sobi se ne otvaraju prozori, a detektori dima su postavljeni svuda.

„Bio je u pravi onaj logoreični Srđan, ovo je savršeni, aseptični logor, na koji ne samo da sam dobrovoljno pristao, nego sam još u njemu uživao“, pomislio sam besno.

„Ogled o dobrovoljnom ropstvu“, Etjena de Boasija, taj naslov mi je pao na pamet. To je ništa prema ovom ropstvu u kome sam ja, i koje je još činilo da se osećam superiorno.

Pomislio sam kako sam, da sam samo imao mozga, da sam samo imao volje da razmišljam, mogao da, bar, budem u nekom manje

luksuznom hotelu u kome se prozori normalno otvaraju, i u kome je moguće disati bez kontrole supervizora, i u kome je moguće kršiti pravila. Bio sam spreman da u tom neverovatnom trenutku dam sve što više nemam, za jednu cigaretu.

Ali, pokorno i bespomoćno vratio sam paklu u džep sakoa. I, tek tog trenutka sam se setio da u unutrašnjem džepu imam, još uvek, nešto, nešto što do tada nije bilo dostojno čak ni šanse da ga zapamtim.

Bilo je to Stelino pismo.

„Prokrijumčarila se moja bolja prošlost u ovaj slupani trenutak“, to sam pomislio dok sam ga držao u ruci.

„Ne mogu u ovom terarijumu bez vazduha da ga pročitam. Moram da izađem napolje. Moram da odem odavde.“

Uzeo sam torbu i spakovao u nju najnužnije stvari. U ormanu su ostale prazne vešalice koje su se klatile, poput kostura jednog života koji je otišao. Tad sam video nešto - da život može biti opisan i metaforom o hotelskom ormanu, o praznim vešalicama koje čekaju da ih obgrle novi gosti, o ispunjavanju prostora koji je pre nas zaposedao neko drugi. O tome kako sam bio gost. I o tome kako sam sada ispraznio prostor, jer odlazim. I kako to jeste neka vrsta male simboličke smrti. Ali, nisam hteo da se ubijem.

Izašao sam napolje. Hodao sam Uptown Park bulevarom. Neočekivano, osećao sam se lak. I mlad.

Suton u gradu na Divljem Zapadu, to označava početak ili srećni kraj u kome pobeđuje usamljeni gringo, ali sada, dok ga ja posmatram, ne znači ništa. Ništa od toga.

Ulicom su tutnjali automobili, nije bilo ničeg za pamćenje, zaista.

Hodao sam dugo dok nisam naišao na praznu klupu. Seo sam, kao početnik, kao neko ko tek treba da se otisne na svoje putovanje, zapalio sam cigaretu, i nije me bilo briga. Odjednom me nije bilo briga.

Jedno malo, jebeno, ljudsko zadovoljstvo, koje niko nije mogao da mi oduzme, bila je to jedina stvar koja mi je u poslednjih nekoliko dana vratila osmeh na lice, slast tog prvog dima koji sam zadovoljno povukao, na klupi u gradskom parku, u gradu u kome se nikada nisam prošetao, to je bilo nešto.

A onda sam otvorio njeno pismo.

Rukopis joj je bio lep, ispisan, prvo što sam pomislio bilo je da mora da ga je pisala cele noći, one noći kada sam izašao sa malom manekenkom.

Zapalio sam još jednu cigaretu i počeo da ga čitam.

„Dragi Her, Predsedniče, poznajem Vas dovoljno dobro da znam da ovo moje pismo nećete čitati istoga dana kada ga budete dobili, a najverovatnije ni narednih nekoliko dana, s obzirom da znam da ćete imati mnogo obaveza u Hjustonu, koje sam Vam ranije zakazala, pa ne očekujem bilo kakvu vrelu reakciju.

Napuštam Vas, posle nešto više od jedanaest godina vernog služenja. Namerno upotrebljavam taj izraz, jer on najtačnije i najkraće objašnjava naš uzajamni odnos. Nadam se da shvatate da je moja odluka neopoziva, da sam dobro razmislila i da nije u pitanju nikakav kapric, ni moja vikend-ljutnja.

Tih naših jedanaest godina persiranja jesu najlepše i najmračnije godine mog života o kome Vi, uporno, niste hteli ništa da znate. Bilo Vam je dovoljno što sam bila tu, uvek, kad pozovete telefonom, kad pucnete prstima, ja, Vaš mali paž, sa dobrim nogama, koji Vam nikada ništa nije odbio, i za svoju lojalnost, pokornost i posvećenost u poslovnom i erotskom smislu, bio odlično nagrađen. Za Vas su stvari bile veoma jasne - Vi ste mene plaćali.

Za mene su bile drugačije. Volela sam Vas. I to sam Vam govorila, i znala sam da volite to da čujete, bili ste uvek gladni tih mojih reči: takvima kao što ste Vi, nesposobnima da vole ikoga osim sebe, glad, za ljubavlju drugih, nikada ne može biti utoljena. Pretpostavljam da sam Vas, ako ničim drugim, osvojila bar tom mojom bezuslovnom dugogodišnjom ljubavlju.

Nisam imala iluzije. Nikada mi niste rekli da me volite, a ipak, niste mogli bez mene.

Svaki savršeni sluga obožava - ne svoga gospodara, nego sopstvenu nezamenjivost.

I, upravo se ta moja ljubav prema Vama, na koju niste odgovarali, osim ako u svom malom srcu niste nekada pomislili da je seks sa mnom najviše što možete da mi date od sebe, sa godinama, pretvarala u moju opijenost sopstvenim značajem u Vašem životu. Na neki način, mi smo bili savrsen par - svako od nas uživao je u

ose čaju vlastite moći. I ja sam imala moć nad Vama. Vaš život bio je u mojim rukama.

Jedno vreme to me je ispunjavalo ogromnim zadovoljstvom, koje nije moglo biti ozbiljno pomućeno čak ni u onim trenucima kada ste dovodili druge žene, kada ste od mene pravili svog erotskog dobavljača i kada ste na sve moguće načine pokušavali da mi poručite da sa Vama, ako imam ikakve nade, treba da prestanem da se nadam. Ponekad sam priznajem, patila u svojoj sobi, i Vi ste to morali znati, iako sam se trudila da to sakrijem od Vas, ali pomišljala sam da Vas čak i ta moja patnja, nekako, vezuje za mene.

Pre dve godine, prvi put sam pomislila kako je sve to besmisleno. To naše „Vi“, taj naš odnos, te Vaše povremene nežnosti, ta moja žudnja za Vama i ta Vaša potreba da me neprestano držite na distanci, podsećajući me, na razne suptilne načine, da sam u Vašoj službi.

Iznenada sam jednog jutra ugledala to beskonačno ponavljanje naših života, to da se odavno ništa ne događa, taj uvek isti ritual pokreta, navika, želja, putovanja, lap-topova u avionima, mobilnih telefona, prijavljivanja u hotelima, kofera na točkice, videla sam Vaš potiljak koji je još više osedeo, gledala sam Vas kako ste nagnuti, nad ekranom Vašeg kompjutera, i osetila sam taj isti miris aviona, lifta, hotela, kancelarije, i videla sam, odjednom, sebe, u tom Vašem kavezu u kome vreme stoji, i bilo mi nas je žao oboje. Vas, koji ne vidite da stavite, i mene koja sam zaboravila da vreme postoji i izvan Vas i Vašeg zatvorenog sveta. Bilo je to onog jutra kada ste mi, kao iznenađenje, ali i kao nagradu za dugogodišnju vernost, dali ključeve i vlasnički list stana koji ste mi kupili.

Ne želim da pomislite da nisam bila zahvalna, naravno da jesam, ali sam u jednom majušnom trenutku taj Vaš velikodušni gest osetila i kao izvesnu vrstu isplate za minuli rad, kao da ste tim velikim poklonom hteli da mi stavite do znanja daje sa jednom fazom našeg odnosa gotovo. Osetila sam se kao svaka skupa kurva, ali bez slobode. Kao da ste me tim gestom, a s obzirom na moje godine, džentlmenški poslali u erotsku invalidsku penziju. Sa mojih, tada, 37 godina, u Vašem svetu bila sam prestara.

Pomislila sam na vreme koje sam provela sa Vama, na godine u kojima sam dosta toga dobila, i neuporedivo više izgubila. Od tog

trenutka, počela sam da maštam o trenutku kada ću skupiti hrabrosti da Vas napustim.

Moji odlasci u Beograd postali su sve češći. Isprva sam tamo odlazila da bih se odmorila od Vas, da bih naučila da živim bez Vašeg prisustva, da bih udahnula vazduh jednog drugog života u kome postoji nešto obično, živo i nesavršeno.

A onda sam tamo upoznala nekog ko je bio kao Beograd. Nesavršen, živ, i običan. Nekoga ko nikada u životu nije ušao u Armani radnju, nekoga ko nikada nije leteo privatnim avionom, i nekoga ko, uprkos činjenici da nema pojma šta je Petrus, ume da se smeje, da govori, da gleda i da sanja. Nekoga ko nikada nije išao na kurve, jer je žene gledao drugim očima, nekoga ko nikada nije platio seks, jer je to za njega pitanje bliskosti, a ne fiziologije i ne društvenog statusa.

Od tog trenutka, neprestano sam Vas poredila. Pogađate, sve je išlo u njegovu korist. I što sam se više divila tom živom, običnom i nesavršenom čoveku, to sam Vas više mrzela, i to mi je bilo teže da podnosim svaki trenutak u Vašoj naduvenoj, uobraženoj i praznoj blizini. Ali ostajala sam još, navika je čudna stvar, čovek je gadna životinja koja nauči da voli i sopstveni bol. Ostala sam, dakle, i iz osećanja odgovornosti, između ostalog, prema činjenici da ste mi kupili stan. Time ste me još više posedovali, a ja sam Vas još više prezirala.

Kada ste mi prošle nedelje naredili da ostanem, da ne idem u Beograd i da sa Vama putujem na Mikonos, znala sam da će to biti kraj. Nisam znala kako to da uradim, ali tad sam Vas napustila, tad, kad ste mi rekli da moram da putujem sa Vama, kad ste mi oteli moj vikend, tada kada je celo to kapriciozno putovanje ličilo na otimanje, na haranje, na suptilno silovanje. Kako sam mogla da Vam kažem „ne“? Sa tim ste računali, očigledno, da neće biti opiranja, da neće biti odbijanja. Sutradan ste me brzopotezno vratili u Beograd, uvereni da ste me ponovo osvojili. A niste ni sanjali da sam sa Vama krenula u Njujork, samo da bih lakše mogla da pobegnem od Vas.

Gađenje prema Vama odjednom je smenilo osećanje dubokog žaljenja.

Ja sada Vas žalim. Vi ste jedan prazan, promašen čovek, izgubljen među viljuškama, avionskim kartama, i plastičnim karticama, među

ljudima koji Vas se ne tiču, i kojih se Vi tičete još manje.

Protraćili ste svoj život, a pokušali ste da protraćite i moj.

Vi ste jedan tužan čovek.

*Mislim da sam otplatila, Her Predsedniče, sve što sam dobila.
Napuštam Vašu službu, i ne tražim nikakve preporuke.*

Više me nikada nećete videti.

Stela

* * *

To je bilo to.

Zurio sam nekoliko sekundi u prazno. U glavi mi je odzvanjao njen glas, te njene reči da sam prazan, promašen, tužan čovek. Spustio sam glavu u šake i duboko udahnuo. Gledao sam u zemlju, u vrhove svojih skupih cipela koje su se sijale čak i pod zagasitom svetlošću sutona. I, nisam video ništa. Ništa vredno pažnje.

Ulične lampe već su počele da se pale, iako je tamni purpur zapada još uvek bojio nebo.

Usta su mi bila suva. Osetio sam se isprano i osušeno.

Stelino pismo me je pogodilo daleko više nego što sam to mogao da pretpostavim. Ne samo činjenica što je našla u Beogradu nekog čoveka u

koga se zaljubila, nego zato što je svu razliku između mene i tog, drugog, opisala recima, tačnim, i običnim, i nežnim, koje sam zaboravio. Koje nisam čuo ko zna od kad.

„Nesavršen, živ i običan, kao Beograd." Ponovo sam to pročitao.

To, taj kratki, jezgroviti, mali opis, pogodio me je najviše. U njemu je bilo više o Steli, nego što sam saznao o njoj za ovih skoro dvanaest godina koliko sam je poznavao. U njemu je bilo nečeg kiselog i bolnog u vezi sa mnom. Nije me moglo biti u njemu, u tom opisu, i odjednom mi nije zbog toga bilo pravo.

Pepeo je padao po mojim izglaćanim cipelama, poput nekog mrtvog crnog snega. Pored klupe na kojoj sam sedeo, prošao je, mlateći repom, jedan veliki labrador retriever. Mladić od tridesetak godina nežno ga je pozvao, pas mu je prišao i liznuo mu ruku. Nastavili su dalje. Odjednom sam im zavideo. Bili su živi, obični i nesavršeni. Čovek i njegov verni pas.

Ja sam bio sam.

Tama je obojila nebo, a moje srce je postalo tužno.

„Ljudi koji me se ne tiču, ljudi kojih se ne tičem“, to mi je odzvanjalo u glavi. Nisam imao više nikoga, i Steline reči duboko su me ranjavale. Nisam imao prijatelja, a uspeo sam da oteram od sebe i Stelu, jedinu osobu kojoj je bilo stalo, do mene. Odjednom, nisam imao nikoga, i za to sam, to mi je bilo jasno, bio sam kriv. Ne pamtim kad sam se tako osećao, tako poražen, i tako izgubljen. Nešto teško odjednom mi je pritislulo grudni koš, i nešto u uglovima očiju me je pecnulo.

Zazvonio mi je „mobilni za hitne slučajeve“. Oskar je u panici zvao da pita gde sam.

Ne znam, više, šta sam mu rekao.

„Na kraju“, pomislio sam, „na mom brodu ostao je još samo Oskar, ali i on će me napustiti“.

Bilo je to pitanje dana, ali nije me više bilo briga. Nek odu svi. Kad se čovek pomiri sa silaskom, onda u tome može da bude i izvesne lepote.

Oskar je tražio instrukcije šta da radi i koje poteze da povlači, kao da je bilo nekog prostora za manevar, i ne znam šta sam mu govorio, ne znam šta sam mu rekao, jer sam mislio samo o Stelinim rečima.

Nisam mislio o njoj. Na trenutak sam bio pokušao da zamislim njeno lice, ali nisam mogao. Jedino što mi je dolazilo u sećanje, bila je ona kratka, brza sličica njenih prstiju kojima mi maše, uzdržano, poslednji put, u lobiju hotela u Njujorku. Samo to.

Mislio sam o onome što je napisala. O tome da sam ja jedan tužan čovek. Da sam promašen. Da sam prazan.

„Kako je to mislila, prazan?“, bunio se moj povređeni ego. „Emocionalno prazan? To bih još mogao da joj priznam. Ali nije valjda mislila intelektualno prazan, ili duhovno prazan?“

Savio sam pismo i vratio ga u džep sakoa.

Ustao sam, uzeo svoju torbu i krenuo da hodam.

Znate šta je čudno?

Stela je bila u pravu. Bio sam prazan. Osećao sam se prazno, osušeno. Unutra, u meni, izgleda odavno više nije bilo ničega, ali to nisam bio stigao da vidim. Kako sam postao tako okamenjen? U

meni više nije bilo ničega, pa čak ni straha. Oko mene više nije bilo skoro ničega. Bio sam kao balon koji je neka nevidljiva ruka držala na končiću da ne odleti.

Pomislio sam zatim na njeno iskreno priznanje, da me je mrzela i da me je prezirala. Čudno, nisam bio ljut zbog toga. Nisam bio povređen. Imala je razloga i za jedno i za drugo.

„Ko bi, uostalom“, pomislio sam, „mogao da o meni kaže neke lepe reči? I kakve bih to lepe reči o sebi želeo da čujem. Da sam dobar čovek?“

Tja, dobrota je odavno prestala da bude vrhunska vrednost u mom svetu. Godinama sam samo želeo da čujem da sam uspešan čovek. Da sam bogat čovek, da sam moćan. Ali, odjednom, sve mi te reči zvuče prazno i besmisleno. Može li se čitav jedan život, sve te godine provedene u naporu da se napravi veliko bogatstvo, da bih postao neko drugi, opisati u samo tri reči, a da to ikom, osim kakvom prostaku i glupaku, bude dovoljno? Odjednom, ni to nije više bilo dovoljno.

Šta bih, uostalom, ja, još, mogao da kažem o sebi, a da to bude utešnije od Stelinih zaključaka? Ko bi o meni mogao da kaže više od ovoga što je rekla Stela? Ko bi o meni, uopšte, mogao da kaže više od nekoliko opštih rečenica, primenjivih na svakoga ko je iole nešto zaradio u životu? Kakav paradoks - sve sam radio samo da bih ostavio utisak izuzetnosti, a na kraju sam se suočio sa najopštijim od opštih mesta - o meni ne bi moglo da se kaže skoro ništa više osim da sam uspešan, bogat, i sam.

Sada? Sada sam bio samo sam.

Napisala je i da nisam shvatao da starim. I, i to je bila istina. Čovek sa toliko novca koliko sam ja imao, ne mora vreme uopšte da uzima kao bilo kakvu relevantnu kategoriju u sagledavanju sebe.

Ali, šta znači to njeno „da starim“? Nisam imao, nikada, problem sa tim. Naprotiv, uvek sam bio u najboljim godinama, i sada sam u najboljim godinama, nikada nisam imao problem da pridobijem bilo koju ženu, i proseda kosa mi odlično stoji. Pa ipak, odjednom, dok izlazim iz tog parka, zbunjen i razvaljen, iznenadno osećanje proćerdanosti počinje da me obuzima.

Na kraju, posle svega, i posle toliko godina, evo me sa torbom, kako koračam ulicama kojima nikada nisam hodao i razmišljam o

putu koji sam prešao.

Izgubljen sredovečni dečak, koji nema više nikoga. Stvarno, starim.

Oskaru sam javio da moram da otputujem na nekoliko dana i da on završi sve što može, da ću mu se ja javiti, da ne treba on mene da zove bez preke potrebe.

„Razumem, gospodine“, rekao je to tonom kao da mi izjavljuje saučešće.

Zaustavio sam taksi.

„Na aerodrom, molim Vas“, rekao sam, i na tren sam zatvorio oči. Nisam imao kuda da odem, aerodrom mi se činio kao najbolje rešenje, koje nudi najviše mogućnosti. Uhvatiću prvi let, za bilo kuda. Leteću. Stići ću, valjda, negde.

Pomislio sam na Oskarovo „razumem“ i počeo sam da se smejem.

Taksi je mirisao na jak osveživač vazduha, pomešan sa slatkastim mirisom znoja vozača. Pomislio sam na istinu Stelinog pisma, mislio sam o tome kako sam se izgubio, i na činjenicu da, posle milijardu godina, ponovo sedim u nekom gradskom taksiju, i posmatram svet iz vizure običnog čoveka. Ponovo sam bio običan čovek, na zadnjem sedištu taksija.

Zurio sam kroz prozor. Bilo je bolje misliti o tome, posmatrati ljude u pokretu, druge automobile, menjanje boje neba, bludeti pogledom, pronaći nešto u svakom kadru, nego misliti na ono sa čime sam ostavio Oskara.

Bežao sam, i bilo mi je lepo. Osetio sam se kao klinac koji beži od kuće, jer ne može da se suoči sa kaznom za svinjariju koju je napravio u školi.

Setio sam se sebe, u Beogradu, kako vozim taksi. Nešto mi je govorilo da se elipsa mog života polako zatvara, da se neumitno vraćam sebi, od koga sam pobegao. Sa radija je dopirao setni ženski glas. Kantri. Možda je bila Petsi Klajn? Utonuo sam u iznenadnu melanholiju.

Posmatrao sam potiljak taksiste. Mršav vrat, proseda kosa sa malo dužim loknicama, karirana košulja. „O čemu li ovaj baja razmišlja“, pitao sam se, dok sam gledao njegovu liniju vrata i pomalo umorna, pogrbljena ramena.

„Odakle li je“, pitao sam se, dok sam pogledom tražio njegovu profesionalnu legitimaciju.

A onda, samo što se nisam udavio.

Napred, odmah ispod taksimetra, na plastificiranoj legitimaciji, na kojoj je stajala i fotografija muškarca, video sam prezime koje nije bilo američko. Koje nikako nije moglo biti američko. Nagnuo sam se malo napred da bolje vidim. Na sledećem semaforu koji je bolje osvetlio unutrašnjost auta, mogao sam lepo da pročitam:

„Žarko Bubalo”, i identifikacioni broj.

„Žare”, rekao sam i kucnuo ga po ramenu.

Čovek je skoro odskočio u svom sedištu, a onda je naglo zakočio. Otvorenih usta okrenuo se ka meni.

„Žare”, ponovio sam, osmehnuvši se kao da sam video najvažniju osobu u životu.

Posmatrao me je nekoliko sekundi, bez reči, bez grimase, očigledno je pokušavao da smesti moj sadašnji lik u fioku svog detinjstva, i da sve to uklopi u taj prostor njegovog taksija, u osam uveče, u Hjustonu, dvadeset godina pošto smo se poslednji put videli.

„Jebote..., burazeru, nisi valjda ti...” promumlao je u neverici...

„Ja sam, Slinavi...”

„Čekaj da te bolje pogledam.... Ne mogu da verujem.”

„Ni ja”, rekao sam, lupnuvši ga po ramenu, kao nekad, kad smo bili mali.

U istom trenutku obojica smo otvorili vrata automobila, izašli napolje i krenuli jedno drugom u susret. Neki automobili su nam trubili, neki su usporavali prolazeći pored nas, misleći da ćemo da se bijemo, neko je čak doviknuo nešto u stilu „šta vam je”, ali nas dvojica smo se našli ispred haube, stajali smo tako, nekoliko sekundi, posmatrajući jedan drugog, a onda smo se zagrlili.

„Ovo je stvarno neverovatno”, rekao sam dok sam ponovo ulazio u Žarkov taksij.

Žare je sedao za volan i brisao suze.

„Izvini, jebi ga, mnogo mi je ovo potresno. Da mog starog druga, posle toliko godina, sretnem ovako.”

Dok smo se vozili, ispričao mi je da u Americi živi već deset godina, da je dobio zelenu kartu „na lutriji” preko interneta, i da je ovde došao da započne novi život, pošto se razveo, pošto mu je bivša

žena ograničavala da vida dete, pošto je pokušala i uspela da mu uzme stan.

„Jebi ga, tako je kako je, ali ja ipak volim život i ne žalim se.“

Govorio mi je kako svake godine dolazi u Beograd da vidi ćerku koja sada ima osamnaest godina, da je održao sva stara prijateljstva iz kraja, i da voli Ameriku, bez obzira na sve.

Uživao sam slušajući ga.

„Kakav radostan čovek“, pomislio sam.

Seo sam napred, pored njega, i gledao njegov profil, uživao u njegovom beogradskom akcentu, u njegovim forama, kakve nisam čuo godinama, u njegovom, u našem slengu, i uspevao sam, lako, da prizovem sličicu svega o čemu je on govorio. Osnovna škola, miris lipa, naša stara i senilna učiteljica, kako smo „vozili kola“, kako smo zamišljali Punjenu Pticu kako se „prca“ sa nekim pevačem zabavne muzike. Smejali smo se naglas. Ponovo sam imao šesnaest godina, i bilo mi je lepo.

Rekao mi je da ovde ima devojkicu sa kojom živi već nekoliko godina, polu-Indijanku, Lindu, da ona ima mali salon za tetoviranje, i da je, napokon, pronašao sebe.

„Sednemo u kola i putujemo, San Antonio, Dalas, Gulf Coast, Dolina Rio Grande, i nikad nam nije dosadno. Prelepo nam je.“

Govorio je o tome kako ga je ona naučila da meditira, da vežba jogu, da svakog jutra napravi Pozdrav suncu, i da mu je život, napokon, sređen.

„Ne mrzi me da učim, kapiraš, i zato mi nikad nije dosadno. Linda je pravi rasadnik znanja“, govorio je sa oduševljenjem.

„A ti, stari druže, šta ima kod tebe“, pitao je.

„Duga je to priča“, rekao sam, a u stvari nisam imao šta da mu kažem. Šta sam mogao da mu kažem?

Da sam upravo pukao? Da sam izgubio užasno mnogo novca, da moj ionako besmisleni život sada postaje još besmisleniji? Da nisam našao večitu sreću ni u čemu, pa ni u zarađivanju novca? Da ne znam kad sam poslednji put bio ispunjen. Da, u stvari, nemam pojma kada sam poslednji put uopšte razmišljao o tome da li sam srećan i koliko sam ispunjen? Da sam bio jedna mašina, da sam, u stvari, promašio sve. Da imam nekoliko automobila i mnogo Armani odela, zar to da mu kažem? Da ne znam kako je prošlo mojih dvadeset

godina. Da imam da se sećam jedino onoga čega više nemam. Moj život više nije bio sređen. Nisam imao nikakvu Lindu koja bi me inspirisala, nisam učio ništa novo. Odavno sam bio prestao da učim.

Šta sam mogao da mu kažem? Da više nisam milioner, da nisam oženjen, da nisam zaljubljen, da nemam decu, da nemam više nikog.

Slinavi Žare delovao je kao srećan čovek. Nisam mogao tačno da definišem tu sreću, ali osećao sam je. Na trenutak sam mu zavideo.

„Nameravaš da ostaneš u Americi, nećeš se vraćati u Beograd”, pitao sam, pokušavajući da skrenem temu sa sopstvenog života.

„Nikad se ne zna, ali za sada sam dobro, ovde mi odgovara. Možda će Milica, moja ćerka, doći sledeće godine da studira u Americi, a ti?”

„Da li ću se vratiti u Beograd?”

„Aha. Koliko dugo nisi bio?”

„Odavno”, rekao sam i odjednom sam se osetio krivim.

Auto se približavao aerodromu.

Žare se nakašljao.

„Nemaš pojma koliko si onda... učinio za mene. Kad si mi dao pare za auto...”

„Pusti to”, rekao sam suvo.

Nikada nisam voleo te sentimentalne izlive. „Priatelji treba da se nađu jedni drugima.”

„Ne znam, brate, kako da ti se zahvalim, razmišljam o tome od kako smo se izljubili.”

„Pa, na primer, mogli smo da odemo na pivo”, izletelo mi je. Stvarno mi se pilo pivo. Uostalom i nisam znao kuda idem.

Nasmejao se.

„Sad ćeš da padneš u nesvest”, rekao je gledajući me pravo u oči.

„Ne pijem alkohol već dve godine. Samo čajeve, a i u devet treba da budem na jogi, Linda me čeka.”

„Ma ne, nisam mislio sada”, slagao sam, pokušavajući da sakrijem neprijatnost.

„Sada i da možeš ti, ja ne bih mogao, nemam vremena, moram da uhvatim neki avion za Evropu. Nešto mi je hitno iskrslo. Drugi put ćemo, ja vodim”, rekao sam okrećući glavu ka prozoru. Bilo mi je neprijatno.

Okrenuo se i pogledao me, a zatim mi je namignuo.

„Nešto veliko?”

Slegnuo sam ramenima, značajno ga pogledavši.

„Daj, pre nego što se rastanemo, da razmenimo e-mailove”, rekao je, vadeći žurno olovku i parče papira iz pretinca i počeo da piše.

„Pa, sledeći put, kad te život nanese u Hjuston, da mi se javiš, da nešto organizujemo.”

„Naravno, obavezno”, rekao sam, a neka iznenadna tuga ščepala me je za grlo.

„I on me je otkaćio”, pomislio sam.

Izašao sam iz taksija, izljubio se sa njim, i uzeo moju torbu.

Trubnuo mi je, dok je odlazio. Nisam se okrenuo.

Nikada nisam bio tako sam.

DEVET

Plijuštala je prava jesenja kiša. Gledao sam kroz prozor, oktobarsko nebo bilo je sivo kao miš, pa je zelenilo u mojoj bašti bilo još zelenije pod tom zagasitom svetlošću neba.

Agent za prodaju nekretnina juče je već treći put dolazio, dovodeći mi potencijalne kupce za kuću, i upravo mi je bio javio da kupoprodajni ugovor samo što nije potpisan. Nisam nikada hteo da budem tu, dok stranci šetaju mojim domom, proveravaju stanje zidova, parketa, instalacija i izgled kupatila.

Moju kuću, sa svim nameštajem, javio mi je, kupiće jedan bogati advokat, kome se žuri da se smesti, i spreman je da plati odličnu cenu, samo da se pod hitno useli jer mu je žena pred porođajem.

Nije me bilo briga. Ionako, čovek ne može sa sobom da nosi kožne garniture, lampe i ogledala.

Lakši čovek bolje putuje, zar ne?

Bazen još uvek nije bio ispražnjen, iako je sezona lošeg vremena u Diseldorfu već počela. Kišne kapi srljale su u tirkiznu vodu bazena, a moje cveće koje je tako lepo održavala frau Ilze, savijalo se pod težinom kiše.

To je bilo to. Moja jesen.

Pustio sam Bramsove Sonate za violončelo, u izvođenju Mstislava Rostropoviča i Rudolfa Serkina za klavir. Bila je to muzika za kišu. Muzika za moje mokro raspoloženje.

Nekoliko dana ranije, već sam pažljivo bio pregledao svoj garderober. Bila je to soba od dvadesetak kvadrata sa plakarima od poda do plafona, u kojima sam držao svoju odeću. Verovali ili ne, izbrojao sam - imao sam šezdeset tri odela. Četrdeset osam pari cipela. O košuljama, majicama, džemperima da i ne govorim. Trideset pari farmerki, neke od njih nijednom nisam bio obukao. Petnaest pari tenis patika. Sportske opreme, toliko - da sam mogao da otvorim sportsku radnju. Bio je to pravi muzej taštine, muzej trošenja.

Odlučio sam da se dovedem u red. Bio sam već pozvao neke naše momke

iz Diseldorfa da dođu i to pogledaju. Jedno Pradino odelo, kupljeno pre nekoliko godina, nisam nijednom obukao. Neka od mojih odela

bila su nošena samo jednom. Prodaće sve, osim četiri odela koja sam ostavio, nekoliko pari farmerki, džempera i košulja. Odlučio sam da zadržim dvadeset pari obuće. Uvek sam bio slab na cipele. Ostalo će da spakuju ovih dana i da odnesu u Armiju spasa.

Šetao sam kroz kuću, posmatrajući stvari kojima sam je napunio. Za mnom se uvijao setni zvuk violončela, grleći me, poput divne, verne žene.

U mojoj trpezariji, bila su četiri servisa za dvanaest osoba. Nijedan nikada nije korišćen. U jednom ormanu stajale su samo čaše, svih veličina, vrsta i oblika. U drugom su stajala pića, a moja kolekcija vina, u podrumu, brojala je nekoliko stotina ekskluzivnih flaša koje sam skupljao godinama. I to ću prodati, dobio sam fantastičnu ponudu za njih. Za sebe ću zadržati samo jednu kasetu bordoa.

Lusteri, od kristalnih - do kreacija poznatih umetnika, ostaju, kao i sve ostalo, u enterijeru koji je za mnogo novca, i sa puno ukusa uredio Jirgen Knaus. Sve ostavljam. Skoro netaknutu kuhinju, nameštene sobe, predvorja, kupatila, plakare, prozore, zavese, debele tepihe, plazma televizore, muzičke stubove, stilske komode i fotelje, nameštaj najčuvenijih dizajnera. Police za knjige, bez knjiga. Uzeću samo moju kolekciju muzičkih CD.

Deset godina živeo sam u toj kući, a ničim je nisam dotakao, ničim je nisam učinio posebnom, mojom. Odlazim, a da nikakav sopstveni pečat nisam ostavio. Pomislio sam da je, u stvari, takav moj ceo život. Bila je to kuća bogataša, i ništa više.

Slike su već bile skinute sa zidova, već su bile prodate. One su ionako bile investicija koja mi se, posle svega, ipak isplatila.

Jutros sam, na predlog agenta za prodaju kuće, krenuo da pokupim lične predmete, moje sitne memorabilije i spakujem ih negde, pre nego što u kuću nagrnu novi vlasnici. Ostao sam zapanjen kada sam video da toga skoro da i nemam. Nisam imao uramljenje fotografije porodice, prijatelja, drage poklone, školjke, sitnice, uspomene sa letovanja. Našao sam samo jedan svileni šal, boje belanceta, najverovatnije, Stelin.

Živeo sam bez sećanja. Nije bilo skoro ničega što bih mogao da stavim u tu kutiju. Nisam radio na vlastitim uspomenuama. Svih ovih godina nisam uopšte gledao u prošlost, nego samo u budućnost. Sve što je postojalo u mojoj kući, bilo je tu kao ukras, kao detalj koji

upotpunjava celinu, ali bez ikakvog intimnog značenja - dizajner je to tako postavio - ovde svećnjake, ovde vazu, ovde sat, i to je bilo to.

Nisam našao ništa, osim jedne male stvari.

U jednoj fioci, među dokumentima, pronašao sam jednu porcelansku figurinu koja je bila minijaturna imitacija čuvenog Rodenovog „Poljupca“. Tu figurinu, ne veću od dve šake, poklonila mi je moja majka, Danica, kad je poslednji put bila kod mene u gostima.

Kad sam je jutros ugledao, pošto sam je odmotao iz bordo salvete u koju je bila umotana, krenuo sam da jecam kao dete.

Seo sam na ivicu kreveta u spavaćoj sobi, a iz mene su, iznenada, poput oslobođenih poludelih ptica, izletali glasni jecaji.

Plakao sam zbog tog komada porcelana koji je stajao u mojoj ruci, i koji je otvorio zapeklu slavinu moga srca. Odjednom je sve pokuljalo iz mene.

Plakao sam zbog „Poljupca“, zbog moje majke, zbog sebe, promašenog, zbog celog mog života koji više nije vodio nikuda. Koji, izgleda, nikada nije vodio nikuda. Kiša je dobovala po simsu moga prozora, sivilo neba leglo je po meni, po mojoj sobi, po mojim, odjednom pomahnitalim, uspomenuama.

Slika je došla sama.

Izvadila je bila figurinu iz kofera i sa neverovatnim ponosom mi poklonila „Poljubac“.

„Da stoji ispod ove stilske lampe, mnogo će lepo da izgleda“, rekla je stavljajući „Poljubac“ na komodu.

Htela je da mi pokaže da me voli, da brine, da je razmišljala šta da mi da, a da se ne iznerviram. Moja majka je očigledno birala figurinu danima, brižno vodeći računa da se ona „uklopi“ sa mojim nameštajem, sa mojim stilom.

„Svida ti se?“, pitala je, mazeći glatka leda na imitaciji Rodenovog ljubavnika.

„Baš si pogodila“, rekao sam, ni ne gledajući je. Uzdržavao sam se krajnjim naporima da joj ne kažem nešto što bi je moglo uvrediti. Na primer, da je figurina seljačka, da to ni u ludilu neće stajati nigde, čak ni u kupatilu u mojoj kući, da bi bilo krajnje vreme da se ratosilja te svoje socijalističke sklonosti ka kiču, figurinama od porcelana i

staklenim vitrinama. Da je malograđanski to što je uvek obožavala „nešto stilsko“, tako je govorila. Da

123

sam zaprepašćen koliko nije napredovala ni mentalno, ni duhovno, ni u ukusu, i da je mogla, bar da je čitala novine i da je gledala žurnale, da se izdigne iz tog svog žabljeg rakursa. I tome slično.

Ali, nisam joj ništa od toga rekao, jer me je bolela ta njena skromnost, a još više me je razdirao moj vlastiti bes što nisam prestao da je se stidim. Što sam se stideo njene stegnutosti, njene tišine, njene sramote što se ne snalazi u novim okolnostima moga života, u činjenici da ima sina koji je uspeo, koji je bogat i koji može da joj ispuni svaku želju.

Bio sam poludeo kad je komentarisala slike, apstraktne slike poznatih savremenih umetnika na mojim zidovima, na koje sam bio ponosan.

„Meni su to žvrljotine“, rekla je, skupljajući svoju suknju, dok je sedala na fotelju.

Uvek je to činila pažljivo, kao da seda na čoveka koji spava, kao da ne želi da ga probudi.

„Ja više volim kad su slike realne, kad imam šta da vidim“, utišala bi glas i srknula kafu.

„Daćo, svako od nas ima prava na svoj ukus“, rekao sam pomirljivo, a želeo sam da joj kažem da to više ne govori, da je to neukusno.

Želeo sam da joj kažem da se opusti, da slobodno sedne, da digne noge na stočić, da ne mora nikome da se sklanja i da uživa u mojoj kući kao da je njena. Ali, nisam mogao da joj to kažem, jer bi se odmah uvredila, jer bi me pitala da li mi smeta, i da li je nešto pogrešila.

Uvek kad je dolazila kod mene donosila bi tursku mlevenu kafu iz Beograda.

„Grozna mi je filter kafa“, govorila je svaki put, „a od nes-kafe mi se pravi kiselina“, mrmrljala je za sebe.

Dolazila je svake godine na po desetak dana, u novembru. Pedantno bi otvarala svoj kofer u kome su njene stvari bile uredno složene, i onda bi, iz umotane spavaćice, vadila tegle ajvara, ili teglu sa džemom od šljiva koji je sama napravila, i koji sam oduvek obožavao.

Ipak, šizeo sam kad ona počne da vadi taj sirotinjski, gastarbajterski inventarijum ljubavi i brige. To više nije išlo uz mene. Suviše me je podsećalo na ono od čega sam pobjegao.

„Rekao sam ti milion puta da mi to ne donosiš.”

„Pričaj ti šta hoćeš, ali moj ajvar je moj ajvar, i moj džem od šljiva - pa na tome si porastao”, govorila je redajući svoje ponude po tepihu.

„Kako ne možeš da shvatiš - pa ovde u radnjama ima da se kupi od ptice mleko”, ubeđivao sam je.

„Ali, nema ovoga što ja imam”, govorila bi, vadeći papilotne, džempere i cipele za kišu, kao da ja ne postojim.

Stela je bila zadužena da je voda po gradu, dok sam ja bio u kancelariji. Ona bi je vodila u šetnju, u kupovinu, jer ja za to nisam imao živaca. Kupovala je džempere i suknje, escajge i peškire, i cipele, uglavnom grozne, za babe. Kad nije išla u razgledanje izloga, muvala se u mojoj ogromnoj kući sama. Govorila je kako moje čistačice ne održavaju kuću kako treba. Izvadila bi svo posuđe iz ormarića, i onda bi mi ponosno rekla kako je sve oprala i kako je sada, napokon, čisto.

Šizeo sam od toga. Nisam želeo da ona čisti u mojoj kući. Nisam želeo da ona išta radi. Želeo sam da uživa u meni, u onom što sam postigao, želeo sam da troši i da se oseća i ponaša kao bogata žena.

Ali, ona to nije umela, ili nije želela. Neki starinski ponos izbijao je iz nje, pravila se kao da ništa od svega toga što je okružuje, za nju ne postoji, da joj ne znači mnogo.

Slao sam joj novac, mnogo novca. Slao sam joj novac za putovanja, mogla je da ide kuda god želi, ali ona je uporno insistirala da joj je najlepše da ide u Grčku, autobusom, sa komšinicama. Poslao sam joj novi televizor. Molio sam je da joj kupim novi veliki stan, ali ona nije htela ni da čuje.

„Za mene je dovoljno ovo što imam, i ne pada mi na pamet da se selim”, govorila mi je preko telefona. Hvalila mi se da je okrećila stan, da je kupila novu kuhinju, i tepihe, da je od novca koji sam joj slao, kupila novu dnevnu sobu, trosed i dve fotelje od kože, i novi regal, da je sredila kupatilo i stavila nove pločice i da joj ne pada na pamet da to sve, sad, ostavi nekom drugom, a da se ona seljaka, pa da nema sa kim da ujutro popije komšijsku kafu.

Uveče bih je vodio u restorane na večere. I uvek se na njenom licu mogao čitati određeni izraz koji je bio kombinacija oduševljenja i negodovanja. Nije se usuđivala da kaže ono što je mislila - da bi to što jedemo ona bolje spremila kod kuće. Ili, da je nenormalno skupo. Ili, da desert i nije nešto naročito, da ona, u stvari, ni ne voli kolače u kojima nema oraha.

Zato bi se trudila da kuva. Ježio sam se od toga. Jednom je skuvala čorbast pasulj sa suvim mesom. Ušao sam u kuću i ostao zapanjen mirisom koji se uvukao, činilo mi se, u svaku poru kuće. Ona me je ponosno čekala, sa sve keceljom, u trpezariji, sa dva postavljena duboka tanjira, a čak je i ispekla ljute papričice.

Niko nije mogao da me lansira kao ona!

„Usmrdele si celu kuću“, odbrusio sam besno, još sa vrata.

„A nekad ti nije smrdelo“, uzvratila je oštro.

„Odakle ti ideja da ću da jedem čorbast pasulj u šest popodne?“

„Mislila sam da ću da te obrađujem“, rekla je tiho.

Odmah mi je bilo žao što sam bio grub.

„Mislila sam da će da ti prija malo domaće kuhinje, stalno si u kafanama, pa sam mislila...“, glas joj je već posrtao pred suzama koje su nadirale.

„Jesi li ga bar lepo zapržila?“

Podigla je glavu i njene oči su sinule. Vratila se.

„Naravno, gde to ima da se jede čorbast pasulj bez zaprške“, dodala je veselo, kao da se ništa nije desilo, i dohvatila kutlaču.

„Odakle ti suvo meso?“, pitao sam, da nastavim to popravljanje, da izgladim taj ambis koji je svakog trenutka mogao da se razvali među nama.

„Kako, odakle? Pa ponela sam dve suve kolenice iz Beograda, ali nisam htela da ti ih pokažem da se ne iznerviraš.“

„E, Danice, stvarno si čudo“, rekao sam i napunio kašiku.

Pobedila me je, video sam to na njenom licu, bilo je jače od nje. Sijala je od zadovoljstva što je bilo po njenom.

Morao sam da odustanem od ideje da je menjam, da menjam njen život, njene navike, i neverovatno sam se uzdržavao da ne kažem nikada ni reč više, da se ne bismo posvađali. To nisam mogao da podnesem.

Ipak, priznajem da sam uvek, već posle nekoliko dana kako bi došla kod mene u posetu, jedva čekao da ona ode. Gušilo me je njeno prisustvo, bolelo me je što smo bili i ostali dva potpuno različita sveta. Njena pojava u mojoj kući činila me je napetim, a taj moj napor da joj ugodim, da je učinim srećnom i opuštenom, bio je uzaludan.

Ali, svaki put kada bi odlazila od mene i vraćala se u Beograd, bilo mi je žao. Svaki put sam hteo da joj kažem kao onda, kada sam bio mali, da želim da je odvedem u Gradić Pejton i da ću to, sledeći put, sigurno uraditi.

Tetki i teći po njoj sam slao poklone i novac, i to je jedino što je ona uzimala od mene, sa nekom vrstom sigurnosti, bez ikakvog dvoumljenja ili osećanja neprijatnosti. U njenom pogledu uvek sam mogao da vidim bespogovornu rešenost da za njih, koji su meni dali kad mi je trebalo, uzme ono čime ćemo im vratiti. Nikada, kad je ona sama bila u pitanju, nije bilo tog pogleda.

Tetka i teča su me zvali telefonom i zahvaljivali se govorili da preterujem, a moja Danica je uvek dobacivala samo jedno:

„Nije to preterivanje, neka da tetki i teći.“

S vremena na vreme, izokola bi me pitala šta nameravam da radim.

„Sa čim?“, pitao bih, a već sam znao na šta cilja.

„Pa, da se središ, da se oženiš, da imam unuča...“ rekla bi to takvim tonom, iza koga bi, samo kad je ne bih prekinuo, sledila bujica reči u stilu - „da se središ, a ne da kradeš Bogu dane i da živiš kao da nikada nećeš ostariti“.

Ona je starila i to se moglo jasno videti. Posmatrao sam je. Zabolelo me je užasno kad sam prvi put, pre nekih pet godina, video da je ona počela da stari. Čim je ušla kod mene, pošto je dovezao moj šofer, video sam da mi se smanjila. Bila je, nekako, broj manja nego kad sam je poslednji put video. Dok sam je grlio, osetio sam koliko je mršava, njene kosti mogao sam da opipam ispod kaputa.

Kad bi pomenula unuča, srce mi se cepalo - ne zato što sam ja želeo decu i patio zbog činjenice da ih nemam, nego zato što ona nije imala pojma, da unučiće nikada neće imati.

Kad mi je donela porcelansku figurinu, pustio sam je da je stavi gde želi. Sve vreme dok je ona bila ovde, figurina je stajala pored lampe na komodi, i moja majka bi je ponekad, ivicom džempera, obrisala

od prašine. Bilo mi je dirljivo da je posmatram kako se ponosi svojim „akcentom“ u mom enterijeru, i kako veruje da mi je unela dah neupitne, večne lepote, u inače „ogroman i prazan stan“, kako je govorila.

Istoga sekunda, kada je za sobom zatvorila vrata i krenula na aerodrom, ja sam krenuo ka „Poljupcu“. Uradio sam to kao da me gleda, kao da me posmatraju njene prodorne oči.

Bila je napravila lenju pitu „na njen način“, i pre njenog polaska pili smo kafu i jeli kolače. Dohvatio sam bordo salvetu kojom je brisala usta, obmotao figurinu, i tutnuo je u fioku komode.

Opet je sve bilo savršeno, i ništa, ni jedan jedini detalj nije kvario savršenu estetiku moga prostora, mog besprekornog života.

Sledećeg proleća, u maju, tetka mi se javila telefonom i rekla da je Danica bolesna, ali da ništa nije strašno. Da su je nekoliko dana zadržali u bolnici, na ispitivanjima.

Morao sam da otputujem u Peking, i telefonom sam odmah organizovao sve. Danicu su prebacili na jednu privatnu kliniku, u elitni apartman sa dvadesetčetvoročasovnom negom, tako da nisam morao da brinem da joj nešto fali. Mogao sam da budem miran.

Nekoliko dana kasnije, ponovo mi je zazvonio mobilni.

„Ovde mama“, glas joj je bio slabašan, trudila se da zvuči dobro, da se ne uplašim.

„Kako si?“, pitao sam, pomalo nervozan, uhvatila me je usred važnog poslovnog sastanka. Nije mi bilo do razgovora sa njom, nisam mogao da je ispitujem da li jede, kakvi su joj rezultati, da li joj se sviđa apartman.

„Usamljena sam“, to je rekla.

„Ja sam na sastanku, ne mogu sada da pričam o tome.“

„Ali, tako sam usamljena“, ponovila je, „želela bih da te vidim“, glas joj se malo gubio, telefon je krčao.

Ustao sam od stola, izvinio se mojim kineskim partnerima, i otišao do prozora.

„Ja sam u Pekingu, je li ti jasno? Na drugom kraju sveta! Upali televizor, i više nećeš biti usamljena! Sada ovde vodim važne razgovore, ti to ne razumeš, ne mogu sada da pričam o tome. Zvaću te kad završim“, siktao sam.

Spustio sam slušalicu i vratio se za sto. Nekoliko minuta u glavi su mi odzvanjale njene molećive reči „usamljena sam“, ali tema za stolom je bila neuporedivo žešća i značajnija, pa sam ubrzo prestao da mislim na nju.

Sastanak je trajao dugo i pregovori su bili naporni. Posle sastanka, otišli smo na dugačku kinesku večeru u Da Dong restoran na Čang Hong mostu, i to je trajalo do kasno u noć. Imao sam razloga za slavlje, Kina je volela moje poslovne ideje.

Posle večere zaglavio sam u jednom noćnom klubu, a posle kluba, u moj hotel sam otišao sa kosookom lepoticom koja je mirisala na Šanel 5, i pokazivala mi lepote istoka.

Sutradan, kasno popodne po lokalnom vremenu, dok sam telefonom pričao sa mojim kineskim partnerom, drugi mobilni telefon mi je zazvonio.

„Sine, imam loše vesti.“ Bio je to glas moje tetke.

Kinez je na drugom telefonu javljao da smo zaradili ogromne pare i da moramo da proslavimo.

„Kaži“, rekao sam, ali je nisam pažljivo slušao, a i veza se gubila.

„Mama je umrla.“

Kinez je predlagao da proslavimo uspeh našeg poduhvata, gala večerom.

„Naravno da ćemo da slavimo, to su fenomenalne vesti“, govorio sam Kinezu.

Kinez je rekao da je već zakazao sto za dvanaest osoba u restoranu hotela Šeraton, i da me tamo očekuje za dva sata.

„Vidimo se“, rekao sam mu i prekinuo vezu.

Na drugom telefonu, tetka je još uvek čekala.

„Čija mama?“, pitao sam, nameštajući kravatu pred ogledalom u hotelskoj sobi. Razmišljao sam samo o novcu koji juri ka meni.

„Tvoja mama, Danica, noćas, u snu.“

Spustio sam slušalicu i srušio se na krevet. Nisam plakao. Nisam tada ni suzu pustio.

Vest o smrti moje majke samo me je okamenila. Ništa nisam osećao u tom trenutku, osim neke vrste užasne praznine, kao da mi je neka snažna ruka, siledžijski i iznenada iščupala deo utrobe.

Sedeo sam tako, ko zna koliko dugo, nepomičan, ispražnjen i skamenjen.

Mama je umrla.

Mogao sam da čujem njen tužni, uplašeni glas, njen vapaj da je usamljena i da bi volela da me vidi. Bio sam očajan što sam je onako grubo skinuo sa telefona, što nisam imao strpljenja, što nisam prekinuo sastanak i ispričao se sa njom.

Bio sam odjednom ojađen što se, ne samo u tom razgovoru, nego uopšte, u životu, nisam sa njom ispričao. Uvek sam mislio, u stvari, da nemam sa njom mnogo zajedničkih tema. Sad odjednom, počinje da mi nedostaje njen glas, i razjedaju me svi oni trenuci u kojima sam joj glasno ili ćutke nešto zamerao.

„Mama je umrla“, odzvanjale su te reči u mojoj glavi poput gonga, ispunjavajući me iznenadnim ništavilom. Buljio sam u jednu tačku, a kroz glavu su mi promicale slike detinjstva, njen osmeh, njene lažne perle koje zveckaju dok se saginje da me poljubi, način na koji me drži za ruku dok me vodi u školu, njene grozne čorbe, njeni uplašeni pogledi; ona, kad stoji na vratima našeg stana i prati me - jer ja odlazim da osvojim svet; ona u kišnom mantilu, kad je prvi put došla da me obiđe, ona sa njenim teglama i kolačima, ona sa figurinom od porcelana.

„Mogao sam da budem nežniji prema njoj“, pomislio sam, „ali kako sam mogao da znam da je to naš poslednji razgovor“, tešio sam se.

Pozvao sam tetku. Ona je plakala.

Ja ne podnosim patetiku.

„Bar se nije mučila“, rekao sam trudeći se da budem racionalan.

Sve smo se dogovorili, sve sam organizovao telefonom. Stela je bila u Diseldorfu, i ona je rukovodila svim detaljima. Prepustio sam mamu Steli. Sahrana će biti za tri dana. Nisam imao razloga da žurim u Beograd.

A u Pekingu sam, ionako, morao da završim još neke stvari.

Zatim sam pozvao mog Kineza, i objasnio mu situaciju. Nisam mogao ništa da slavim.

„Žao nam je“ rekao je, „razumemo, i ako treba neka pomoć...“

„Hvala, ne treba.“

Otvorio sam mini bar i uzeo viski. A zatim, još jedan viski. A zatim sam pozvao „room service“, i naručio čitavu bocu.

Okrenut ka prozoru, sa čašom u ruci, posmatrao sam tamno večernje nebo, i mislio sam na majku, na smrt, na usamljenost, na

ćutanja, na to kako sam mogao više da joj pružim. Kako je nisam dovoljno voleo. Kako sam mogao da budem bolji sin. I tada mi je palo na pamet kako sam mogao više vremena da provodim sa njom. I kako sam ja mogao bar jednom da je odvedem na neko putovanje? Tešio sam se da sam joj, barem, davao dovoljno novca i da je sebi mogla da ispuni svaku želju. Ali krivica me nije napuštala.

Viski je pekao moj želudac, mutilo mi se pred očima, bilo mi je muka, govorio sam sebi razne olakšavajuće reči, da odagnam tu kamenčinu krivice koja je pala na moje srce.

Ko još provodi vreme sa svojim roditeljima? Ko im se ponekada ne podsmeva? Ko je zadovoljan navikama svoje majke, ili vicevima svoga oca? Ko može da se bavi njihovim raspoloženjima, dok žuri da napravi nešto od sopstvenog života?"

Ali, te reči delovale su utešno samo nekoliko trenutaka, a onda bi se istopile u gustom, tamnom jezeru moje tuge.

Zaspao sam obučen, pošto sam popio skoro celu flašu viskija koji nije uspeo da iz mene iscedi ni jednu jedinu suzu.

Dva dana kasnije krenuo sam u Beograd, preko Moskve. Ali, na aerodromu u Moskvi, dok sam pio kafu, a ni sam ne mogu da objasnim zašto nisam lepo, kao uvek, otišao u salon prve klase, nego sam seo za šank, neko je prošao pored mene i samo pokupio moju torbu, u kojoj sam imao novac, kartice, rokovnik, lap-top i lična dokumenta. Ostao sam bez oba moja pasoša.

Mama je sahranjena, sutradan.

Nisam bio tamo.

Tetka i teča su me tešili i govorili mi da se ne sekiram, dok sam ja sedeo u Moskvi i čekao da mi izdaju nova dokumenta.

„Bila je lepa sahrana“, rekla je tetka. „Nije bilo mnogo ljudi, ali je bilo vrlo otmeno, a svi su komentarisali tvoj venac od belih ruža.“

Nisam je više slušao. Pokušavao sam da nađem opravdanje za sebe.

„Da sam krenuo dan ranije, stigao bih, i ovo se ne bi desilo. Ali, mora da postoji razlog zbog koga nisam mogao da budem na njenom poslednjem ispraćaju.“

„Gotovo je“, pomislio sam, „nemam više nijedan razlog da idem u Beograd.“

Kad sam sredio dokumenta, vratio sam se u Nemačku.

Nekoliko meseci kasnije, Stela je organizovala klesanje i postavljanje spomenika. Nisam želeo da zbog toga dođem u Beograd. Nisam želeo da idem na njen grob. Nisam želeo to da vidim. Nisam mogao da se suočim sa njom, sa sobom.

Tetka i teča su rekli da me razumeju, i da je najvažnije da ja budem dobro. I da je spomenik „prekrasan“, tako je rekla tetka.

Da, ja sam se trudio da budem dobro.

Dok je Stela bila u Beogradu i organizovala postavljanje spomenika mojoj majci, ja sam otputovao. Izmislio sam neki posao, neki sastanak, nešto neodložno. Nisam hteo da prisustvujem, nisam mogao da budem prisutan u vlastitom životu.

Ionako nisam ni u šta, u vezi sa smrću, uopšte verovao, osim da je ona realna, stvarna, da znači prestanak i nestajanje. Uveravao sam sebe da je potpuno nebitno gde sam ja, da sam uradio sve što je u mojoj moći - kupio sam veliki spomenik, sve sam organizovao, pobogu, ne može čoveku istom trenutku da bude na nekoliko različitih mesta! Nisam mogao da obaram zakone fizike. Ubeđivao sam sebe da je to mnogo pošteniji stav, nego sva ona prenemaganja koja se na kraju završe potpunim zaboravom pokojnika, zapuštenim spomenicima i praznim vazama za cveće.

Čovek je čudna zver. U mesecima koji su usledili, uspeo sam da zatrpam tugu i krivicu mnogobrojnim obavezama, šarenilom stvarnosti, putovanjima i kupovinama, ženama, vinima, brzinom i slasnim zalogajima, lakoćom bez obaveza, kojoj sam se potpuno prepustio.

Radio sam na tome da ne mislim na nju. Da ne mislim na sebe sa njom, na sebe bez nje.

I onda, pojavila se ta figurina.

U bordo salveti u koju je bila umotana, još uvek je, posle dve godine, bilo mrvica njene lenje pite.

To su bile njene mrvice. Sve što je ostalo od nje. Tek tad me je stiglo.

Uzeo sam porcelansku repliku Rodenovog „Poljupca“, umotao sam je u svilenu ešarpu boje belanca, Stelinu, najverovatnije, i spakovao je u kutiju za selidbu.

Slušao sam Bramsa, ranjen od suza, i čekao da mi jave kad da se iselim.

DESET

Imao sam deset dana da odlučim šta da radim. Kuća je bila uspešno prodana. Kad sam sve sabrao i oduzeo, od svega što sam napravio za poslednjih dvadesetak godina, ostalo mi je keša da mogu da kupim tri bentli- bruklandsa, na primer, ili tri ferarija, zatim onaj sanduk bordoa, dva brajtinga i jedan zlatni roleks, mercedes, nešto garderobe, dvosobni stan moje majke, u Beogradu, jedan stančić u Parizu koji sam godinama izdavao, i jedan plac koji sam, na nagovor tetke i teče, na neviđeno, pre jedno desetak godina, kupio tik do njihovog, u Grockoj.

Mogao sam, naravno, sa tim parama, da opet započnem nešto novo. Mogao sam da zavrtim taj novac, mogao sam ponovo da uđem u igru, pogotovo da sam samo malo jače potegao da mi moji dužnici vrate novac koji sam im pozajmio. Mogao sam ponovo da započnem biznis, i da otvorim novi krug.

Ili, mogao sam da se otisnem na jedno dugo putovanje, ali toliko sam se bio naputovao, da mi to više nije predstavljalo nikakav izazov. Video sam sve one divne plaže, gledao zalaske sunca na najlepšim mestima planete, jeo najbolju hranu i napio se najboljih vina, imao ženu, lepotica, na svim meridijanima, i putovanje kao avantura, za mene više nije bilo zanimljivo.

Odjednom, bio sam umoran od svega.

Od jurnjave za novcem, banaka, računa, nekretnina, putovanja, večera, šofera, sekretarica, faksova, sastanaka, od života koji sam vodio. Prvi put posle mnogo godina, osetio sam pravu, običnu, nesavršenu, ljudsku dokolicu.

Sedeo sam u kući, slušao klasičnu muziku i čitao novine. Vraćao sam se stvarnom svetu, utišan i sam, i to mi je prijalo. Svi su bili otišli.

I Oskar, naravno.

Neverovatno, ali to me nije učinilo ogorčenim. To što sam ostao sam na brodu koji je tonuo. Naprotiv, otkrio sam izvesnu lepotu u tome što sam sam na čamcu za spasavanje, posle oluje, na mirnom moru odakle sam mogao da vidim neku idiličnu obalu.

Sedeo sam u kući, po ceo dan, i uživao. Čitao sam novine od korica do korica. Pisma čitalaca, sve o sportu, o ratovima i civilnim žrtvama

koje su padale da bi Amerika u njihove siromašne zemlje uvela demokratiju, koka-kolu i Diznijeve filmove. O medicini. O Obaminom poreklu i eleganciji njegove supruge Mišel. O popularnosti Angele Merkel, i o predlozima da se Toni Bler izabere za Predsednika Evropske unije. O krizi koja dolazi, o svinjskom gripu koji će da pomori čovečanstvo, o oporavljanju svetske ekonomije, o samoubistvima, pedofiliji, i heroinskoj zavisnosti poznatih ličnosti iz sveta šou-biznisa.

Izgubio sam bio osećaj za vreme.

Ujutru bih otišao do pekare, kupio kifle, i vratio se kući da na miru popijem kafu i zapalim cigaretu. Zatim sam čitao novine. Nisam imao mnogo knjiga, jer u mom životu nije bilo vremena za njih. Tamo gde uđe novac, kao što sam rekao, izlazi vreme. Sad sam odjednom gutao novine, slušao muziku, a uveče bih gledao televiziju, kao svaki normalan čovek.

To usporavanje mi je prijalo. To što mi telefoni nisu neprestano zvonili, što nisam stalno bio u avionu, što nisam neprestano gledao na sat i vodio računa da ne zakasnim. Što nisam bio u kafanama, na večerama i ručkovima, to što sam bio u trenerci i kućnim papučama koje ranije skoro nikada nisam ni stigao da obujem. Uključio bih moj lap-top i krstario bih po internetu, satima. Toliko je bilo zanimljivih tema, o kojima nisam imao pojma.

Pale su mi na pamet reči Slinavog Žareta, kako je lepota života u učenju. Došao sam bio do zaključka da je predivno učiti, učenja radi. Čak i bespotrebne stvari. Krstarenje internetom, zaludelo me je kao kakvog tinejdžera. Čak sam počeo da igram sudoku, i memorije.

I, kao što sam onda, kada sam sagledao početak svoje finansijske propasti, u Hjustonu, hteo da spavam da se ne bih suočio sa stvarnošću, tako sam sada besomučno bio zabavljen čitanjem i učenjem, gledanjem filmova koje sam propustio, gutanjem svega što mi je promaklo, što mi nije bilo važno, samo kako bih odložio trenutak u kome ću da donesem odluku o tome šta ću da radim, kuda ću da odem i kako ću da živim.

Počeo sam sam sebi i da kuvam, i to mi je odjednom pričinjalo neverovatno zadovoljstvo. Svo moje kuvarsko znanje i umeće, pokupljeno u onoj kafani u Štutgartu, pre mnogo godina, sada mi se vratilo kao najlepši

Seckao sam luk i peršun, mutio jaja, topio puter u maslinovom ulju i u njega spuštao beli luk i škampe, razlivao slatku pavlaku po tikvicama, i dok sam prao i seckao povrće, palo mi je na pamet da sam ponovo dodirnuo život.

Pravio sam sebi razne paste, restovao džigericu, dinstao povrće, pekao bifteke, smišljao najneverovatnije sosove, i uživao u svakom zalogaju, u svakom trenutku u kome nisam nikome ništa morao da pričam, da objašnjavam, da kalkulišem, preračunavam, nagovaram i zavodim. Ušao bih na internet i svakog dana bih tražio neki novi recept.

Ne znam kako je to uopšte bilo moguće, pogotovo u takvim okolnostima, tada kada sam znao da odlazim iz kuće koja je simbolisala sve što mi je u životu bilo važno. Ali, ja sam baš tada, prvi put posle mnogo godina, počeo da osećam neku drugačiju radost u srcu. Bio sam odjednom lak, kao ljuspica luka.

Bilo je to za mene sasvim novo i fantastično otkriće. Da se, posle svega, može lepo živeti i tako. U malim koordinantnim sistemima. Da mogu napokon da uzmem godišnji odmor. Da, to sam shvatio kao zasluženi godišnji odmor, kao dozvolu koju sam sam sebi dao, da mogu da se odmorim od sopstvene ambicije, od pomahnitalog ega, od želje da sve kontrolišem i da se potvrđujem. Da nije više neophodno da budem neko drugi, da više ne moram da se dokazujem. Da može i bez publike. Da treba igrati za sebe, a ne za druge.

Umesto očaja, koji je primeren posle propasti, mene je, iznenada, fasciniralo vreme koje se prostrlo preda mnom. To što sam odjednom shvatio da više ništa ne moram. Da je ključ svega - slobodno vreme, i prestanak brige. Da bih ovako, opušteno, uz muziku, čitanje, kuvanje, mogao da proživim ostatak svog života. Da nije neophodno imati sve pare na svetu, da bi se uživalo u sebi i u životu.

Jednog dana sam na naslovnoj stranici Tajmsa, slučajno, video da je 7. novembar. To je značilo da mi je prethodnog dana bio rođendan, ali nije bilo nikoga da me na to podseti. Telefon mi nijednom nije zazvonio.

„Pedeset godina“, rekao sam skoro glasno dok sam sam sebi nazdravljao podižući čašu vina.

„Pedeset godina i jedan dan", dodao sam šaljivo, pre nego što me je poklopio talas milenijumske usamljenosti.

„Niko me se nije setio", pomislio sam setno, „zna li iko više da ja uopšte postojim".

Došlo mi je, na trenutak, da pozovem Srđana. Da pozovem čak i Suzanu. Da napišem nekoliko reči Slinavom Žaretu, da ga pitam na čemu sad radi, i da li se razume u psihosomatsku medicinu koju sam upravo otkrio, ili bilo šta. Ali, nisam to uradio, nisam hteo da zvučim kao neki očajnik. Šta bi oni pomislili kada bih se ja njima javio? Ja nisam nikada nikoga zvao. Svi oni su zvali mene, i ta ideja je odmah otpala.

„Uostalom, rođendan mi je već prošao. Danas je prvi dan ostatka mog života", rekao sam glasno i otpio vino.

Čitajući novine i krstareći po internetu, često sam nailazio na tekstove u engleskim, francuskim i nemačkim novinama, koji su hvalili Beograd. Pisali su da je noćni život savršen, da su ljudi prijatni, i da je atmosfera u gradu fantastična, a otkrio sam i da mnogi Evropljani vikendom putuju u Beograd da se dobro provedu.

Iako nisam nikada sebe smatrao lokalpatriotom, i iako sam otišao iz Beograda pre mnogo godina, ne noseći sa sobom nikakve spektakularne uspomene, bilo mi je, ipak, mило da pročitam tako nešto. Zatim sam, malo- pomalo, preko interneta počeo da čitam srpsku štampu, koju nisam uopšte pratio. Devedesetih, kad se zemlja nalazila u ratnom haosu, nisam mogao ni da slušam ni da čitam izveštaje srpskih novina.

Bez obzira na političku nestabilnost i opšti glib u kome su srpske novine neumereno hvalile Evropu i njene prednosti, Beograd je počeo da mi se sviđa. Bilo je, bar koliko sam ja to mogao da pročitam između redova, još nekog života u njemu. Ono što je Srđan govorio, moglo se nazreti u nekim tekstovima, i taj duh pobune protiv uniformnosti sveta, globalizma, i raznih gluposti zapadnih demokratija, uprkos dirigovanom horu Ode Radosti Velikom Bratu, začikavao me je sa svake stranice novina.

„U krajnjoj liniji", pomislio sam, „zašto ne bih, na kraju krajeva, otišao na nekoliko dana u Beograd, i tamo odlučio šta ću da radim".

„Ako ništa, bar ću učiniti dobro delo - obići ću tetku i teću koje nisam video godinama."

Nekoliko dana kasnije, spakovao sam svoje stvari u tri kofera, zaključao kuću, predao ključeve agentu, i seo u kola. Koliko dugo nisam vozio! Koliko dugo nisam sedeo napred, držao volan i menjač u rukama! Koliko dugo nikuda nisam išao kolima. Čim sam pritisnuo papučicu za gas, osetio sam se drugačije. Dobro. Zdravo. Nesavršeno i obično.

Pružio sam ruku, i iz kasete auta izvadio nekoliko diskova. Gurnuo sam jedan u plejer i odvrnuo muziku do daske. Bio je to neki zaostali Urlihov kompakt disk, dve Nemice su jodlovale sve u šesnaest, a ja sam počeo da se smejem naglas, kao lud. Ništa bolje nije pristajalo uz dolinu Rajne, uz prelepe jesenje nemačke šume, i ja sam odjednom počeo da se radujem kao dete.

Preživio sam. Shvatio sam da sam preživio.

Vozio sam dva dana. Jodlovanje sam zamenio Šopenom, onda je došao Leonard Koen, pa red Roling Stonsa, koje sam poneo sa sobom.

Zaustavljao sam se na benzinskim pumpama da se umijem i osvežim. Ne pamtim kada mi je jelo tako prijalo - kad god bih stao, naručivao sam po jednu pečenu kobasicu sa senfom, i malo pivo, i uživao sam kao nikada. Posmatrao sam ljude koji su sedeli oko mene, muvali se, pili kafe i umivali se. Palo mi je na pamet da su šoferi kamiona, možda, najsrećnija vrsta, jer su neprestano u kretanju, jer su, na neki način, zbog tih silnih drumova, kad stanu da se odmire, prijatno isključeni. Pogledi su im uvek neodređeni, izgledaju kao ljudi koje odmor hipnotiše.

Ja nisam bio hipnotisan, i moj pogled nije na benzinskim pumpama i u kafeterijama bio bačen ni u šta, kao njihov, ali shvatio sam nešto. To putovanje kolima bilo je za mene kao ponovo otkriveno blago. Trajalo je, vreme je savladavalo prostor, a ja sam u tom dugom kretanju mislio o sebi i sopstvenom životu. O onome što sam prešao, o onome što, kao mogućnost, stoji preda mnom.

Prespavao sam u okolini Salzburga. Našao sam mali motel pored puta. Sve je bilo tako minijaturno - mala recepcija, mali hodnici, mali lift i mala soba. Ali, bilo je čisto. Otvorio sam prozor i udisao svež vazduh koji je mirisao na kišu i lešnike.

Sišao sam u restoran, naručio bečku i pivo - ne pamtim kad sam poslednji put to jeo, izašao sam napolje, popušio cigaretu, i prijatno

umoran, otišao da spavam.

Zaspao sam kao beba.

Sanjao sam da letim. Sanjao sam da letim, iznad krovova oblakodera, lak poput papirnatog aviončića. Pored mene su letela jata divljih gusaka. Zatim je iznad mene munjevito protutnjao avion. Svi su me prestizali, ali ja sam lebdeo i bilo mi je divno, ležao sam, zatim, na jednom oblačku, i po sunčanom danu, nežno se spuštajući, sleteo sam na travu koja je snažno mirisala. Ležao sam na leđima i posmatrao nebo. Sunce je uperilo jedan svoj topao zrak na moje oči - i ja sam se probudio.

Kroz razmaknute zavese, zaista je jedan sunčev zrak kupao moje oko. Ustao sam radostan. Osećaj iz sna bio je još uvek u meni. Znao sam da je to neki dobar znak.

Doručkovao sam kajganu i kiselo mleko, popio izvrstan kapučino, i krenuo dalje.

U Beograd sam stigao kasno popodne. Kad sam stigao do Gazele, a ispred mene pukao pogled na osvetljen Beograd, na Savu, Hram Svetog Save, srce je počelo da kuca kao ludo.

Iako je padala kiša i duvala košava koja je kovitlala lišće topola, ništa mi nije smetalo da se osmehnem, da ga opet, nekako, malo zavolim.

„Kakva me je to nostalgija spopala“, pitao sam se, ne verujući ni sam u ono šta je ta slika izazivala u meni. Uzbuđenje, kao kad sam bio mali, isto uzbuđenje povratka nečemu dragom i poznatom.

Nekoliko puta sam za sve ove godine dolazio u Beograd, uvek je to bilo na dan ili dva, uvek je to bilo zbog posla, i uvek sam odsedao u Hajatu. Da li možete da verujete da nisam želeo da pređem na drugu stranu? Nisam hteo da se vratim, da ponovo budem tamo.

I moja majka je dolazila kod mene u hotel, tako smo se viđali, nisam imao vremena za nešto više, nisam mogao drugačije, ja sam bio čovek svetskih metropola, putnik visoke klase, nisam nikada želeo da se vratim tamo, gde sam odrastao, tamo gde sam poludeo, tamo gde mi je sve bilo malo i nedovoljno.

Zato sada, ovaj prelazak preko mosta na Savi za mene ima snagu poljupca i šamara, zagrljaja i udarca, dubokog kajanja i kosmičkog uzbuđenja. Ne znam šta me je bilo spopalo. Kad sam okrenuo glavu ka Ušću, i ugledao u daljini obrise Kalemegdana i Beogradsku

tvrđavu, osvetljen Brankov most, i poluprazan autobus na njemu, steglo mi se grlo.

Postao sam mek. Postao sam ranjiv. Postao sam sentimentaln i iracionalan. Bio sam odjednom, mali, običan i nesavršen - kao Beograd.

Zatim sam skrenuo ka autokomandi, popeo se Bulevarom JNA do Hrama Svetog Save koji je bio veličanstven, okupan plavičastom svetlošću. Delovao mi je kao ogromno božansko biće koje čuva ovaj grad. Zaprepastio sam se kad sam video kako je preuređen park na Vračaru, koliko se izgradilo novih zgrada, i kako se po ulicama voze dobri automobili.

Na Slaviji je bila gužva, kao i uvek, policajac je mahao rukama i usmeravao vozila, a ja sam se setio čuvenog Fantoma koji je u vreme moje mladosti jurcao ovim trgom, samo da pokaže kako niko ne može da ga uhvati, i kako smo trčali svake večeri da gledamo tu spektakularnu predstavu u kojoj taj ulični heroj beži automobilom policijskoj poteri i vrti oko malog prsta, zabave radi, smrknutu policiju komunizma, kome nije bilo ni do smeha ni do zabave.

Nisam ni stigao da prođem Slaviju, a Beograd me je već, ne znam zašto i ne znam kako, drpio za srce.

„Poslednji put vozio sam Slavijom, kao taksista," pomislio sam.

Sada sam opet bio tu, dvadesetak godina kasnije, u mom novom mercedesu nemačkih tablica, i bio sam Beograđanin, to se ne zaboravlja, to ne može da iščezne.

„Pazi kako voziš, pederu", izletelo je iz mene tako prirodno, tako normalno, kad me je isekao neki klinac u tojoti.

Nekoliko sekundi kasnije počeo sam da se smejem. Nisam opsovao godinama, ali Beograd je učinio svoje, trebalo mi je samo nekoliko minuta da postanem prirodni deo te divlje, istinite, beogradske nesavršenosti.

Vozio sam se ulicama po centru, otvorenih usta gledao sam osvetljene izloge, sređeno Jugoslovensko dramsko pozorište, Terazije, Narodno pozorište, sređene trotoare, nervozni vozači trubili su mi besomučno jer sam vozio polako, hteo sam sve da vidim, čak i nove nazive ulica, ljude sa kišobranima, nove pekare koje rade dvadeset četiri časa, gužvu u Francuskoj ulici, ispred scene Raša Plaović, mora da je bila neka premijera, zatim sam se spustio do

Dorćola, išao sam Dušanovom, koja je ostala ista, sa tramvajskim šinama i bez šarma, spustio sam se do Dunavskog keja, i izašao napolje.

U daljini, video sam osvetljen Zemun, i kulu Sibirjanina Janka, izgledao je kao spejs-šatl u tamnoj izmaglici reke. Mirisalo je na zimu, na kišu, na mašinsko ulje i košavu. Pored mene, ljudi su džogirali u kabanicama, dvoje po dvoje, ili su trčali sa svojim velikim psima. Dunav je bio neizreciv, a ja, bez kišobrana, bez kape, sa iglicama kiše koje je vetar nanosio na moje lice, nisam imao reči da opišem iznenadni, snažni vir koji mi je kovitlao utrobu. Odšetao sam do kioska da kupim žvake. Da kupim „kiki“ bombone. Da kupim čokoladu „najlepše želje“, to nisam probao godinama. Da pomirišem i okusim sopstvenu prošlost, ono što me je napravilo.

Nije bilo „kiki“ bombona, ni „Najlepših želja“, kiosk je bio pretrpan „mars“ i „milka“ čokoladama, „snikersima“, žvakama.

Ali, ugledao sam „Politiku“, mokru od kiše, i primeo sam je licu. Pomirisao sam je. Reći ćete da sve novine mirišu isto, na papir i štamparsku boju, ali „Politika“ mi je tada zamirisala posebno, podsetila me je na mog oca koji je čita u nedeljno jutro, na trenutak je ta slika sletela na mene, podsetila me je na ono vreme kada smo naivno verovali da se u novinama, između redova, mogu otkriti tajne skrivene od puka, tajne rezervisane za pametne i neposlušne. Vratila me je u mladost, u vreme kada sam sanjao da promenim svet, samo sa nekoliko pametnih i hrabrih rečenica.

Ali svet se nije promenio. Desetak minuta kasnije, bio sam pred vratima stana iz koga sam otišao odavno.

Krpa, neka krpa, i dalje je stajala preko otirača. Steglo mi se srce. Duboko sam udahnuo i ušao unutra. Nije mirisalo na ustajao vazduh. Tetka mi je bila javila da komšinica sa sprata iznad ima rezervni ključ i da vodi računa o stanu otkako je mama umrla.

Mama je zaista bila kupila novi kožni nameštaj. I kuhinju. Stan je bio okrečen i čist, izgledalo je kao da je neko otišao odatle na nekoliko dana. Nije izgledao kao stan u kome nema nikoga.

Ušao sam u moju sobu, i tuga me je, odmah, šćepala za vrat. Sve je bilo isto, kao i kada sam otišao. Beli pseudoLuj plakar, balerine od porcelana, moj krevet, moja polica sa knjigama, stona lampa. Sve je bilo onako kako sam ostavio. Tri moja džempera, složena, sa

kesicama lavande između, dva para farmerki, pižama, sve je stajalo na svom mestu u plakaru, kao da sam otišao na put od nekoliko dana, kao da ću se svakog trenutka vratiti.

Upalio sam bojler i frižider.

Sišao sam u samoposlugu, i kupio najneophodnije stvari. Kafu, mleko, nekoliko sijalica koje su nedostajale. Sve što mi je u tom trenutku bilo potrebno, stalo je u jednu najlon kesu.

Uključio sam televizor. Vrteo sam tv kanale. Vesti, Veliki brat, preživljavanje, ples sa zvezdama, idol, sve varijante takozvane stvarnosne televizije, sapunske rtv serije, MTV, političke panel diskusije. Sve je bilo isto kao svuda.

Skuvao sam kafu, seo na trosed, i otvorio „Politiku“. Politička situacija u zemlji bila je predvidiva. Ekonomska situacija nestabilna, nezaposlenost raste. Suđenja u Hagu, Kosovo. Preskočio sam te strane.

U rubrici kulture, pažnju mi je privukao jedan intervju sa nekim vajarom, Aleksandrom Babićem. Njegov lik mi je bio poznat, kao da smo se nekada, davno, sretali na nekim žurkama u gradu.

Intervju sa njim bio je upriličen povodom otvaranja njegove druge samostalne izložbe u galeriji Trougao u Beogradu. Govorio je o svojim skulpturama, o lošem stanju u kulturi, o teškom preživljavanju umetnika, o tome kako vajari jedva sastavljaju kraj sa krajem, ali i kako je stvaranje ono što njegovom životu daje smisao. Uz njegovu biografiju, u antrfileu je bila objavljena i anegdota iz njegovog života.

„ Pre dvadesetak godina, neko mi je na tašmajdanskom klizalištu ukrao nove čizme, italijanske, koje sam upravo bio doneo iz Trsta. Vratio sam se kući u tuđim čizmama, koje su propuštale vodu. To bi mogla da bude i metafora o životu umetnika u Srbiji. Uvek smo, obrni okreni, u bušnim čizmama.“

Nos je počeo da mi bridi. Niko ne želi da vidi lice svoga zločina. Niko ne želi da zna ime i prezime svoga greha. Tih nekoliko rečenica toliko su me uzdrmale da sam počeo da drhtim. Vratile su me na početak. Vratile su me u to veče, kad sam jedini put pomislio na onoga kome sam ih ukrao. Sada sam mu video lice, sada sam znao njegovu priču, i bilo me je sramota kao da je moja fotografija bila objavljena pored njegove.

Ceo moj život protutnjao mi je kroz glavu. Nikada se nisam osetio tako jadnim, tako poraženim, i nikada mi sve što sam u životu radio, sve što sam mislio, sve što sam bio, nije izgledalo tako besmisleno. Legao sam. Do jutra sam zurio u plafon.

JEDANAEST

Kupio sam ogroman buket crvenih ruža.

Bio sam pred spomenikom, na kome je stajalo njeno ime. U uglu je pisalo da „spomenik podiže zahvalan sin“. Nešto mi se zgrčilo u stomaku.

Stavio sam cveće u vazu, zapalio svecu, i posle nekoliko sekundi, okrenuo sam se i otišao. Nisam mogao da izdržim duže. Zatim sam otišao na očev grob. Njegov spomenik je bio mali. „Koliko sam tek na njega bio zaboravio“, pomislio sam rezignirano, dok sam palio svecu. Posmatrao sam tu kamenu ploču sa njegovim imenom nekoliko sekundi, a onda sam se žurno okrenuo i otišao.

Mrzim groblja.

Tetka je bila napravila gibanicu, i supu sa domaćim rezancima, ispekla je pile i umesila njenu čuvenu štrudlu sa makom. Nutkala me je hranom, i brisala suze, ne verujući da me gleda tu, za njihovim stolom. Teča je očima tražio da mu dosipam još vina, kad ona izađe iz sobe.

Učinio sam dobro delo, kao što sam rekao - obišao sam ih. Ali, učinio sam dobro delo i sebi. Taj ručak u njihovom malom stanu, miris te supe, tetkine tople oči, sve to zajedno, vratilo me je u život. Nekome sam bio dobar, neko me je voleo, bezuslovno, neko, ko nije znao ništa o mom ličnom mraku, o mojoj obesti, o mojim bežanjima.

Izašao sam napolje, ugrejan njihovom malom, bezrazložnom ljubavlju. Šetao sam Beogradom ponovo, mali, nebitan, usamljen, pun kajanja, ali bar sam znao kuda idem.

Ušao sam u galeriju Trougao, u kojoj su bile izložene skulpture od gvožđa. Čak, i nisu bile loše. Dopao mi se jedan stilizovani Don Kihot sa slomljenim kopljem.

Prodavačica me je posmatrala preko naočara.

„Da li su skulpture na prodaju?“, pitao sam.

Žena se široko osmehnula i počela da trepće.

„Naravno, gospodine“, rekla je, „šta vas zanima?“

Pokazao sam na Don Kihota.

„Izgleda da se svima sviđa baš ta. Veliko je interesovanje, baš za tu skulpturu“, slagala je ni ne trepnuvši.

„Koliko košta?“

Gledala me je nekoliko sekundi, kao da nešto računa, kao da kalkuliše, a onda kao da se bila predomislila. Pomislila je da sam, možda, pravi kupac.

„Cene su izložene na postamentima“, rekla je pomirljivim tonom. „Svi se raspituju, a niko da kupi.“

Klimnuo sam glavom, i prišao skulpturi.

„Da li mogu sada da je kupim?“

Pogledala me je razrogačeno.

„Naravno, ali mora da ostane u galeriji dok traje izložba, još nedelju dana.“

„Nema problema“, rekao sam i izvadio pare.

„Predivna je, zar ne?“, brbljala je vidno raspoložena dok mi je pisala priznanicu.

Zatim je izvadila parčence papira, na njemu krupnim slovima napisala „prodato“ i zadovoljno zalepila ispod Don Kihota.

„Evo vam i katalog, ako se odlučite za još nešto.“

Izašao sam napolje, ne pogledavši više nijednom Don Kihota sa slomljenim kopljem. Znao sam da neću doći po njega. Nisam mogao da zamislim da mi stoji u kući i da me podseća na ono što sam uradio.

Sad sam mogao da budem bar malo miran. Iskupio sam se. Ako ništa drugo, bar sam nadoknadio one čizme, prebrisao sam tu moju mrlju.

Napolju je duvao hladan vetar koji mi je svoj oštar jezik zavlačio za vrat i u rukave, ali nije me bilo briga. Zurio sam u izloge, u ljude, stao bih nasred ulice i posmatrao fasade u popodnevnom sutonu beogradskog novembra, kao da ih nikada nisam video, kao da posmatram neko neviđeno arhitektonsko čudo, a samo sam ponovo izučavao moj grad, u kome sam i sada kao, verovatno, i uvek, bio sam.

U Knez Mihajlovoj sam sa pažnjom posmatrao ulične prodavce kišobrana, đevreka, gledao sam izloge najpoznatijih svetskih brendova, zastajkivao da oslušnem život u ulici u kojoj sam, kao klinac, cupkao ispred komisiona sanjajući da kupujem nove farmerke ili košulju sa ogromnom kragom. U izlozima knjižara video sam fenomenalan izbor knjiga, čitavo jedno divno šarenilo koje mi je nedostajalo.

Ušao sam u jednu knjižaru, i krenuo da biram knjige. Bio sam ih gladan. Kao što sam nekada kupovao košulje i džempere, sada sam hteo da kupim čitavu knjižaru. Punih ruku, tražio sam još. U gomili knjiga na popustu, bilo je svega - najviše knjiga domaćih autora, uglavnom neprivlačnih naslova, video sam čak i dva romana jednog mog druga sa fakulteta, pa sam ih stavio sa strane. Već sam bio nakupio preko deset knjiga koje sam želeo da kupim, ali to mi nije bilo dosta. Tražio sam još nešto, nisam znao šta.

A onda sam, tik pored kase, ugledao crvene korice, sa nacrtanom crnom klupom. Naslov je bio „Veročka“. A iznad je bilo ime od koga sam se naježio. Maja Panić.

Uzeo sam knjigu, okrenuo sam je i na zadnjoj korici video sliku autorke. Bila je to moja Maja, skoro ista kao kad sam je poslednji put video, sa onim pametnim pogledom, sada i sa prosedim pramenom na čelu, ozbiljna, sa blagim osmehom koji joj titra na rubu usana.

Ispod je stajala kratka informacija o romanu, i kritika kritičara iz Večernjih novosti.

Ruka je počela da mi drhti.

Platio sam sve knjige i sa punom kesom izašao napolje.

Ušao sam u Kolarac i seo za prvi slobodan sto. Kolena su mi klecala.

„Nešto oštro“, rekao sam konobaru vadeći knjigu.

„Loza?“

„Može“, promumlao sam odsutno.

Okrenuo sam poslednju stranu i u belešci o piscu pročitao da je Maja Panić profesor književnosti, da radi u srednjoj školi, da živi u Kovinu, i da je ovo njen treći roman. Da je za prethodna dva dobila nekoliko uglednih književnih nagrada.

Ništa više nije pisalo.

U međuvremenu, stigla je loza čiji je oštri kiseli miris odmah oprljio moje nozdrve. Lozovaču nisam pio vekovima. Otpio sam jedan gutljaj, i dok se jaka rakija slivala niz moje grlo, ophrvala su me sećanja na moje studentske dane, na Kolarac u kome smo sedeli i raspravljali o važnim temama, na Maju koja me drži za ruku i ispaljuje fazone, na veselu i optimističnu Maju koja nam svima diže moral svojom tezom o Oblaku i pantalonama, i dobija aplauze za otvorenim stolom, od svih, osim od mene.

Da li je to bilo od loze, od Kolarca, od pogleda na njenu sliku sa tim sedim pramenom, tek mogao sam da recitujem, odjednom, kao nekada. Po meni su se razlivala slike davno zaboravljenih uspomena, mogao sam da osetim isti onaj miris dolazeće zime, da pomirišem njenu kosu, da vidim njene pametne oči kojima posmatra svet oko sebe.

Oko mene, i sada, kao i pre dvadeset i nešto godina, studenti i penzioneri pili su svoje čajeve i vinjake, pod istom groznom svetlošću kakva je nekada bila tipična u beogradskim kafanama, konobari su nosili crne musave sakoe, i to je bio jedini trag onog Beograda koji sam pamtio, i koji je sada postojao samo na retkim mestima poput ovoga. Atmosfera u Kolarcu me je grejala. Bilo je prijatno, setno, poznato, nisam hteo da odem odatle. Naručio sam još jednu lozu.

Neki pijanac sa susednog stola pitao je da li ću da mu „viknem“ jednu turu. „Viknuo“ sam mu je, sa zadovoljstvom.

Nisam više bio sam. Imao sam ponovo dvadesetak godina, ali sada sam znao šta treba da uradim.

Uznesen uspomenu, sa nekoliko popijenih loza, izašao sam napolje i peške otišao kući.

Legao sam na trosed u dnevnoj sobi i uzeo „Veročku“ u ruke.

Pomislio sam kako je Maja ispunila svoj davnašnji san da postane pisac.

„I ja sam ispunio svoje snove. Postao sam bogat, proputovao sam svet, prestigao sam Srđana, osetio sam moć, luksuz, bio sam neko, posedovao sam, utolio sam sve svoje gladi, bio sam čak i sa Suzanom“, tešio sam se.

Pa, ipak, nikada nisam bio ovako miran kao sada, iako su se moji snovi srušili, iako je nestalo toliko toga što mi je bilo važno.

Čitao sam njen roman do ujutru. Ne mogu reći da sam bio oduševljen - bilo je spektakularnih pasaža, ali Veročka je umirala, i to nisam mogao da podnesem. Smrt posle duge bolesti, i mudrost koju njena junakinja kroz bolest stiče, o tome se radilo u tom tmurnom, depresivnom romanu, ali Maja je bila pravi ozbiljan pisac, i to mi je bilo milo. Bio sam ponosan na nju.

Ujutru sam uz kafu, kao lud, počeo da okrećem telefone. Našao sam njenog izdavača, tražio sam njen telefon, i bez problema ga

dobio.

Zapalio sam cigaretu, odbrojao nekoliko sekundi i okrenuo njen broj.

„Halo?“, glas joj je bio isti, mekan, baršunast, možda za nijansu dublji nego kad sam ga poslednji put čuo.

Spustio sam slušalicu, nisam znao šta da joj kažem i kako da počnem razgovor.

Popužio sam cigaretu, otpio gutljaj kafe i pozvao je ponovo.

Kad sam joj opet začuo glas, bio sam hrabriji.

„Majo...“

„Da li je moguće? Da li je moguće?“, počela je da viče od iznenađenja, bilo mi je jasno da mi je poznala glas i da se obradovala. „Ne mogu da verujem.“

„Da, kao što vidiš, i ja se poput poljskih zečeva, vraćam na istu livadu da...“, počeo sam nekako glupo, pokajnički.

„Ne lupaj“, rekla je kao da smo se rastali pre pola sata, a ne skoro pre četvrt veka. „Tvoje poznato crnilo... Gde si, čoveče?“

„U Beogradu.“

„I, kad se vidimo?“

Zbunila me je njena srdačnost, njena otvorenost, to što nije postavila nijedno pitanje, to što mi ništa nije prebacivala.

„Danas ne idem u školu...Ti znaš da sam profanka?“

„Znam“, nasmejao sam se. „Pročitao sam u „belešci o autoru“ u tvojoj knjizi.“

Nekoliko sekundi je ćutala. Možda je trebalo da joj kažem da sam pročitao knjigu, možda je trebalo da joj kažem da mislim da je odličan i ozbiljan pisac, ali ona je prva progovorila.

„Malo sam se prehladila pa sam uzela slobodan dan. Hoćeš da dođeš kod mene?“

„Kad?“, pitao sam, a srce mi je lupalo.

Bio sam zbunjen njenom brzinom, time što me je odmah, nekako, primila.

„Ja živim u Kovinu, to znaš? Imaš kola?“

„Imam.“

„Pa onda, sedi u kola i dođi na kafu. Ako kreneš odmah, u najgorem slučaju, tu si za 45 minuta.“

Dala mi je adresu, i desetak minuta kasnije, već sam bio na putu ka njoj.

Uz put sam svratio u samoposlugu, i kupio joj pomorandže i limun. I veliku čokoladu. I kafu. I mleko za kafu. I vrući baget, sigurno u Kovinu nemaju baget. I flašu viskija. Hteo sam da joj kupim sve, celu samoposlugu, da joj tako kažem hvala što me je odmah pozvala da se vidimo.

Na samom kraju gradića, tik uz nasip kod Dunava, našao sam njenu kuću. U dvorištu je bilo drveća, njena kuća razlikovala se od većine vojvođanskih kuća - nalazila se u dnu malog placa, a sa leve strane prostirala se divna brezova šuma. Pogled na tu šumu kvarila je neka oronula kućica na susednom placu.

Rominjala je sitna kiša, a Maja me je čekala na tremu. Bila je obučena u farmerke, i crni debeli džemper sa rol kragom. Njena kovrdžava kosa skupljena u niski konjski rep, jedna dugačka lokna koja pada preko oka, i sedi pramen sa druge strane. Divan osmeh i raširene ruke. Bio sam potpuno omađijan tom scenom. Izgledala je skoro potpuno isto kao kada sam je ostavio, ništa se nije ugojila i i dalje je imala divan osmeh devojčice, jedino je taj sedi pramen začušljan u konjski rep, koji joj je išao od sredine čela, govorio o vremenu koje je prošlo.

Prišao sam joj i čvrsto smo se zagrlili. Bio sam na ivici da se rasturim, tu, na tremu, ali Maja je uvek znala sve, Maja je uvek sve osećala, i odmah je počela da priča.

„Nećemo se ljubiti, jer sam malo kijavičava. Šta si to doneo?“ Uzela je kese iz samoposluge iz moje ruke, zavirila u njih. „Uvek si voleo da preteruješ“, rekla je sa osmehom i uvela me u kuću.

Unutra je bilo toplo, bilo je ušuškano, bilo je vrlo prijatno. Divne lampe su u tom tmurnom danu njenoj sobi davale posebnu, skoro svečanu atmosferu. Bila je to velika soba sa ogromnom bibliotekom, pisaćim stolom, trosedom i dve fotelje, koja se nastavljala na trpezariju i kuhinju. Sobu je grejala jedna starinska furuna. Bio je to materijalizovan Majin san, odmah mi je bilo jasno, jedino što nije bilo kamina.

Seo sam u fotelju, kao da sam oduvek bio tu, kao da je taj enterijer bio napravljen za mene. Prijatna svetlost lampi, pucketanje drveta u furuni, i odlična muzika sa radija, učinili su da na sekund zažmurim

od prijatnosti. Na zidovima je bilo mnogo slika, a na polici sa knjigama bezbroj sitnica, uramljenih fotografija, zvončića, perli, olovaka. Dok je kuvala kafu, pomislio sam na moju dnevnu sobu u kući u Diseldorfu, ogromnu i praznu, dizajnerski besprekornu, bez ukrasa, bez viška, i bez života. I pomislio sam na stan moje majke, i znao sam da u njemu sigurno neću živeti. Nije bilo moguće od onog prostora napraviti ništa ovako.

Maja se vratila donoseći kafu, rakiju i pogačice sa sirom koje je sama napravila. Sela je na drugu fotelju, zapalila cigaretu i podigla noge na stočić. Krajičkom oka video sam kako mrda prste na nogama i nasmešio se.

Podsetilo me je to na Maju pre onoliko godina, na mene kako je golicam, i kako se ona kikoće.

„Slatka si“, rekao sam.

„Gde ode ti?“, pitala je sa onim njenim humorom koji je svakom prigovoru davao ton dobronamernosti.

„Gde si ti bila svih ovih godina?“, uzvratio sam. „I otkuda u Kovinu? Super ti je ovde.“

„Svida ti se? Stvarno?“

Klimnuo sam glavom. „Savršeno je.“

„Nemoj da padneš u nesvest, ali ja sam se tri puta udavala.“

Pogledala me je znatiželjno, a ja sam glumeći ravnodušnost i širinu samo slegnuo ramenima.

„Prvi muž, odmah pošto sam završila fakultet, bio je profesor likovnog, radili smo zajedno u osnovnoj školi. Bili smo u braku pet godina, ali to nije išlo.“

Ništa nisam pitao.

„Drugi muž, advokat koji me je razvodio od prvog, dobar dasa, ali je mnogo pio, i to nam je trajalo sedam godina. Nisam više mogla da izdržim.“

Srknuo sam kafu. Zatim sam zagrizao jednu pogačicu, bila je fantastična.

„Treći muž stigao mi je u četrdeset prvoj godini, po zanimanju pisac, razveli smo se pre dve godine. Znaš šta? Nisam ti ja za brak, i kad sam to ukapirala život mi je postao mnogo lepši i lakši.“

Ništa nisam pitao, pustio sam je da priča. Govorila je o slobodi na koju je navikla, ispaljivala je genijalne fazine o gladnim godinama

koje su prošli svi u ovoj zemlji i o tome kako se snalazila, pričala mi o deci kojoj predaje, koja su divna ali koju, nažalost, uništava televizija, o tome kako ne žali što nema svoju decu, o njenim roditeljima koji se odlično drže i dalje žive na Konjarniku, o tome kako je pre dve godine, kad se razvela, odlučila da se preseli ovde, i tako ispuni svoj davnašnji san da ima kuću sa pogledom na šumu.

Pokazala je rukom prema brezovoj šumi koja se videla kroz prozor.

„Nije baš sto odsto ono što sam zamišljala, ali ipak je to kuća pored šume. Kupila sam ovo imanje za male pare, i odlučila da se preselim ovde. Uživam, život je ovde mnogo mirniji nego u Beogradu, gajim moje ruže, ljudi su divni, i osećam da ovde bolje koristim vreme. Sećaš se da sam uvek o tome maštala?“

„Sećam se“, rekao sam. „I da ćeš postati pisac.“

Nasmejala se.

„Ima Jakob Berne genijalnu, skoro zen priču“, zastala je na trenutak i zapalila novu cigaretu. „Kad su đavola pitali zašto je izgnan iz raja, on je kao iz topa odgovorio - i ja sam hteo da budem autor.“ Pisanje to jeste stvaranje sveta.

Uzela je čašicu rakije i nazdravila mi, namigujući.

„Mašta, stari moj, sve je u tome. Stvarnost bez tog dodatka može da bude vrlo naporna.“

Nasmejao sam se. Bilo je u njenom držanju, u njenom licu toliko sigurnosti, lepote i mira, da sam poželeo da priđe i da me zagri. Da me uteši. Bila je jača od mene, veća od mene i sada, kao i uvek.

„Nisi usamljena ovde?“

„Ovde? Ja sam svuda pomalo usamljena, ali bez toga nema pisanja. A ti?“, pitala je.

Nisam znao odakle da počnem.

„Vratio sam se.“

„To je očigledno.“

Ustala je nervozno sa fotelje i otišla po vodu. Mora biti da je moj ton, u kome je bilo nekog izvinjavanja, uznemirio. Nije htela to. Promenio sam ton.

„Ja sam jurio nešto drugo. Stvarnost, kako bi ti to lepo rekla u jednoj jedinoj reči - opipljivu stvarnost...“

„Znam, znam“, rekla je dobacujući iz kuhinje, „I nemoj nikome da se zbog toga izvinjavaš. Muškarcima je to važno, da se dokazuju, da

osete granice sopstvene moći..."

Bio sam joj zahvalan na ovome.

„Zašto si tužan?"

„Sve sam upropastio", rekao sam tiho.

Napravila se kao da nije čula.

„Rezignacija i samosažaljenje ubijaju eros, kapiraš? Svaki eros, pogotovo stvaralački. Život je mnogo jednostavniji", pogledala me je veselo.

„Pukao sam. Skoro sve sam izgubio."

„Da, pa? Koliko ti treba da bi bio dobro? Kako to možeš da izmeriš? Sto kvadrata, trista kvadrata? Pet kuća? Tri automobila? Koliko novca u banci, da bi se čovek osećao dobro? To su sve budalaštine."

Krenuo sam da nešto zaustim, ali Maja je ušla u monolog, u svoj čuveni monolog i nije dozvoljavala da je prekinem.

„Koliko god novca da imaš ne možeš da jedeš deset bifteka dnevno. Ne možeš u isto vreme da budeš i na moru i na planini, ne možeš da živiš duplo duže od mene, kapiraš? I, kad čujem kako ljudi govore da žele mnogo novca da jednog dana ne bi morali ništa da rade - meni je to smešno. Jednog dana svi idemo u penziju. Razumeš?"

Nisam imao nijedan argument protiv ovoga. Bila je fascinantna, bila je lekovita, bila je najbolja, najpametnija, najnormalnija i najopuštenija osoba koju sam ikada sreo. I dalje je bila ista.

„Hoćeš da napravim špagete?", iznenada je promenila temu.

Počeo sam da se smejem naglas.

„Ti si čudo", rekao sam.

Napolju je padala jaka kiša, vetar je savijao grane drveća, bila je to depresivna banatska jesen, ali meni je bilo fantastično.

„Hoćeš da ja tebi napravim špagete? Znaš da sam bio kuvar?"

„Hajde, baš da vidim šta si naučio", rekla je sipajući nam po još jednu rakijicu. „Znam da si bio kuvar, jednom sam sreća tvoju mamu, pa mi je rekla..."

Progutao sam knedlu. Ništa nisam rekao.

„Moji frajeri nisu ulazili u kuhinju, znaš? A, muškarac koji kuva, to je vrlo seksi slika", rekla je i počela da se smeje. Nekada bi me u ovakvom trenutku zagolicala. Sada se odmakla još metar od mene.

Dok sam seckao luk, Maja se muvala po kuhinji, zabavljala me je pričama o Beogradu, o književnoj čaršiji, internetu, teoriji o starenju - tvrdila je da čovek stari onoga trenutka kad postane lenj i kad prestane da bude radoznao, objašnjavala mi je kako je zasadila svoj prvi paradajz i mladi luk u baštici iza kuće, i kako je rad na zemlji njeno novo kreativno otkriće.

Slušao sam je, okupan njenim glasom, njenom večnom prolećnom energijom, njenim divnim mislima, osećao sam njen miris, mogao sam da opipam to njeno grljenje života, toliko je to bilo stvarno da sam u jednom trenutku osetio kao da sam oduvek tu, u toj kuhinji, kao da tu pripadam. Poželeo sam da je zagrlim. Poželeo sam da je privijem na svoje grudi, da osetim njene divne ruke na svojim leđima, i da tako ostanem zauvek.

Ali, Maja je pričala, hodala, dodavala, prala sudove, postavljala sto. Nije mi nijednog trenutka prišla dovoljno blizu.

Setio sam se onog trenutka kada je Maja ukapirala, kada je videla kako gledam Suzanu, kada sam ispustio njenu ruku, i kada je bez reči otišla.

Seli smo za sto i počeli da jedemo. Pomislio sam da je u tom trenutku i njoj ista slika pala na pamet.

„Savršeni su“, rekla je i podigla palac. „I, šta nameravaš da radiš?“

„Nemam pojma.“

„Ostaješ u Beogradu?“

„Tek sam došao. Ne znam.“

Mora biti da sam je pogledao drugačije nego obično, jer je spustila pogled.

Ćutali smo neko vreme, niko nije mogao da izusti ni reč. Ali, sa radija je stizala Glorija Gejnor „I will survive“ i oboma nam je bilo bolje.

„Preživećeš“, rekla je.

Duboko sam uzdahnuo, a ona me je pogledala prekorno, kao da je htela da kaže da je ta moja tragičnost sa sve mojim uzdasima neopisivo zamara.

Počela je da skuplja tanjire.

„U svakom slučaju, sad znaš gde sam,“ rekla je odlazeći u kuhinju. „Nemoj da sada prođe dvadeset godina da se ne javiš.“

Bilo je zrnca gorčine u njenom glasu, ali je to vešto pokrila jednim iznenadnim veselim smehom.

Hteo sam da ostanem još. Nisam želeo da idem, hteo sam da to popodne traje večno, ali je njen ton, njeno užurbano spremanje stola i sklanjanje sudova, govorilo da želi da odem.

Ustao sam od stola i počeo da oblačim jaknu. Pomisao da odlazim odatle, iz tog toplog, ugrejanog gnezda običnosti, u kome gospodari jedna spektakularna, pametna, zanimljiva, vesela žena, koja me je nekada volela, ispunila me je takvom iznenadnom tugom, da su mi se oči napunile suzama.

„Majo, da li bi se udala za mene?“

Izletelo je to iz mene spontano, neočekivano, sumanuto, hrabro.

Maja je ispustila čašu. Oči su joj bile razrogačene, izraz lica kao da joj je neko upravo opalio šamar. Gledala me je nekoliko sekundi netremice.

„Nikada“, rekla je.

Klimnuo sam glavom. Razumeo sam je. Ništa više nisam rekao. Mahnuo sam joj nespretno. Ona je samo gledala za mnom dok sam izlazio iz kuće.

Napolju je već padao rani novembarski mrak, mirisalo je na vlažnu zemlju, na Dunav, na zimu, kiša je postala sitna, igličasta, i padala mi je u oči. Ušao sam u kola i odvezao se u Beograd.

DVANAEST

Probudio sam se rano. Probudio me je cvrkut ptica. Kroz širom otvorene prozore dopirao je miris jutarnje rose, proleća koje je stiglo. Pogledao sam na sat. Ipak sam se uspavao! Trebalo je da budem u rukavcu Dunava, na takozvanom Dunavcu, na starom mestu, još pre pola sata. Tamo su me čekali moji drugari, pecaroši. Možda ću i da stignem, ako požurim.

Umio sam se hladnom vodom, spakovao sam svoj štap, mamce i torbicu, i bez kafe, bez popuštene cigarete, seo sam na bicikl, i pojurio kao lud uz nasip.

Prošle nedelje, ulovio sam svog prvog smuđa. Znam da je to bila početnička sreća, ali su me Bole i Jan ipak uveravali da imam talenat za ribolov. Sada sam jurio ne samo po novog smuđa, nego i da ne propustim to divno ćutanje i gledanje u vodu, sa ljudima koji su mi prijali. Sa mojim novim prijateljima koji su o meni znali vrlo malo. I, naravno, nisam hteo da propustim pikantnu riblju čorbu, posle, u jednoj kafanici na Dunavu.

Za mnom je, isplaženog jezika, i bacajući noge na sve četiri strane sveta, trčao moj Miki.

Kupio sam sebi zlatnog retrievera, Mikija. Već je dva meseca bio kod mene. Bio je još beba, imao je tek pet meseci, ali bio je toliko pametan, da me je svakoga dana iznenađivao koliko brzo uči. O njegovoj umiljatosti, mogao bih da vam pričam satima. Potpuno me je osvojio. Spavao je sa mnom u krevetu, kod mojih nogu, i svuda me je pratio u stopu. Dovoljno je bilo da ga pogledam, i Miki bi prišao i liznuo mi dlan. Kad bismo se šetali po nasipu, Miki je kao lud jurio svrake koje su ključale po travi, a kada bi ga pojurio čopor pasa lotalica koji je lajao na svakog biciklistu koji bi tuda prošao, Miki bi podvio rep i dotrčao kod mojih nogu. Nije bio baš neki heroj, ali ja i nisam hteo da pored sebe imam neku krvoločnu zver.

Najlepše mi je bilo, kada moje ruke, ranjene od ruža, Miki počne da liže.

Da li sam vam rekao da sam počeo da gajim ruže, i da su mi puzavice za godinu dana izrasle skoro metar i po? Čim sam napravio ogradu, posadio sam ruže na istočnoj strani, i one su rasle

kao pomahnitale. Zasadio sam amber kvin, laminuet, poezi, Marija Kiri - moje ruže su bež, roza,

svetlonarandžaste i crvene. U maju posebno snažno mirišu. Sve o gajenju ruža naučio sam preko interneta. Kad ih napadnu vaške, pospem ih pepelom - a taj savet dobio sam od jedne iskusne komšinice koja zna sve o cveću.

Postao sam pravi talentovani baštovan, a samo pogled na biljke koje mi rastu i koje sam ja zasadio, čini me ispunjenim.

U dvorištu sam već imao jedan stari orah koji je dobro rađao, veliku jabuku, krušku i lipu. U mojoj bašti sejem blitvu, luk, beli luk, šargarepu, zelenu salatu, paradajz. Tikvice. Seme sam nabavljao, nešto od seljaka, nešto na Kalenićevoj pijaci u cvećarama. Bosiljak, mirodiju i nanu gajim lepo, u saksijama, koje kad zahladni, unosim unutra. Nana mi je jako važna kad leti pravim mohito. Kupio sam velike žbunove lavande i origana i to sam, kao ukrasne biljke, posadio po obodu bašte. U garden centru kupio sam i veliki bambus, koji mi stoji na tremu.

Kao što vidite, osim pecanja, otkrio sam neviđenu sreću u gajenju biljaka. U mojoj kuhinji, uživam dok seckam moj luk, i moju šargarepu, i dok moju čorbu od koprive začinjavam jabukovim sirćetom koje sam sam napravio.

Prodao sam stan moje majke i plac u Grockoj, dodao još nešto malo para i sagradio sebi kuću, na ovom divnom mestu. Napravio sam i kamin. Imam veliku dnevnu sobu sa kuhinjom i trpezarijom, kupatilo i spavaću sobu. Više mi i ne treba. Dovukao sam sve moje knjige i neprestano kupujem još. U Beograd idem uglavnom po cveće, knjige, muziku i filmove. Sve ostalo imam ovde. Uveo sam i internet, i kablovsku televiziju.

Teretana mi nije potrebna, jer mnogo radim u bašti i po kući, tako da sam u odličnoj fizičkoj formi. Uz to, gde god mogu, idem biciklom. Ili, napravim dugačku šetnju uz Dunav, sa Mikijem.

Sređujem i njenu baštu. Kosim joj travu. Sečem i njene ruže.

Sve bih uradio za nju. Naučila me je da živim.

Onoga dana kada sam prvi put došao kod nje, tada sam odlučio da se preselim ovde. Kupio sam plac do njenog, srušio onu ružnu napuštenu kuću koja joj je kvarila pogled na brezovu šumu, i sagradio moju kuću. Sada i Maja i ja možemo, svako iz svoje sobe,

sa svog trema da gledamo breze. Mada, uglavnom ih gledamo zajedno.

Zimi sedimo kod mene, pijemo vino i gledamo u kamin.

Ponekad joj kažem da daleko stanuje, da ne mogu da je vozim kući, i ona ostane kod mene da prespava. Ponekad, kad mnogo popijem, ja prespavam kod nje - ona mi kaže da ne treba pijan da sednem za volan. I ja ostanem.

Kuvam. Maja uvek traži dodatak. Ponekad dođu njeni roditelji, ja odem kolima po njih. Ponekad nam dođu komšije na rakiju i kafu. Ponekad, Maja napravi palačinke i kaže da zovem Boleta i Jana da obavezno dođu.

Danas je rekla da dođemo na palačinke, posle pecanja i posle riblje čorbe.

Ja ću maksimalno da odugovlačim. Znae zašto? Tražila je da joj dam da ovo pročita. Umirem od panike šta će da mi kaže. Ona me je naterala da počnem da pišem, razumete? O gladi, o mojoj gladi, o svim mojim gladima.

Odugovlačiću, u svakom slučaju. Otići ću u moju kuću, pustiću muziku i zagrliću mog vernog Mikija. Ona će, posle, doći kod mene. Za to vreme, ja ću uzeti neku dobru knjigu sa moje police, i čitaću.

Nisam vam još ovo rekao.

Juče sam obrisao prašinu. Pažljivo sam pomerio jedini ukras koji imam na polici.

Porcelanska kopija Rodenovog poljupca blista.

**Mirjana Bobić Mojsilović živi u Beogradu.
Slobodni je umetnik.**

Od istog autora

Baba nemoj ništa da me pitaš, ljubavne priče, 1997.

Suze su O. K., drama, 1999.

Dnevnik srpske domaćice, roman, 2000.

Verica među šljivama, monodrama, 2000.

Happy end, roman, 2002.

Majke mi bajka, roman, 2003.

Imitacija života, komična melodrama, drame, 2004. Ono sve što

znaš o meni, roman, 2005.

Tvoj sam, roman, 2006.

Srce moje, roman, 2007.

Azbuka mog života, roman, 2008.

Glad, roman, 2009.

Dela su prevedena i objavljena u Francuskoj, Italiji, Hrvatskoj,
Slovačkoj, Sloveniji i Češkoj.

Table of Contents

[Naslovna strana](#)

[Jedan](#)

[Dva](#)

[Tri](#)

[Cetiri](#)

[Pet](#)

[Sest](#)

[Sedam](#)

[Osam](#)

[Devet](#)

[Deset](#)

[Jedanaest](#)

[Dvanaest](#)

[O autoru](#)